

Képviselő-testületi előterjesztés

2018. augusztus 29.

Tárgy: Helyi Esélyegyenlőségi Program elfogadása

Előterjesztő: Farkas Éva Erzsébet polgármester

Ügyiratszám: 1/721-1/2018/I.

Melléklet: Helyi Esélyegyenlőségi Program

Készítette: Makói Polgármesteri Hivatal Jegyzői Iroda
Hatósági Csoport

.....
dr. Ákosi Ádám

Témafelelős: dr. Ákosi Ádám

Az előterjesztést látta:
.....

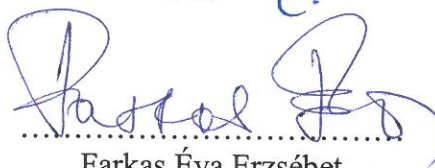

.....

Véleményezésre megküldve: Egyenlő Esély, Emberi Erőforrások biz.

**Törvényességi véleményezésre
bemutatva:**

.....
dr. Bálint-Hankóczy Beatrix
jegyző

**A napirend előterjesztőjének
jóváhagyása:**

.....
Farkas Éva Erzsébet
polgármester

MAKÓ VÁROS POLGÁRMESTERÉTŐL

Ikt. sz.:1/721-1/2018/I.

Üi: dr. Ákosi Ádám

Előterjesztés

Tárgy: Helyi Esélyegyenlőségi Program elfogadása

Melléklet: Helyi Esélyegyenlőségi Program

Makó Város Önkormányzat Képviselő-testülete

M a k ó

Tisztelt Képviselő-testület!

Makó város első Helyi Esélyegyenlőségi Programja (továbbiakban: HEP) 2013. évben 5 éves időtartamra készült el, melynek felülvizsgálata a 2015. valamint a 2017. években megtörtént. Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 31. § (1) bekezdése szerint a község, a város és a főváros kerületeinek önkormányzata (a továbbiakban: települési önkormányzat) ötévente öt évre szóló helyi esélyegyenlőségi programot fogad el. A törvény ugyanezen paragrafusának (6) bekezdése szerint a települési önkormányzat az államháztartás alrendszeréből, az európai uniós forrásokból, illetve a nemzetközi megállapodás alapján finanszírozott egyéb programokból származó, egyedi döntés alapján nyújtott, pályázati úton odaítélt támogatásban csak akkor részesülhet, **ha az e törvény rendelkezéseinek megfelelő, hatályos helyi esélyegyenlőségi programmal rendelkezik.**

A helyi esélyegyenlőségi programban helyzetelemzést kell készíteni a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok – különös tekintettel a nők, a mélyszegénységben élők, romák, a fogyatékkal élő személyek, valamint a gyermekek és idősek csoportjára – oktatási, lakhatási, foglalkoztatási, egészségügyi és szociális helyzetéről, illetve a helyzetelemzésen alapuló intézkedési tervben meg kell határozni a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket.

A helyi esélyegyenlőségi programot a települési önkormányzati köztisztviselők vagy közalkalmazottak készítik el. Képzésüket, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészültét és felülvizsgálatát esélyegyenlőségi mentorok segítik.

A települési önkormányzat a helyben szokásos módon közzéteszi az általa elfogadott helyi esélyegyenlőségi programot, valamint soron kívül megküldi az Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság számára, mely azt honlapján közzéteszi.

A új öt éves időtartamra szóló HEP elkészült, melyet az előterjesztés melléklete tartalmaz. A program elfogadása a települési önkormányzat hatáskörébe tartozik.

Tisztelt Képviselő-testület!

A fentiek alapján az alábbi határozati javaslat elfogadását javaslom.

HATÁROZATI JAVASLAT

Makó Város Önkormányzat Képviselő-testülete az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 31. § (1) bekezdésébe foglalt feladatkörében eljárva az alábbi döntést hozza.

1. Makó Város Önkormányzat Képviselő-testülete a 2018-2023. évekre szóló helyi esélyegyenlőségi programját a melléklet szerinti tartalommal elfogadja.
2. Makó Város Önkormányzat Képviselő-testülete felhatalmazza a polgármestert a helyi esélyegyenlőségi program, illetve annak közzététele kapcsán szükséges intézkedések megtételére.

Határidő: 2018. szeptember 14.

Felelős: polgármester

Erről értesítést kap:

- Makó Város Polgármestere
- Makó Város Jegyzője
- Makói Polgármesteri Hivatal Jegyzői Iroda Hatósági Csoport
- Irattár

Makó, 2018. augusztus 14.

Farkas Éva Erzsébet
polgármester

Makó Város Önkormányzata

**HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAM
2018-2023**

Makó

Tartalom

Bevezetés.....	4
A Helyi Esélyegyenlőségi Program Helyzetelemzése (HEP HE).....	12
1. Jogszabályi háttér bemutatása	12
1.1 A program készítését előíró jogszabályi környezet rövid bemutatása.....	12
1.2. Az esélyegyenlőségi célcsoportokat érintő helyi szabályozás rövid bemutatása.	14
2. Stratégiai környezet bemutatása	14
2.1. Kapcsolódás helyi stratégiai és települési önkormányzati dokumentumokkal, koncepciókkal, programokkal	14
2.2. A települési önkormányzat rendelkezésére álló, az esélyegyenlőség szempontjából releváns adatok, kutatások áttekintése, adathiányok kimutatása	15
3. A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége.....	17
3.1. Jövedelmi és vagyoni helyzet	17
3.2. Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci integráció	18
3.3. Pénzbeli és természetbeni szociális ellátások, aktív korúak ellátása, munkanélküliséghez kapcsolódó támogatások.....	21
3.4 Lakhatás, lakáshoz jutás, lakhatási szegregáció	26
3.5 Telepek, szegregátumok helyzete	27
3.6 Egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés.....	28
3.7 Közösségi viszonyok, helyi közélet bemutatása.....	32
3.8 A roma nemzetiségi önkormányzat célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi tevékenysége, partnersége a települési önkormányzattal.....	33
3.9 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.	35
4. A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége, gyermekszegénység.....	36
4.1. A gyermekek helyzetének általános jellemzői (pl. gyermekek száma, aránya, életkori megoszlása, demográfiai trendek stb.).....	36
4.2 A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint fogyatékossgal élő gyermekek szolgáltatásokhoz való hozzáférése	39
4.3 A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek/tanulók, valamint fogyatékossgal élő gyerekek közoktatási lehetőségei és esélyegyenlősége	45
4.4 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.	54
5. A nők helyzete, esélyegyenlősége	55
5.1 A nők gazdasági szerepe és esélyegyenlősége	55
5.2 A munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetését segítő szolgáltatások (pl. bölcsődei, családi napközi, óvodai férőhelyek, férőhelyhiány; közintézményekben rugalmas munkaidő, családbarát munkahelyi megoldások stb.)	56
5.3 Családtervezés, anya- és gyermekgondozás területe	57
5.4 A nőket érő erőszak, családon belüli erőszak.....	58
5.5 Krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások (pl. anyaotthon, családok átmeneti otthona)	58
5.6 A nők szerepe a helyi közéletben	59

5.7 A nők helyi szinten fokozottan érintő társadalmi problémák és felszámolásukra irányuló kezdeményezések	59
5.8 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.....	59
6. Az idősek helyzete, esélyegyenlősége	60
6.1 Az időskorú népesség főbb jellemzői (pl. száma, aránya, jövedelmi helyzete, demográfiai trendek stb.).....	60
6.2 Idősek munkaerő-piaci helyzete	60
6.3 A közszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez, információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés.....	61
6.4 Az időseket, az életkorral járó sajátos igények kielégítését célzó programok a településen	63
6.5 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.....	64
7. A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége	65
7.1 A településen fogyatékkal élő személyek főbb jellemzői, sajátos problémái	65
7.2 Fogyatékkal élő személyek pénzügyi és természetbeni ellátása, kedvezményei.....	67
7.3 A közszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez, információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés lehetőségei, akadálymentesítés.....	68
7.4 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.....	69
8. Helyi partnerség, lakossági önszerveződések, civil szervezetek és for-profit szereplők társadalmi felelősségvállalása	70
9. A helyi esélyegyenlőségi program nyilvánossága.....	72
A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)	73
1. A HEP IT részletei.....	73
A mélyszegénységben élők és romák	74
Gyermekek	79
Nők	80
Idősek.....	81
Fogyatékkal élők	82
2. Összegző táblázat - A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)	83
3. Megvalósítás.....	87
4. Elfogadás módja és dátuma.....	91

Bevezetés

Összhangban az Egyenlő Bánásmódról és az Esélyegyenlőség Előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet és a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet rendelkezéseivel, Makó Város Önkormányzata Esélyegyenlőségi Programban rögzíti az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat.

Az önkormányzat vállalja, hogy az elkészült és elfogadott Esélyegyenlőségi Programmal összehangolja a település más dokumentumait, valamint az önkormányzat fenntartásában lévő intézmények működtetését. Vállalja továbbá, hogy az Esélyegyenlőségi Program elkészítése során bevonja partneri kapcsolatrendszerét, különös tekintettel a köznevelés állami és nem állami intézményfenntartóira.

Jelen helyzetelemzés az Esélyegyenlőségi Program megalapozását szolgálja.

A település bemutatása

Makó város a Dél-alföldi régióban, Csongrád megye keleti részén, a Maros jobb partján található, a Makói járás központja, a megye 4. legnagyobb népességű városa. A város Szegedtől, Hódmezővásárhelytől mintegy 30, Békéscsabától 75, Budapesttől 202 km-re fekszik.

Makó térségi szerepkörét alapvetően meghatározza földrajzi elhelyezkedése és történelmi múltja. A XX. században Makó több szempontból is jelentős funkcióvesztésen ment keresztül. Csanád megye székhelyéből járási központtá vált, a trianoni határmeghúzás révén elveszítette természetes vonzaskörzete és kapcsolatrendszere nagy részét és határ menti, periférikus helyzetbe került. A múlt század első felében még 33 ezer fős népességű, virágzó gazdasággal, kereskedelemmel rendelkező város gazdasági pozíciói is megroggyantak, a hagymatermesztés és kereskedelem elveszítette korábbi gazdasági pozícióit és valójában máig nem nyerte vissza – mindezen közigazgatási és gazdasági pozícióvesztések a város térségi szerepkörének redukálódását is jelentették. Mára döntően, mint kistérségi – járási – központ funkcionál, néhány speciális, a járási határon túlnyúló funkcióval. Lényeges kiemelni, hogy mára a határ menti fekvés már nem az országon belüli perifériára szorulás, sokkal inkább a határ menti kapcsolatokban rejlő lehetőségeket jelenti, amelyek meg is nyilvánulnak pl. a turizmusban vagy a kereskedelemben, illetve abban, hogy a határon átnyúló nemzetközi programokban a Makói és a Mórahalomi kistérségek pályázói szerepeltek jól.

A Makói járáshoz két város (Makó és Csanádpalota) tartozik és 13 község, székhelye Makó. Területe 688,85 km², népessége 44 481 fő, népsűrűsége 65 fő/km² (2012). A Makói járásba tartozó települések kettő kivételével megegyeznek a Makói kistérségbe tartozó településekkel. A járás lakosságának 59,67%-át a két város népessége adja, Makón a járási népesség 53%-a él.

Makó a járás egyedüli, és funkcionálisan a méretének nagyjából megfelelő értékű központja. Itt érhetőek el a járás települései számára releváns járási hivatalok, továbbá az egészségügyi, közoktatási, kulturális szolgáltatások. Az oktatás területén a felsőoktatás hiányzik a járásközpontból. Makó jellemzője a jelentős közigazgatási méret. Területén jelentős tanyavilág található. Makó város gazdasága valódi térségi központként működik a járási települések szempontjából, bár a nyugati települések számára Szeged természetes vonzást jelent. Makó az ipari, mezőgazdasági munkahelyek révén jelentős szerepet játszik a térségi foglalkoztatásban.

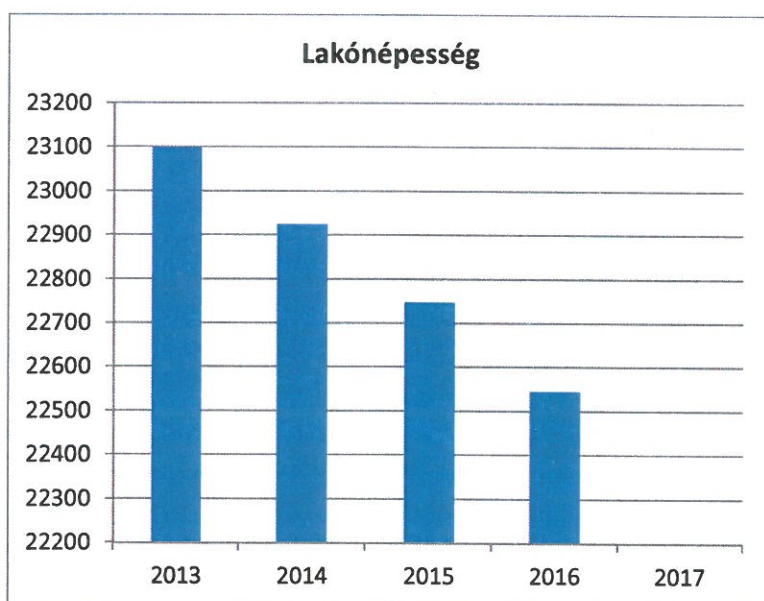
Makó Város térségi szerepkörét igazolja, hogy a napi szinten bejárók száma mintegy harmadával haladja meg az eljárók számát. Nagyjából ugyanez az arány jellemző a munkába bejárók és eljárók között, a város térségi foglalkoztatási szerepköre tehát erős. Jelentős az oktatási intézményekbe ingázók száma is, itt csaknem a felével több a bejáró, mint az eljáró. A foglalkoztatási szerepkör jóval dominánsabb, mint az oktatási intézményi, csaknem kétszeresen meghaladó értékekkel.

Makó Város területe 229,23 km², állandó népessége a 2011-es népszámlálás alapján 23 573 fő, azóta folyamatos kismértékű csökkenés tapasztalható.

1. számú táblázat - Lakónépesség száma az év végén

Év	Fő	Változás
2013	23100	
2014	22926	99%
2015	22747	99%
2016	22546	99%
2017	n.a.	0%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

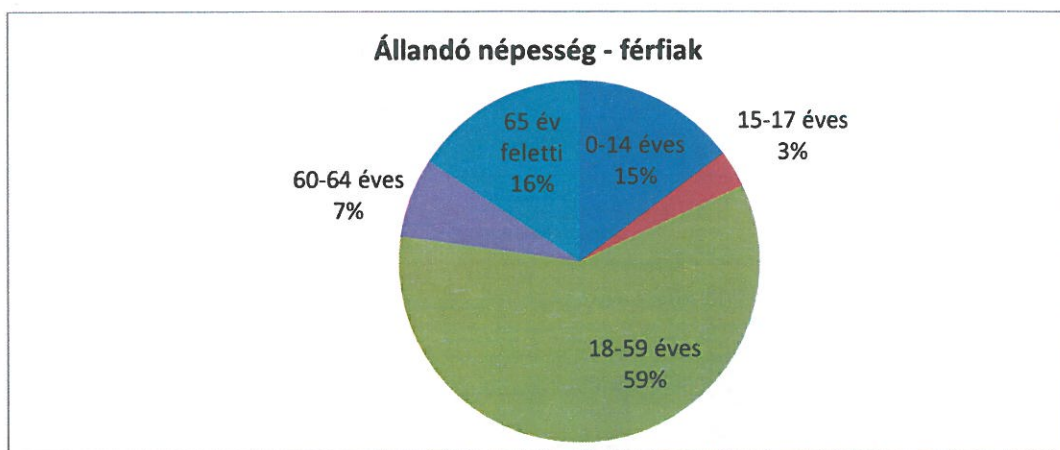
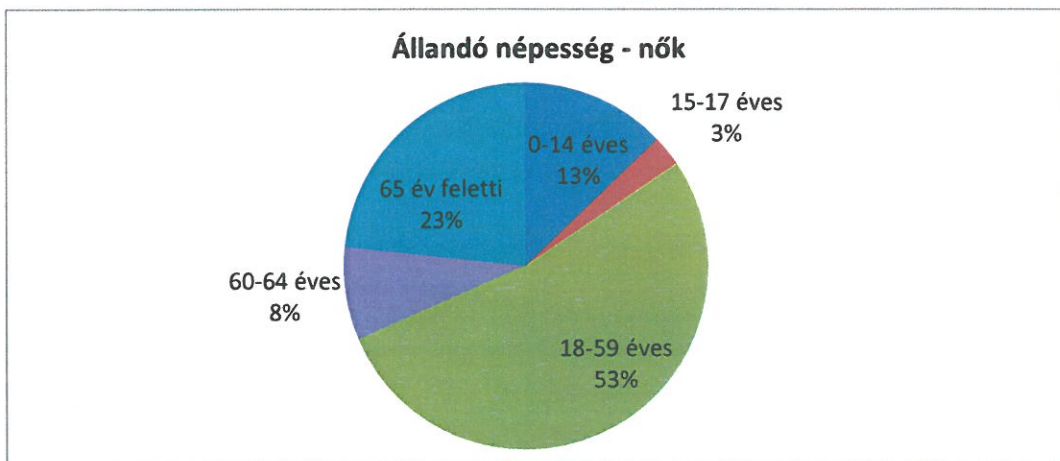

2.1. számú táblázat - Állandó népesség (a 2016-os év adatai)

Korcsoport	Fő			Az állandó népességből a megfelelő korcsoportú nők és férfiak aránya (%)	
	Nők	Férfiak	Összesen	Nők	Férfiak
Állandó népesség száma	12314	11248	23 562	52,26%	47,74%
0-2 évesek				%	
0-14 éves	1578	1659	3 237	6,70%	7,04%
15-17 éves	338	377	715	1,43%	1,60%
18-59 éves	6517	6650	13 167	27,66%	28,22%
60-64 éves	1013	810	1 823	4,30%	3,44%
65 év feletti	2868	1752	4 620	12,17%	7,44%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Makó állandó lakossága csökkenő tendenciát mutat, azonban ez a csökkenés nem csak Makóra, hanem egész Magyarországra jellemző. Ennek egyik oka az elvándorlás, ami a fiatalokra jellemző és a születések számának csökkenését okozza, a másik az általános népességfogyás, ami az előregedő társadalmakra jellemző.

2.2. számú táblázat - 15-17 éves gyermekek száma

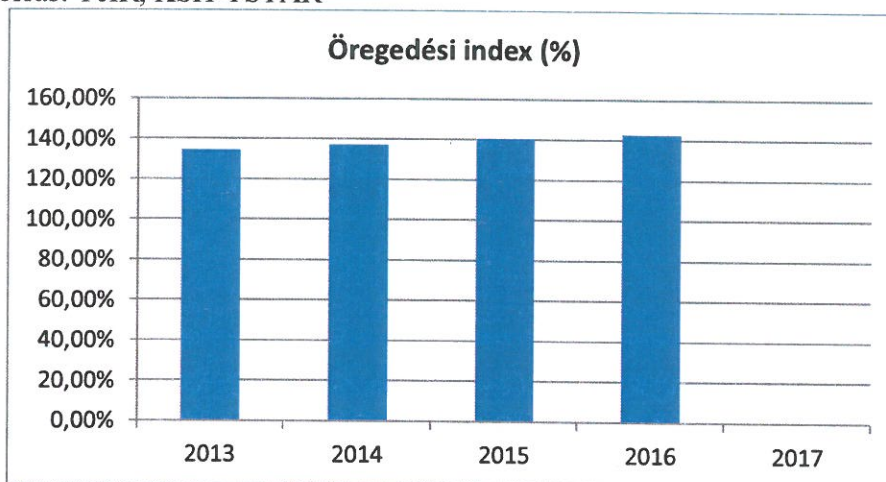
Korcsoport	Fő		Változás
	2001	2011	Fő
15 éves gyermekek száma	n.a.	n.a.	n.a.
16 éves gyermekek száma	324	306	-18
17 éves gyermekek száma	334	296	-38
Összesen	658	602	-56

Forrás: TEIR - KSH, Népszámlálási adatok

3. számú táblázat - Öregedési index

Év	65 év feletti állandó lakosok száma (fő)	0-14 éves korú állandó lakosok száma (fő)	Öregedési index (%)
2013	4 479	3 331	134,46%
2014	4 526	3 297	137,28%
2015	4 583	3 260	140,58%
2016	4 620	3 237	142,72%
2017	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

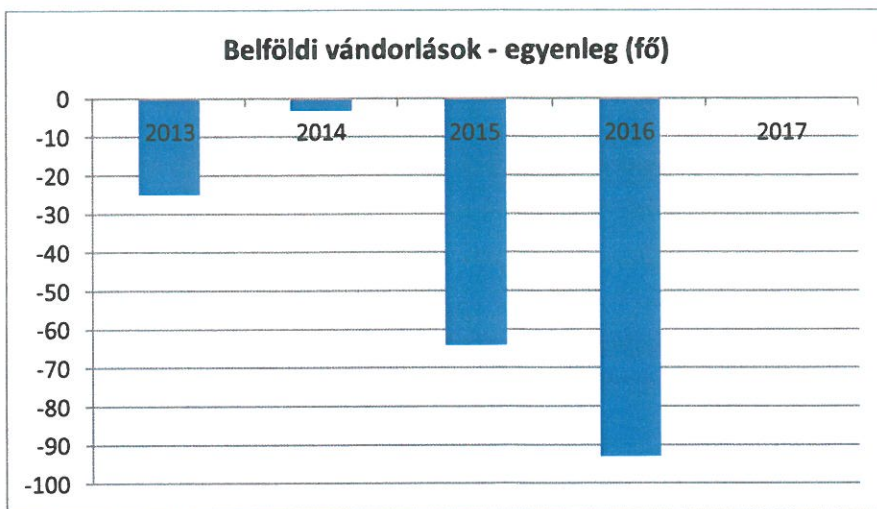

Az öregedési index azt mutatja meg, hogy 100 fő 14 év alattira mennyi fő 65 felüli jut. A 65 év felettek száma magasabb, ezért az öregedési index 100 felett van. A település erősen előregedőnek tekinthető.

4. számú táblázat - Belföldi vándorlások

Év	Állandó jellegű odavándorlás (TS 0601)	Elvándorlás (TS 0601)	Egyenleg	Állandó oda-, és elvándorlások különbségének 1000 állandó lakosra vetített száma (TS 0602)
2013	338	363	-25	-1
2014	350	353	-3	-0,13
2015	357	421	-64	-2,69
2016	394	487	-93	-3,95
2017	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

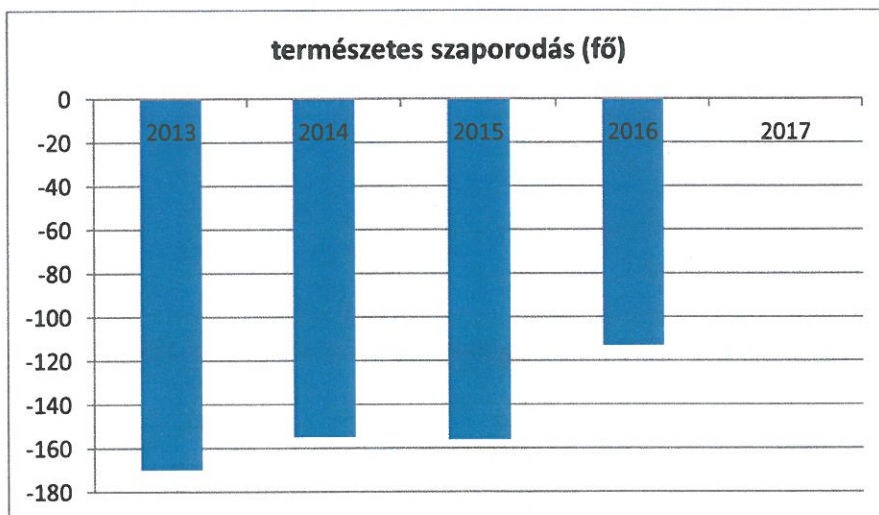
Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

5. számú táblázat - Természetes szaporodás

Év	Élve száma (TS 0701)	születések	Halálozások száma (TS 0702)	Természetes szaporodás (fő)
2013	206		376	-170
2014	179		334	-155
2015	188		344	-156
2016	223		336	-113
2017				0

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Makó város lakosságának alapfokú ellátását minden intézmény típus, szolgáltató, illetve igazgatási funkció tekintetében kielégíti (egészségügyi alapellátás, óvoda, általános iskola, szociális és gyermekvédelmi alapellátás, kiskereskedelem stb.).

A város területén működő nevelési és oktatási intézmények:

Intézmény	Intézmény címe	Ellátott feladatok
Bárka Református Óvoda	6900 Makó, Kálvin u. 7/b.	óvodai feladatok
Galamb József Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakképző Iskola	6900 Makó, Szép u. 2-4.	szakiskolai feladatok, szakközépiskolai feladatok
Hódmezővásárhelyi Szakképzési Centrum Návay Lajos Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma, Makó	6900 Makó, Posta u. 4.-6.	egyéb - nem közoktatási feladat, szakiskolai feladatok, szakközépiskolai feladatok, kollégiumi, diákotthoni feladatok
Juhász Gyula Református Gimnázium és Szakképző Iskola	6900 Makó, Kálvin u. 2-6.	gimnáziumi feladatok, szakközépiskolai feladatok
Kálvin Téri Református Általános Iskola	6900 Makó, Kálvin tér 6.	általános iskolai feladatok
Kozmuczsa Flóra Óvoda, Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Szakiskola, Diákotthon, Gyermekotthon és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Pápay Endre Tagintézmény	6900 Makó, Vásárhelyi u. 1-3.	általános iskolai feladatok, szakiskolai feladatok, kollégiumi, diákotthoni feladatok
Magán Alapfokú Művészeti Iskola és Zeneművészeti Szakképző Iskola	6900 Makó, Szent János tér 30.	szakiskolai feladatok, szakközépiskolai feladatok, alapfokú művészetoktatás feladatok
Makói Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola Almási tagintézmény	6900 Makó, Almási u. 52.	általános iskolai feladatok
Makói Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola Bartók Székhelyintézmény	6900 Makó, Szegedi u. 4-6.	általános iskolai feladatok, alapfokú művészetoktatás feladatok
Makói József Attila Gimnázium	Csanád vezér tér 6.	gimnáziumi feladatok
Makói Katolikus Általános Iskola és Óvoda	6900 Makó, Návay Lajos tér 12/a	óvodai feladatok, általános iskolai feladatok
Makói Óvoda	6900 Makó, Erdélyi püspök u. 8.	óvodai feladatok
Szent István Egyházi Általános Iskola és Kollégium	6900 Makó, Szent I. tér 14-16.	egyéb - nem közoktatási feladat, általános iskolai feladatok, gimnáziumi feladatok, kollégiumi, diákotthoni feladatok
Szikszai György Református Általános Iskola	6900 Makó, Szikszai u. 4.	általános iskolai feladatok
Szikszai György Református Óvoda	6900 Makó, Szikszai u. 4.	óvodai feladatok

Az egészségügyi alapellátás keretében 11 felnőtt háziorvos, 5 házi gyermekorvos, 6 vegyes körzetű fogorvos, látja el a lakosságot. A városban található kórház és szakrendelő is. Az iskolai egészségügyi feladatokat 1 főállású iskolaorvos, 2 iskola-ifjúsági fogorvos és 3 iskola védőnő látja el. Az Iskola-egészségügyi Szolgálat összesen 3 403 Makón élő vagy itt tanuló diák ellátását biztosítja. A területi védőnők száma 7 és 1 fő kórházi védőnői feladatokat végez.

A város kistérségi központ szerepköréből adódóan a középfokú funkciók közül minden megtalálható, beleértve a bíróságot (Makói Járásbíróság) is. 2013. január 1-től létrejöttek a járási hivatalok, a Makói Járási Hivatal. Ügyfélfogadást tart a városban a Nemzeti Adó- és Vámhivatal és a Csongrád Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatóság Makói Falugazdász Irodája.

A kulturális funkciókat, az elsősorban Hagymaházhoz köthető, Makó Városi Kulturális-Közművelődési Nonprofit Kft. látja el. Az épület mára a város jelképévé vált, programkínálatával vonzáskörzete az egész kistérségre kiterjed. A városi könyvtár új épülete jelenleg építés alatt áll, ezért a könyvtár, mely egyidejűleg info-kommunikációs központ és képzőművészeti galéria, jelenleg ideiglenes helyen várja az olvasókat. A városban nemrég fejeződött be a levéltár számára kialakított épület felújítása, melyben a jelenlegi anyag mellett a Csanád vármegyei levéltári anyag elhelyezése is megtörténik. A város múzeumának főépületét 1981-ben avatták fel. A múzeum gyűjtőterülete a városon kívül a környező településekre is kiterjed.

Az önkormányzat által biztosított szociális és gyermekjóléti szolgáltatásokat a Makói Egyesített Népjóléti Intézmény végzi.

Értékeink, küldetésünk

A Helyi Esélyegyenlőségi Programmal Makó Város Önkormányzata kinyilvánítja azon szándékát, mely szerint a városban élő hátrányos helyzetű társadalmi csoportok – mélyszegénységben élő, romák, nők, gyerekek, fogyatékkal élő személyek, idősek - felzárkóztatása érdekében a rendelkezésére álló eszközök minél teljesebb kihasználásával színvonalas közszolgáltatást kíván biztosítani. Megkülönböztetett figyelmet kíván fordítani a célcsoport problémáik feltárására és azok csökkentésére.

Az önkormányzat esélyegyenlőségi politikáját munkáltatói szerepkörben, szolgáltatásai során és intézményfenntartói szerepkörében is érvényesíti. Az esélyegyenlőségi tevékenysége során mindent megtesz annak érdekében, hogy az egyes projektek kidolgozásában az érdeket civil szerveződések is aktív szerepet játszanak.

Célok

A Helyi Esélyegyenlőségi Program átfogó célja

Makó Város Önkormányzata az Esélyegyenlőségi Program elfogadásával érvényesíteni kívánja: az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,

- a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét,
- a diszkriminációmentességet,
- szegregációmentességet,
- a foglalkoztatás,
- a szociális biztonság,
- az egészségügy,
- az oktatás és
- a lakhatás területén

A HEP helyzetelemző részének célja

Elsődleges célunk számba venni a 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet 1. § (2) bekezdésében nevesített, esélyegyenlőségi szempontból fókuszban lévő célcsoportokba tartozók számát és arányát, valamint helyzetét a településen.

E mellett célunk a célcsoportba tartozókra vonatkozóan áttekinteni a szolgáltatásokhoz történő hozzáférésük alakulását, valamint feltárni az ezeken a területeken jelentkező problémákat. További

célunk meghatározni az e csoportok esélyegyenlőségét elősegítő feladatokat, és azokat a területeket, melyek fejlesztésre szorulnak az egyenlő bánásmód érdekében. Az esélyegyenlőség megvalósításának alapfeltétele az önkormányzat valamennyi folyamatában kialakításra kerülő diszkrimináció- és szegregációmentesség. Az esélyegyenlőségi program fókusza a város hátrányos helyzetű csoportjaira irányul, akik számára a sikeres élet és társadalmi integráció esélye a helyi társadalmat célzó fejlesztések és beruházások ellenére korlátozott maradna a különböző területeken jelentkező hátrányaikat kompenzáló helyi esélyegyenlőségi intézkedések hiányában. Az önkormányzat célja olyan intézkedések, eljárások és programok megfogalmazása, melyek egyértelműen hozzájárulnak egy összetartó szolidáris közösség megerősítéséhez a hátrányos diszkrimináció megszüntetésével, az esélyegyenlőség, egyenlő bánásmód biztosításával a hátrányos helyzetű csoportok számára.

A célok megvalósításának lépéseit, azok forrásigényét és végrehajtásuk tervezett ütemezését az HEP IT tartalmazza.

A HEP IT célja

Célunk a helyzetelemzésre építve olyan beavatkozások részletes tervezése, amelyek konkrét elmozdulásokat eredményeznek az esélyegyenlőségi célcsoportokhoz tartozók helyzetének javítása szempontjából.

További célunk meghatározni a beavatkozásokhoz kapcsolódó kommunikációt.

Szintén célként határozzuk meg annak az együttműködési rendszernek a felállítását, amely a programalkotás és végrehajtás során biztosítja majd a megvalósítás, nyomon követés, ellenőrzés-értékelés, kiigazítás támogató strukturális rendszerét, vagyis a HEP Fórumot és a hozzá kapcsolódó tematikus munkacsoportokat.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program Helyzetelemzése (HEP HE)

1. Jogszabályi háttér bemutatása

1.1 A program készítését előíró jogszabályi környezet rövid bemutatása

A helyi esélyegyenlőségi program elkészítését az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (továbbiakban: Ebktv.) előírásai alapján végeztük. A program elkészítésére vonatkozó részletszabályokat a törvény végrehajtási rendeletei,

- a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról” szóló 321/2011. (XII.27.) Korm. rendelet „2. A helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének szempontjai” fejezete és
- a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012 (VI.5.) EMMI rendelet alapján alkalmaztuk, különös figyelmet fordítva a
- a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (továbbiakban: Möt.)
- a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (továbbiakban: Szt.)
- a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (továbbiakban: Ft.)
- a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (továbbiakban: nemzetiségi törvény)
- az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXXIII. törvény
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyvt.)
- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (továbbiakban: Nkntv.) előírásaira,
- a szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények ágazati azonosítójáról és országos nyilvántartásáról szóló 226/2006. (XI.20.) Korm. rendelet módosításai,
- a szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények és hálózatok hatósági nyilvántartásáról és ellenőrzéséről szóló 369/2014. (X.24.) Korm. rendelet,
- a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások térítési díjáról szóló 29/1993. (X.24.) Korm. rendelet módosításai,
- a támogató szolgáltatás és a közösségi ellátások finanszírozásának rendjéről szóló 191/2008. (VII.30.) Korm. rendelet módosításai,
- az egyházi és nem állami fenntartású szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények és hálózatok állami támogatásáról szóló 369/2013. (X.24.) Korm. rendelet,
- a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatalról, valamint a szakmai irányítása alá tartozó rehabilitációs szakigazgatási szervek feladat- és hatásköréről szóló 95/2012. (V.15.) Korm. rendelet módosításai.

Az alábbiakban röviden meghatározzuk a kapcsolódó stratégiákat, melyekről bővebben a HEP sablonhoz kapcsolódó tanulmánykötetben olvashatunk. Ezek ismerete azért fontos, mivel a település esélyegyenlőségi stratégiájának illeszkednie kell nem csak a jogszabályi környezetbe, hanem az EU és hazai releváns stratégiákhoz is.

Az EU 2020 stratégia¹

¹ A Bizottság közleménye a Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, az Európai Központi Banknak, az Európai

Az Európa 2020 az Európai Unió 10 évre szóló növekedési stratégiája, a 2000-ben megkezdett Lisszaboni Stratégia folytatása, annak tapasztalatait beépítő új, közösségi gazdaságpolitikai célrendszer és ahhoz tartozó intézkedésterv. Célja nem csupán a válság leküzdése, a stratégia az uniós növekedési modell hiányosságait hivatott megszüntetni, és az intelligensebb, fenntarthatóbb és befogadóbb növekedés feltételeit kívánja megteremteni. Az esélyegyenlőség szempontjából releváns célkitűzések, melyeket 2020- ra az EU egészének teljesítenie kell, két területen is megjelenik. Az oktatásban a lemorzsolódási arányt 10% alá kell csökkenteni. A szegénység/társadalmi kirekesztés ellen ható intézkedések sora pedig azt célozza, hogy legalább 20 millióval csökkenjen azok száma, akik nyomorban és társadalmi kirekesztettségben élnek, illetve akik esetében a szegénység és a kirekesztődés reális veszélyt jelent.

Nemzeti Reform Program²

Az Európa 2020 stratégia megvalósításának legfontosabb eszközét tagállami szinten a nemzeti reformprogramok jelentik, melyeket a tagállamoknak minden év áprilisában, a stabilitási/konvergencia programokkal együtt kell elkészíteniük. A nemzeti reformprogramok rögzítik az uniós kiemelt célok alapján megfogalmazott nemzeti célokat, továbbá ismertetik, hogyan kívánják a kormányok a célokat teljesíteni, illetve a növekedést hátráltató akadályokat leküzdni. A dokumentumok azt is meghatározzák, hogy kik, mikor, milyen intézkedéseket hoznak majd, s hogy ennek milyen költségvetési vonzatai lesznek. A Nemzeti Reform Program az esélyegyenlőségi célcsoportok helyzete javításának szempontjából közvetlen jelentőséggel bíró célkitűzéseket és intézkedéseket tett.

Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia³

A Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia (NTFS) az Európai Bizottság által 2011-ben jóváhagyott „A nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszere 2020-ig” című dokumentumban foglaltakhoz illeszkedik. Az NTFS a szegénység elleni fellépés érdekében megfogalmazott felzárkózási politikát helyezi középpontba, emellett hangsúlyos célja a roma közösségek kirekesztése ellen ható folyamatok megelőzése, felszámolása. A stratégia célja, hogy a szegénység szempontjából meghatározó problématerületek – gyermekszegénység, romák helyzete, hátrányos helyzetű térségek – hosszú távú elképzeléseinek integrálását, kiegészítését, egységes célrendszerben történő kezelését kívánja előmozdítani, figyelemmel, a többi, a társadalmi felzárkózási szempontjából releváns stratégiára, így a gazdaságfejlesztéssel és foglalkoztatáspolitikára, a vidékfejlesztésre, az egészségügyi, szociálpolitikai, közigazgatási elképzelésekre.

„Legyen jobb a gyerekeknek!” Nemzeti Stratégia⁴

A Legyen Jobb a Gyerekeknek Nemzeti Stratégia szükségességét elsősorban az indokolta, hogy csökkentse a gyermekek és családjaik nélkülözését, javítsa a gyermekek fejlődési esélyeit. A törvény minden gyerekre kiterjed, de értelemszerűen azoknak a gyerekeknek kell prioritást kapniuk, akiknek érdekei a legjobban sérülnek, akiknél a nélkülözések a legjobban korlátozzák fejlődésüket. A Nemzeti Stratégia másik fontos indoka a szegénységi ciklus megszakításának szükségessége, a gyermekek és a társadalom közös távlati érdeke.

Gazdasági és Szociális Bizottságnak, a Régiók Bizottságának és az Európai Beruházási Banknak – Intézkedések a stabilitás, a növekedés és a munkahelyteremtés érdekében, Brüsszel, 2012. május 30.

² https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2018-european-semester-national-reform-programme-hungary-hu_2.pdf

³ Nemzeti Társadalmi és Felzárkózási Stratégia – mélyszegénység, gyermekszegénység, romák (2011-2020.) Budapest, 2011. november <http://romagov.kormany.hu/nemzeti-tarsadalmi-felzarkozasi-strategia>

⁴ 47/2007. (V. 31.) OGY határozat a „Legyen jobb a gyerekeknek!” Nemzeti Stratégiáról, 2007-2032.; www.biztoskezet.hu

Roma Integráció Évtizede Program⁵

Az Országgyűlés 2007. június 25-én fogadta el a Roma Integráció Évtizede Program Stratégiai Tervről szóló 68/2007. (VI. 28.) OGY határozatot, amely a Kormány feladatául tűzi, hogy a Stratégiai Terv végrehajtására készítsen rövid távú, kétéves időszakokra szóló intézkedési terveket. A Stratégiai Terv négy prioritási területen (oktatás, foglalkoztatás, lakhatás és egészségügy), az egyenlő bánásmód érvényesítésével kapcsolatban, továbbá a kultúra, a média és a sport területén határoz meg átfogó célokat, a célokhoz kapcsolódó konkrét feladatokat, az ezekhez rendelt mutatókat, továbbá a feladatok eléréséhez szükséges intézkedéseket. A nemek közötti esélyegyenlőség megteremtését a négy prioritási területen megfogalmazottakhoz kapcsolódó feladatokon és intézkedéseken keresztül kívánja megvalósítani.

Nemzeti Ifjúsági Stratégia

Az Országgyűlés 2009-ben fogadta a Nemzeti Ifjúsági Stratégiáról készült dokumentumot (88/2009. (X. 29.) OGY határozat). A Stratégia az ifjúsági korosztályokkal kapcsolatos állami felelősség összefoglalása a 2009- 2024. időszakra vonatkozóan. Részletezi az ifjúságpolitika hosszú távú társadalmi céljait, megvalósításukhoz az egyes területeken a horizontális és specifikus célokat, valamint ezekhez kapcsolódó részcélokat határoz meg.

1.2. Az esélyegyenlőségi célcsoportokat érintő helyi szabályozás rövid bemutatása.

Az önkormányzat a feladat- és hatáskörébe tartozó önkormányzati ügyekben – törvény keretei között – önállóan mérlegelhet. Az állampolgári öngondoskodás, együttműködési készség erősítését szolgálja az a felhatalmazás, amely szerint a képviselő-testület – törvényi felhatalmazás alapján – egyes közszolgáltatások igénybevételét rendeletében feltételekhez kötheti.

Makó Város önkormányzati Képviselő-testülete törvényi felhatalmazás alapján a következő az esélyegyenlőségi célcsoportokat érintő önkormányzati rendeleteket alkotta:

- Makó Város Önkormányzati Képviselő-testületének a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátásokról, és az ezekhez kapcsolódó térítési díjakról szóló 24/2017. (IX.28.) önkormányzati rendelete,
- Makó Város Önkormányzat Képviselő-testületének az egyes pénzbeli és természetben nyújtott szociális ellátásokról szóló 1/2015. (II.12.) önkormányzati rendelete,
- Makó Város Önkormányzat Képviselő-testületének a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátásokról szóló 15/2017. (III.30.) önkormányzati rendelete,
- Makó Város Önkormányzat Képviselő-testületének a „Makó számít rád” tanulmányi ösztöndíjról szóló 11/2017. (III.17.) önkormányzati rendelete.

2. Stratégiai környezet bemutatása

2.1. Kapcsolódás helyi stratégiai és települési önkormányzati dokumentumokkal, koncepciókkal, programokkal

A következőkben felsorolásra kerülnek azok a dokumentumok, koncepciók, melyek konkrét terveket is meghatároznak saját területükre vonatkozóan.

- Költségvetési koncepciók
- Szociális Szolgáltatástervezési Koncepció
- Makó Város Integrált Területfejlesztési Stratégiája
- Makó Város Településrendezési Terve

---

⁵ A Roma Integráció Évtizede Program Stratégiai Tervről szóló 68/2007. (VI. 28.) OGY határozat; Szociális és Munkaügyi Minisztérium, 2008.

Minden a már befejezett, még folyamatban lévő, vagy akár tervezett makói fejlesztés a munkahelyteremtést, a megélhetés biztonságát, a fiatalok helyben tartását szolgálja.

A Városban a következő fejlesztések valósultak meg, vagy jelenleg is folynak:

- Akadálymentesítés
- Belváros rehabilitációja
- Biztonságos Makó program
- Csapadékvíz-csatorna
- Fürdő beruházás
- Ipari Park
- Játszóterfelújítás
- Kerékpárút fejlesztés
- Útépités
- Kézilabda Munkacsarnok építése
- Honvéd városrész komplex rehabilitációja
- Önkormányzati tulajdonú bérlakások felújítása
- Fecskeház kialakítása

2010-ben megvalósult az Ipari Park közel 500 millió forint értékű foglalkozás-bővítő fejlesztése. A beruházás keretében összeköttetést teremtettek a Királyhegyesi út és a Rákosi út között; fejlesztették az Ipari Parkon belüli gyűjtőhálózatot; 18 teljesen közművesített parcellát alakítottak ki, amely magába foglalja a szennyvíz, ivóvíz, csapadékvíz, gázellátás, közvilágítás, utcsatlakozás, területrendezés, informatikai hálózat, kis- és középvezettség kiépítését; emellett a tökevonzó-képesség növelése érdekében többlétszolgáltatásokat építettek ki a betelepülni vágyó vállalkozások számára (többnyelvű honlap létrehozása, pályázati tanácsadás, projektmenedzsment segítő szolgáltatások stb.)

A 2018-as év végére mintegy 15 kilométer járda fog megújulni a városban, így a legtöbb közintézmény immár biztonságban, akadálymentesen közelíthető meg. Így valósulhattak meg az iskolák, óvodák, szociális intézmények és temetők megközelíthetőségét javító köztéri gyalogjárdák felújításai. A járdafelújítások során a járdák térkő anyagú burkolatot kaptak, mely alól a Honvéd városrészben épülő járdák kivételt képeznek, ott továbbra is helyszínen öntött betonjárda került megépítésre.

Fejlesztések eredményeképp az elmúlt években a makói kerékpárutak hossza. 2018 év végére 23232 méternyi kerékpáros infrastruktúra fog rendelkezésére állni a kerékpárosoknak.

Az elmúlt években a csapadékvíz-elvezető rendszer felújítása megtörtént Mindezekon túl 2009-ben elkészült a város külterületi vízrendezési koncepciója, mely a városból érkező vizek biztonságos elvezetését szem előtt tartva számításba veszi a jelenlegi szélsőséges időjárási viszonyok, illetve az autópálya által megváltozott külterületi vízelvezetést is.

Makó Város Önkormányzata kiemelt figyelmet fordít arra, hogy közintézményei és a közösségi szolgáltatások mindenki számára elérhetőek legyenek. 2018. évben a központi orvosi ügyelet akadálymentesítése folyik.

2.2. A települési önkormányzat rendelkezésére álló, az esélyegyenlőség szempontjából releváns adatok, kutatások áttekintése, adathiányok kimutatása

A statisztikai adatokat az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR) adatbázisából, KSH Tstar, helyi nyilvántartásból, helyi adatgyűjtésből, valamint a Csongrád Megyei Kormányhivatal Makói Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztályától gyűjtöttük össze. A

megelőző évi statisztikai adatai csak részben állnak rendelkezésre. Vannak olyan területek, ahonnan az információszerzés nehézkes. Nem álltak rendelkezésre adatok foglalkoztatási arányról, végzettségről, a fogyatékosok foglalkoztatottságáról, a nők helyi gazdaságban elfoglalt szerepéről.

3. A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége

Napjainkban egyre gyakrabban használt fogalom a *mélyszegénység*. Nem csak tudományos fogalom a szociológiában, de a hétköznapi élet jelensége. Azt jelenti, amikor valaki vagy valakik tartósan a létminimum szintje alatt élnek és szinte esélyük sincs arra, hogy ebből önerőből kilépjenek.

A mélyszegénység összetett jelenség, amelynek okai többek között társadalmi és gazdasági hátrányok, iskolai, képzettségbeli és foglalkoztatottságbeli deficitekben mutatkoznak meg, és súlyos megélhetési zavarokhoz vezetnek. A szegénység kialakulásának okai többek közt a rendszerváltást követően a munkahelyek megszűnésére, a munkanélküliségre, a munkaerő-piaci esélyek szűkülésére – nem kis részben az oktatás és képzés hiányosságaira –, a jóléti ellátások által kezelni nem tudott egyéni, családi válsághelyzetekre, a megfelelő ellátásokhoz, szolgáltatásokhoz történő hozzáférés hiányosságaira vezethetők vissza. A mélyszegénység hatása az alapvető létfeltételekben, a lakhatási, táplálkozási körülményekben, az érintettek egészségi állapotában is jelentkezik. A szegénység szempontjából meghatározó társadalmi jellemző a családok gyermekszáma, illetve a gyermekszegénység („a szegénység fiatal arca”: a szegények mintegy 30%-a 0–17 éves korosztályhoz tartozik), valamint a falusi lakóközösség (a szegények több mint fele községekben él).

Ez az állapot az érintetteket nagyon gyorsan megbélyegzi és a társadalomból való kirekesztettségüket okozza.

A társadalmi leszakadás meghatározó részben tehát a szegénységgel összefüggő körülményekből fakad. A szegregáció mértéke, a társadalmi élet jelentős területeiről való tömeges kizáródás súlyos társadalmi probléma.

Ma Magyarországon minden harmadik ember (kb. 3 millióan) a szegénységi küszöb alatt él, közülük 1,2 millióan mélyszegénységben. A szegénységi kockázatok különösen sújtják a gyermekeket és a hátrányos helyzetű térségekben élőket. A cigányok/romák nagy többsége ehhez az utóbbi csoporthoz tartozik.

A gyakorlatban a mélyszegénység fogalmát azonosítják a cigánysággal. Ez nem más, mint az etnikai és szociális dimenzió összemosása, és ezzel a társadalmi kirekesztettségéből fakadó összes probléma „cigánykérdésként” való felfogása. Fontos azonban tudomásul venni, hogy a cigányság és a mélyszegénység két olyan halmazt képez, melynek van ugyan közös metszete, ám a kettő nem fedti teljesen egymást. Nem igaz, hogy minden mélyszegénységben élő ember cigány/roma. Az viszont kijelenthető, hogy a cigányok élete a mélyszegénységtől függetlenül is sokkal inkább terhelt az őket érintő diszkrimináció rejtett és nyílt dimenzióinak a kíméletlen érvényesülése miatt. (Cserti-Csapó-Orsós 2012)

3.1. Jövedelmi és vagyoni helyzet

A jövedelmi és vagyoni helyzet más tényezők mellett meghatározza a család társadalmi helyzetét. Az erre vonatkozó adatokat a szegénység mérőeszközeként használhatjuk, amelyek közvetve, közvetlenül utalnak a városban élők helyzetére. Fontos, hogy a személy kiszámíthatóan rendszeresen jut-e jövedelemhez, vagy esetlegesen (pl.: alkalmi munkából). A szegények esetében az időben nem teljesített kiadási kötelezettségek az életszínvonal súlyos, akár visszafordíthatatlan romlásával járhat.

Az alacsony jövedelműek bevételeinek egy része, vagy számottevő része származik a pénzbeli juttatások rendszereiből.

A jövedelem és vagyon fogalmát a Szt. 4. §-a és a Cst. 4. §-a határozza meg a jogszabályok hatálya alá tartozó ellátások vonatkozásában.

3.2. Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci integráció

a) foglalkoztatottak, munkanélküliek, tartós munkanélküliek száma, aránya

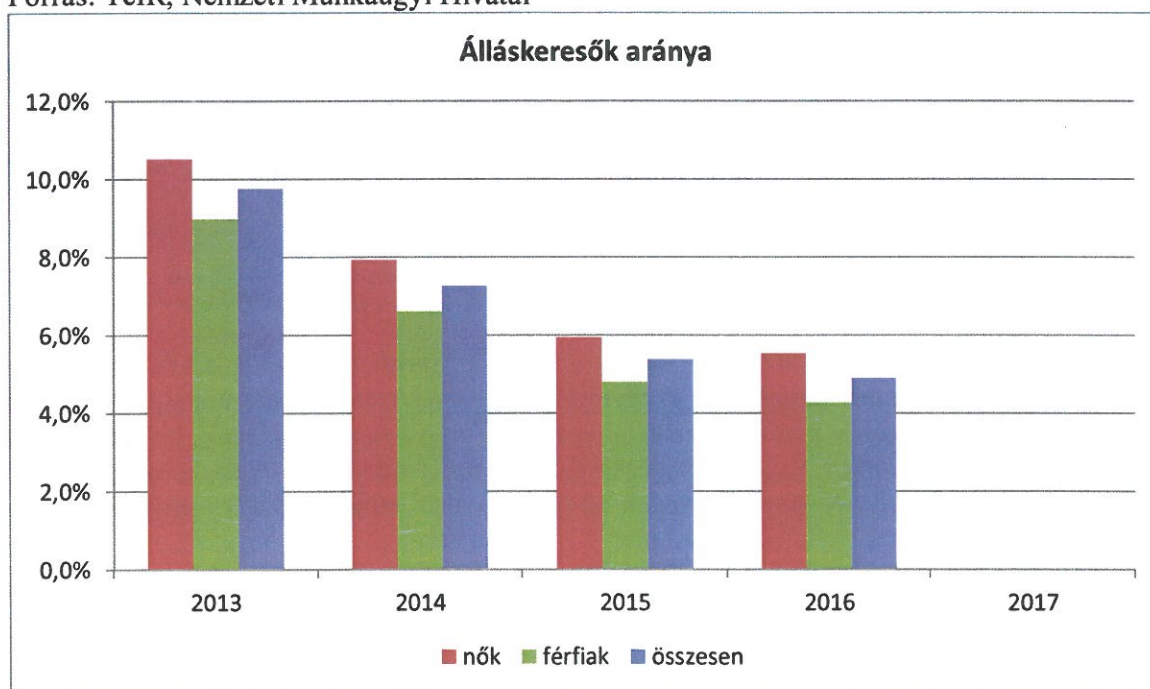
A KSH által 2018. május 29-én közzétett adatok szerint az országban 2018. február-április közötti időszakban a foglalkoztatottak átlagos létszáma 4 445 000 fő volt, 67 000 fővel több, mint egy évvel korábban. A 15-64 évesek foglalkoztatási rátája 68,8%-ra emelkedett. A férfiakat magasabb foglalkoztatási szint jellemzi, mint a nőket, esetükben a javulás mértéke is nagyobb volt.

A következő táblázatok a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat által nyilvántartott makói adatokat tartalmazzák. A szociális területen dolgozók tapasztalatai alapján vannak olyanok, akik tartósan munkanélküliek, de a nyilvántartásokban nem jelennek meg. Elmondásuk szerint mivel ellátásra nem jogosultak és munkát a részükre nem tudtak felajánlani nem tartották szükségesnek, hogy továbbra is tartsák a kapcsolatot a Munkaügy Kirendeltséggel.

3.2.1. számú táblázat - Regisztrált munkanélküliek/Nyilvántartott álláskeresők száma és aránya, 15-64 évesek száma

Év	15-64 év közötti állandó népesség (fő)			Nyilvántartott álláskeresők száma (fő)					
	Nő	Férfi	Összesen	Nő		Férfi		Összesen	
	Fő	Fő	Fő	Fő	%	Fő	%	Fő	%
2013	8188	8106	16 294	860,75	10,5%	728,5	9,0%	1 589	9,8%
2014	8110	8041	16 151	643,5	7,9%	531,75	6,6%	1 175	7,3%
2015	8028	7922	15 950	477,5	5,9%	379,5	4,8%	857	5,4%
2016	7868	7837	15 705	435,75	5,5%	335,25	4,3%	771	4,9%
2017	n.a.	n.a.	n.a.	370,25	n.a.	256,25	n.a.	627	n.a.

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

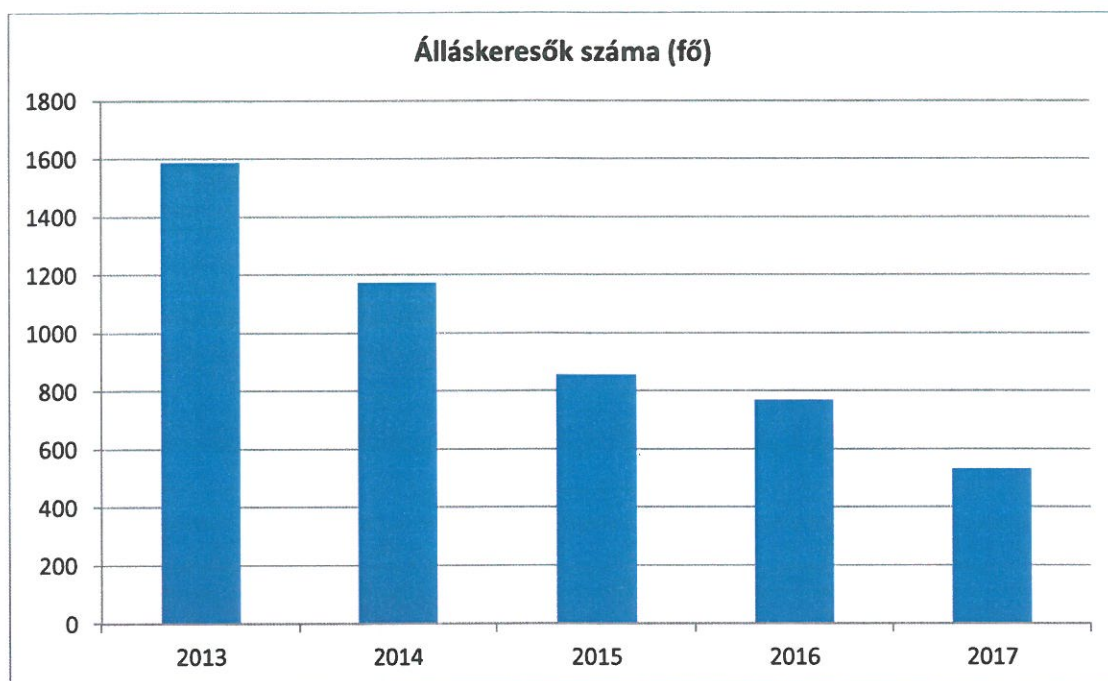
A nyilvántartott álláskeresők száma folyamatos csökkenő tendenciát mutat

3.2.2. számú táblázat - Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott álláskeresők száma korcsoportok szerint

Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott álláskeresők száma összesen	Fő összesen	2013	2014	2015	2016	2017
		1589,25	1175,25	857	771	534,25
20 év alatti	Fő	37,25	30,75	30,75	28,5	19
	%	2,3%	2,6%	3,6%	3,7%	3,6%
20-24 év	Fő	215,25	137,5	95,5	84,75	58
	%	13,5%	11,7%	11,1%	11,0%	10,9%
25-29 év	Fő	164	117,25	79	76	42,5
	%	10,3%	10,0%	9,2%	9,9%	8,0%
30-34 év	Fő	141	105,5	66,5	71,25	47
	%	8,9%	9,0%	7,8%	9,2%	8,8%
35-39 év	Fő	206,5	146	78,5	74,25	54
	%	13,0%	12,4%	9,2%	9,6%	10,1%
40-44 év	Fő	185	135,25	106,75	93,75	63,75
	%	11,6%	11,5%	12,5%	12,2%	11,9%
45-49 év	Fő	183,25	132,75	87,75	80,75	49,75
	%	11,5%	11,3%	10,2%	10,5%	9,3%
50-54 év	Fő	191,25	133,5	92,5	80	55,75
	%	12,0%	11,4%	10,8%	10,4%	10,4%
55-59 év	Fő	219,75	166	114,75	85,75	53,25
	%	13,8%	14,1%	13,4%	11,1%	10,0%
59 év feletti	Fő	46	70,75	105	96	91,25
	%	2,9%	6,0%	12,3%	12,5%	17,1%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

3.2.3. számú tábla - A munkanélküliek és a 180 napnál hosszabb ideje regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott álláskeresők száma és aránya

Év	Nyilvántartott álláskeresők/regisztrált munkanélküliek száma			180 napnál hosszabb ideje nyilvántartott álláskeresők/regisztrált munkanélküliek száma					
	fő			fő			%		
	Nő	Férfi	Összesen	Nő	Férfi	Összesen	Nő	Férfi	Összesen
2013	709	603	1 312	392	235	627	55,3%	39,0%	47,8%
2014	510	433	943	217	149	366	42,5%	34,4%	38,8%
2015	464	393	857	214	110	324	46,1%	28,0%	37,8%
2016	393	314	707	145	89	234	36,9%	28,3%	33,1%
2017	277	181	458	120	60	180	43,3%	33,1%	39,3%

Forrás: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat Adattárháza

Aktivitás

		foglalkoztatottak száma	munkanélküli	inaktív	eltartott	összesen
Makói járás	2011. évi népszámlálás	16432	2707	15048	10951	45138
	2016. évi mikrocenzus	18989	1009	13390	9320	42708
Makó város	2011. évi népszámlálás	9222	1382	7427	5652	23683

Forrás: KSH

3.2.7. számú táblázat - Felnőttoktatásban résztvevők

Év	Általános iskolai felnőttoktatásban tanulók száma	8. évfolyamot eredményesen befejezte a felnőttoktatásban	
	Fő	Fő	%
2013	na		n.a.
2014	na		n.a.
2015	na		n.a.
2016	na		n.a.
2017	na		n.a.

Forrás: TeIR, Területi Államháztartási és Közigazgatási Információs Szolgálat (TÁKISZ)

3.2.8. számú táblázat - Felnőttoktatásban résztvevők száma középfokú iskolában

Év	Középfokú felnőttoktatásban résztvevők összesen	Szakiskolai felnőttoktatásban résztvevők száma		Szakközépiskolai felnőttoktatásban résztvevők száma		Gimnáziumi felnőttoktatásban résztvevők		Középfokú tanulók száma a felnőttoktatásban (fő) - (TS 3601)
	Fő	Fő	%	Fő	%	Fő	%	Fő
2013	21	21	100,0%	n.a.	0,0%	n.a.	0,0%	277
2014	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	205
2015	30	30	100,0%	n.a.	0,0%	n.a.	0,0%	259
2016	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
2017	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

A regisztrált munkanélküliek korcsoportonkénti bontása, illetve idősoros változása rámutat arra, hogy a munkanélküliség a különböző korosztály tekintetében különbözőképpen változik. Megfigyelhető, hogy a 20 év alattiaktól eltekintve minden korcsoportban csökkent a nyilvántartott álláskereső aránya. Az egyes önkormányzatok a foglalkoztatási helyzet javítása terén korlátozott eszközrendszerrel rendelkeznek. Makó Város Önkormányzata az elmúlt években nagyberuházásokkal (könyvtárépítés, a Deák Ferenc utca átfogó területrendezése) valamint a közfoglalkoztatással útján igyekezett munkahelyeket teremteni. 2017 évtől új eszközt vezetett be, a hiányszakmákat tanulók részére ösztöndíjat nyújt.

3.3. Pénzbeli és természetbeni szociális ellátások, aktív korúak ellátása, munkanélküliséghez kapcsolódó támogatások

A Magyarország 2015. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2014. évi XCIX. törvény jelentősen átalakította a szociális ellátások rendszerét. 2015. március 1. napjától megszűnt az adósságkezelési szolgáltatás, a méltányos közgyógyellátás és az önkormányzati segély.

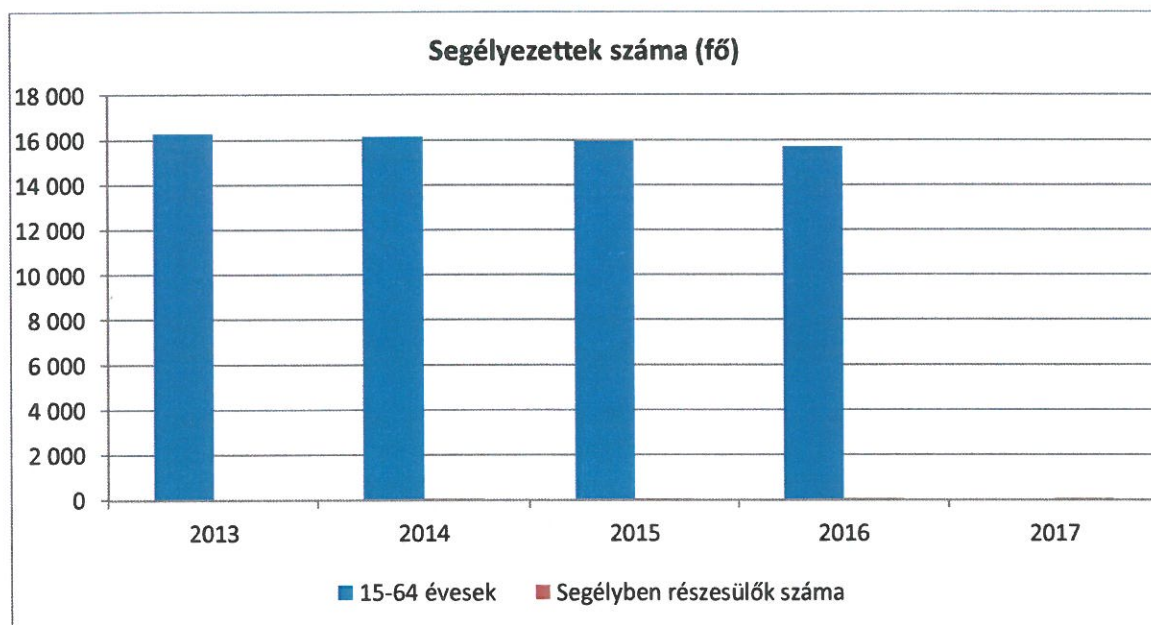
A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 2015. március 1-

jétől hatályos rendelkezései csak a kormányhivatalok által nyújtott, kötelező jellegű támogatások szabályait tartalmazzák. Az önkormányzatok részére a települési támogatás nevű támogatási formát vezette be, ezen belül kötelező feladat a létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került, valamint az időszakosan vagy tartósan létfenntartási gonddal küzdő személyek részére rendkívüli települési támogatást nyújtani. Az egyéb támogatások feltételeinek tekintetében a képviselő-testület a helyi sajátosságok figyelembevételével önállóan dönthetett. Makó Város Önkormányzata a szociális ellátások feltételeinek szabályozására megalkotta az egyes pénzbeli és természetben nyújtott szociális ellátásokról szóló 1/2015. (II. 12.) önkormányzati rendeletét.

3.3.1. számú táblázat - Álláskeresői segélyben részesülők száma

Év	15-64 év közötti állandó népesség (TS 0803 és TS 0804 összesen) száma	Álláskeresői segélyben részesülők (fő) - (TS 1101)	Álláskeresői segélyben részesülők %
2013	16 294	40	0,2%
2014	16 151	54	0,3%
2015	15 950	60	0,4%
2016	15 705	60	0,4%
2017	n.a.	57	n.a.

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

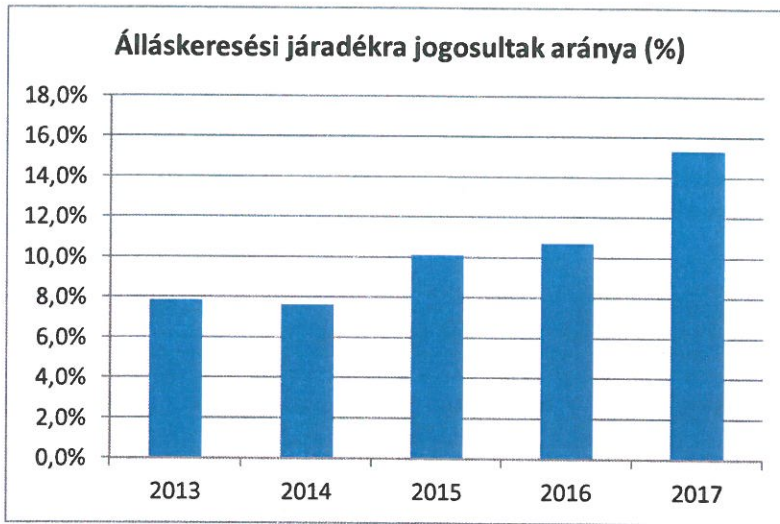
3.3.2. számú táblázat - Járadékra jogosult regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott álláskeresői száma

Év	Nyilvántartott álláskeresői száma (TS 1301)	Álláskeresői járadékra jogosultak (TS 1201)

	Fő	Fő	%
2013	1589,25	124,75	7,8%
2014	1158,75	88,5	7,6%
2015	857	86,75	10,1%
2016	745,25	80	10,7%
2017	626,5	96	15,3%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

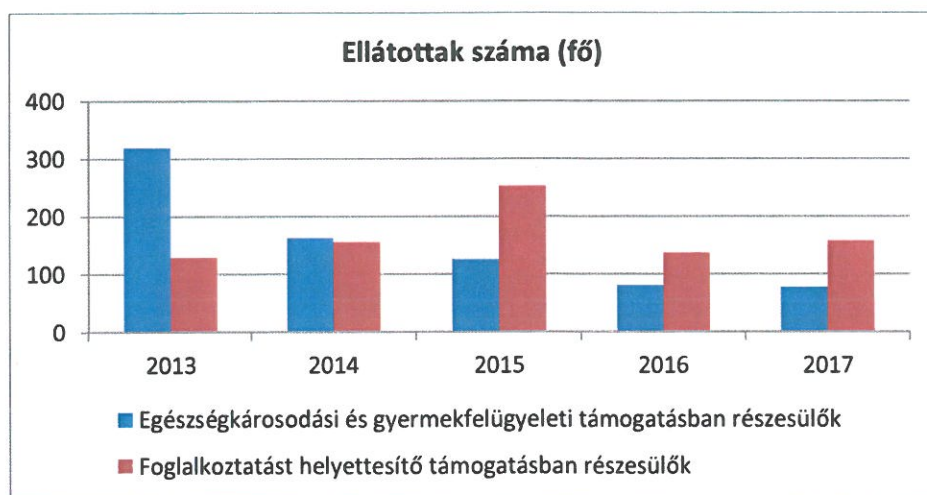

3.3.3. számú táblázat- Rendszeres szociális segélyben és foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek száma

Év	Egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásban részesülők átlagos száma 2016. márc. 1-től (2015. február 28.-ig rendszeres szociális segélyben részesülők)		Foglalkoztatást helyettesítő támogatás (álláskeresési segély - negyedévek átlagában számolva)	
	Fő	15-64 évesek %-ában	Fő	Munkanélküliek %-ában
2013	320	1,96%	129	8,12%
2014	163	1,01%	156	13,46%
2015	126,25	0,79%	253	29,52%
2016	82	0,52%	137	18,38%
2017	78,5	n.a.	158	25,22%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

Makó Város Önkormányzata az egyes pénzbeli és természetben nyújtott szociális ellátásokról szóló 1/2015. (II. 12.) önkormányzati rendelete alapján települési támogatás keretében és önként vállalt egyéb támogatások keretében nyújt ellátásokat.

Települési támogatás:

Gyógyszertámogatás

(1993. évi III. törvény. 25. §, 1/2015. (II.11.) Makó Ör. rendelet 11-12. §)

Gyógyszertámogatásra jogosult az akinek a havi rendszeres gyógyszerköltsége meghaladja az 5700 Ft/hó összeget, közgyógyellátásra nem jogosult és a család tagjainak havi nettó jövedelme alapján számított átlag nem haladja meg

- egyedül élő esetén a 71250 Ft-ot,
- családban élő esetén a 42750 Ft-ot.

A gyógyszertámogatás éves összege 48 000 forint, amely két részben kerül folyósításra. A megállapító határozatot követően 24 000 forint és a megállapítást követő 7. hónapban a fennmaradó 24 000 forint kerül kifizetésre.

Lakhatási támogatás

(1993. évi III. törvény. 25. §, 1/2015. (II.11.) Makó Ör. rendelet 3-6. §)

Települési támogatás keretében rendszeres ellátás állapítható meg annak a háztartásnak a lakhatási kiadásainak enyhítésére, amelyben a háztartás tagjainak havi nettó jövedelme alapján számított átlag nem haladja meg

- egyszemélyes háztartás esetén a 71250 Ft-ot,
- több személyes háztartás esetén az 57000 Ft-ot.

A támogatást egy év időtartamra lehet megállapítani, összege

- egyszemélyes háztartás esetén havi 2000 Ft,
- olyan háztartások esetén, amelyben legalább 3 fő húszévesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező gyermeket nevelnek havi 4500 Ft,
- minden más esetben havi 3000 Ft.

Lakhatási díjhátralékosok támogatása

(1993. évi III. törvény. 25. §, 1/2015. (II.11.) Makó Ör. rendelet 7-10. §)

Települési támogatás keretében ellátás állapítható meg annak a háztartásnak a lakhatási kiadásokhoz kapcsolódó hátralékot felhalmozó tagja részére, amelyben a háztartás tagjainak havi jövedelme alapján számított átlag nem haladja meg

- egyszemélyes háztartás esetén a 71250 Ft-ot,

- többszemélyes háztartás esetén az 57000 Ft-ot, és valamelyik lakhatási kiadás tekintetében a 28500 Ft-ot elérő mértékű hátralékot halmozott fel.

A támogatást csak egy hátralékra lehet megállapítani, összege minden jogosult esetében egyszeri 28500 Ft. A támogatás összege azon közüzemi szolgáltató részére kerül átutalásra, amely felé a jogosult a támogatás megállapításakor figyelembe vett díjhátralékot felhalmozta. A támogatás ismételt megállapítása csak 24 hónap eltelte után lehetséges.

Rendkívüli települési támogatás

(1993. évi III. törvény. 25. §, 1/2015. (II.11.) Makó Ör. rendelet 13-16. §)

Rendkívüli települési támogatás állapítható meg annak a személynek, aki rendkívüli élethelyzetbe került vagy létfenntartási gonddal küzd és a család tagjainak havi nettó jövedelme alapján számított átlag nem haladja meg

- egyedül élő esetén a 42750 Ft-ot,
- családban élő esetén a 37050 Ft-ot.

Rendkívüli települési támogatás igényelhető:

- átmenetileg nehéz anyagi helyzetbe került személy vagy család kiadásainak mérséklésére,
- eseti gyógyszer, gyógyászati eszköz kiadás mérséklésére,
- gyermekre és fiatal felnőttre tekintettel jelentkező többletkiadások mérséklésére,
- elhunyt személy eltemetésével kapcsolatos költségek mérséklésére,
- ha elemi kár (árvíz, talajvíz, tűzvész, villámcsapás stb.) miatt a személy vagy család létfenntartása átmenetileg lehetetlenné vagy veszélyeztetetté vált.

Egyéb támogatás:

Gyógyfürdőellátási támogatás

(1993. évi III. tv. 26.§, 1/2015. (II.11.) Makó Ör. rendelet 17.§)

Társadalombiztosítási támogatással rendelhető gyógyfürdőellátások esetén a társadalombiztosítás a szolgáltatásért fizetendő összeg 85%-át megtéríti, 15%-ot a betegnek kell megfizetnie. Ezen 15% megtérítését lehet igényelni gyógyfürdőellátási támogatás keretében.

Szemétszállítási díjkedvezmény

(1993. évi III. tv. 26.§, 1/2015. (II.11.) Makó Ör. rendelet 18-20. §)

A szemétszállítási szolgáltatási díj fizetésére számla kibocsájtó által kötelezett személy szemétszállítási díjkedvezményre jogosult, ha betöltötte a 65. életévét és a használatában lévő lakóingatlanban rajta kívül senki sem rendelkezik lakóhellyel, vagy tartózkodási hellyel, vagy a használatában lévő lakóingatlanban legfeljebb 2 személy rendelkezik lakóhellyel, vagy tartózkodási hellyel és egyikük betöltötte a 65. életévét. Egy jogosult csak egy ingatlanra veheti igénybe a szemétszállítási díjkedvezményt, azon a laccímén, amelyen életvitelszerűen él.

Időskorúak juttatása

(1993. évi III. tv. 26.§, 1/2015. (II.11.) Makó Ör. rendelet 20/A. §)

Időskorúak juttatása keretében egyszeri támogatásra jogosult az a személy, aki a 70. életévét betöltötte a tárgyév május 1. napjáig, illetve december 31. napjáig.

A települési támogatásban részesítettek száma és a ráfordított összeg alakulása 2015. március 1-től 2017. december 31-ig

	2015	2016	2017
Lakhatási támogatásban részesítettek száma	722	931	822
Ráfordított összeg (ezer Ft)	6982	25178	21478
Gyógyszertámogatásban részesítettek száma	73	103	84
Ráfordított összeg (ezer Ft)	1236	3060	3252
Rendkívüli települési támogatásban részesítettek száma	302	499	517
Ráfordított összeg (ezer Ft)	17922	25208	27280
Lakhatási díjhátralékosok támogatásában részesítettek száma	106	59	58
Ráfordított összeg (ezer Ft)	3021	1682	1652

Forrás: Makó Város Jegyzőjének nyilvántartása

3.4 Lakhatás, lakáshoz jutás, lakhatási szegregáció

E fejezetben a lakhatáshoz kapcsolódó területet elemezzük, kiemelve a bérlakás-állományt, a szociális lakhatást, az egyéb lakáscélra nem használt lakáscélú ingatlanokat, feltárva a településen fellelhető elégtelen lakhatási körülményeket, veszélyeztetett lakhatási helyzeteket és hajléktalanságot, illetve a lakhatást segítő támogatásokat. E mellett részletezzük a lakhatásra vonatkozó egyéb jellemzőket, elsősorban a szolgáltatásokhoz való hozzáférést.

a) bérlakás-állomány

Az önkormányzat tulajdonában lévő lakások és nem lakás céljára szolgáló helyiségek bérlétről és elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 20/2015 (X.28.) önkormányzati rendelet meghatározza, hogy az önkormányzat tulajdonában lévő és bérbeadás célját szolgáló lakások milyen jogcímen és milyen feltételekkel adhatók bérbe. Ezen jogcím lehet az évente 1-2 alkalommal előforduló lakáscsere útján történő hasznosítás vagy lakás hasznosítása bérlőkijelölési jog alapján is, de ezek mellett elsősorban az önkormányzati tulajdonú lakások szociális helyzet alapján, költségelven vagy szabadpiaci feltételekkel történő pályáztatás útján kerülnek bérbeadásra.

Szociális helyzet alapján, költségelven, illetve szabadpiaci elven történő hasznosításnál Egyenlő Esély Bizottság dönt a Lakásügyi Tanácsadó Testület javaslatára.

Önkormányzati bérlakásra – fő szabályként – csak legfeljebb 1 évre, határozott idejű vagy valamely feltétel bekövetkezéséig tartó lakásbérleti szerződés köthető, ami egy évvel meghosszabbítható a bérlő kérelmére, amennyiben a bérlőnek nincs lakbér-, üzemeltetési költség, valamint közüzemi díj hátraléka.

Pályázati eljárás mellőzésével a Képviselő-testület különös méltánylást érdemlő esetben üresen álló vagy megüresedő önkormányzati bérlakást szociális helyzet alapján bérbe adhat ha

- két vagy több gyermekes családok esetében a család és gyermekvédelmi, a család egyben tartását célzó szempontok érvényesítése indokolja azt,
- a saját és a vele együtt költöző családtagjai lakhatási feltételei nem felelnek meg a közegészségügyi feltételeknek és azt önerejükben nem képesek megoldani.

3.4.1. számú táblázat - Lakásállomány

Év	Lakás-állomány (db)	Ebből elégtelen lakhatási körülményeket biztosító lakások száma	Bérlakás állomány (db)	Ebből elégtelen lakhatási körülményeket biztosító lakások száma	Szociális lakás-állomány (db)	Ebből elégtelen lakhatási körülményeket biztosító lakások száma	Egyéb lakáscélra használt nem lakáscélú ingatlanok (db)	Ebből elégtelen lakhatási körülményeket biztosító lakások száma
2013	11274	n.a.	213	0	168	0	n.a.	n.a.
2014	11264	n.a.	210	0	179	0	n.a.	n.a.
2015	11262	n.a.	210	0	171	0	n.a.	n.a.
2016	11256	n.a.	210	0	172	0	n.a.	n.a.
2017	n.a.	n.a.	211	0	172	0	n.a.	n.a.

3.4.2. számú táblázat - Lakásfenntartási és adósságcsökkentési támogatásban részesülők száma

Év	Lakásfenntartási támogatásban részesített személyek száma (TS 6001)	Összesen adósságcsökkentési támogatásban részesítettek száma (TS 6101)
2013	1061	6
2014	1096	12
2015	1009	15
2016	megszűnt ellátás	megszűnt ellátás
2017	megszűnt ellátás	megszűnt ellátás

3.5 Telepek, szegregátumok helyzete

Makó Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája (2015. augusztus) Honvéd telep városrészt beazonosított szegregátumként határozza meg. A Városrész Makó észak-keleti részén található. Határait kelet felől a város iparterülete, dél felől (Aradi utca) Gerizdes városrész, nyugatról (Tulipán utca) a városközpont és (Hosszú utca, Justh Gyula utca) Újváros jelenti.

A Honvéd városrész összetett társadalmi, épített környezet és életkörülmények jellemző problémái olyan tényezőkből erednek, amely a lakóterület földrajzi elhelyezkedése és kialakulási körülményei hosszú távra determináltak. A legfontosabb ilyen tényező a kicsiny teleknagyság az eredendően alacsony társadalmi státuszú csoportok letelepítése, akik szűkös anyagi forrásból kicsi, alappal nem rendelkező házakat építettek. Az utcák rendkívül szűkek. A többségében régebben vályogból épült lakóházaknak nincs megfelelő alapja, és mivel a területen jellemző a magas talajvízszint a felvizesedés és penészedés általános gondja a háztartásoknak. A lakások többsége alacsony komfortfokozatú. A házak többségében kandallóval, vagy kályhában fűtenek. A lakások 50%-ban van fürdőszoba. Több háztartásba nincs bevezetve a víz, ezek a mai napig közutakat használnak.

Az aktív korú népesség kevesebb, mint 50 %-a dolgozik. Jellemző a kicsiny házakban a többgenerációs háztartás, ami a lakosság jelentős hányadát adó roma népesség életformájából (nagy család) és abból az egyszerű tényből ered, hogy a fiatalabb generációnak nincs módjában külön háztartásba költözni.

A Makói Roma Nemzetiségi Önkormányzat tevékenysége nagyrészt erre a területre koncentrál,

mivel Makó roma népességének megközelítőleg 80%-a itt él.

Honvéd városrész egyedüli vonzereje az ingatlanárak alacsony voltában keresendő.

A településfejlesztési stratégia megállapításai alapján Makón belül a második leginkább veszélyeztetett városrész a Honvédot követően az Újváros. Újváros Makó északi részén található. A városrészben egy tömbnyi kiterjedésű szegregátum és három, Vásárhelyi utcával érintkező veszélyeztetett tömb van.

3.6 Egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés

a) az egészségügyi alapszolgáltatásokhoz, szakellátásokhoz való hozzáférés

Az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXXIII. törvény 5.§ (1) bekezdés előírja, hogy a települési önkormányzat az egészségügyi alapellátás körében gondoskodik:

- a háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátásról,
- a fogorvosi alapellátásról,
- az alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti ellátásról,
- a védőnői ellátásról,
- az iskola-egészségügyi ellátásról.

A települési önkormányzat a környezet- és település-egészségügyi feladatok körében gondoskodik

- a köztisztasági és településtisztasági feladatok ellátásáról,
- biztosítja a rovarok és rágcsálók irtását,
- folyamatosan figyelemmel kíséri a település környezet-egészségügyi helyzetének alakulását és ennek esetleges romlása esetén – lehetőségeihez képest – saját hatáskörben intézkedik, vagy a hatáskörrel rendelkező és illetékes hatóságnál kezdeményezi a szükséges intézkedések meghozatalát,
- együttműködik a lakosságra, közösségekre, családi, munkahelyi, iskolai színterekre irányuló egészségfejlesztési tevékenységekben, valamint támogatja és aktívan kezdeményezi ezeket.

3.6.1. számú táblázat – Orvosi ellátás

Év	Felnőttek és gyermekek részére háziorvosi szervezett szolgáltatások száma	Csak felnőttek részére szervezett háziorvosi szolgáltatások száma	A házi gyermekorvosok által ellátott szolgáltatások száma
2013	0	13	5
2014	0	13	5
2015	0	13	5
2016	0	13	5
2017	0	13	5

Forrás: TeIR, KSH Tstar, önkormányzati adatgyűjtés

3.6.2. számú táblázat - Közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma

Év	Közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma
2013	838
2014	715
2015	687
2016	708
2017	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar

3.6.3. számú táblázat - Ápolási díjban részesítettek száma

Év	Ápolási díj, alanyi jogon: támogatásban részesítettek évi átlagos száma	Ápolási díj, méltányossági alapon: támogatásban részesítettek évi átlagos száma	Összesen
2013	n.a.	n.a.	n.a.
2014	n.a.	n.a.	n.a.
2015	n.a.	n.a.	n.a.
2016	n.a.	n.a.	n.a.
2017	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar

Az egészségügyi alapszolgáltatást 11 háziorvos területi ellátási kötelezettséggel 2 házi orvos területi ellátási kötelezettség nélkül látja el. A városban 5 gyermekorvos nyújtja a szolgáltatást. Az iskolai egészségügyi feladatokat 1 főállású iskolaorvos és 3 iskolai védőnő végzi. Az Iskola-

egészségügyi Szolgálat összesen 3 403 Makón élő vagy itt tanuló diák ellátását biztosítja. A területi védőnők száma 7 és 1 fő kórházi védőnői feladatokat végez.

b) prevenció és szűrőprogramokhoz (pl. népegészségügyi, kora gyermekkori kötelező szűrésekhez) való hozzáférés

A prevenció a lakosság egészségmegőrzését, a betegségek megelőzését, valamint a betegségek korai felismerését és kezelését is jelenti, hogy elkerülhetők legyenek a további állapotromlás és szövődmények kialakulása. Kiemelt fontosságú a szűrőprogramokhoz való hozzáférés.

Magyarországon az egészségmegőrzésére, a betegségek megelőzésére vonatkozó tevékenység törvényileg is meghirdetett az alapellátás szintjén.

Vezető halálok a szív- és érrendszeri betegségek, megelőzik a daganatos betegségeket. Ezt követik az emésztőszerv és a légzőszerv betegségei.

A házi orvosok prevenció munkájuk során többek között szűrik a hipertóniát, anyagcsere betegségeket, felhívják a figyelmet a dohányzás, alkohol, elhízás és egyéb káros rizikófaktorok egészségre ártalmas hatásaira.

Az iskola egészségügyi ellátás keretében rendszeresen végeznek szűréseket az óvodások, általános iskolások és középiskolások között. Ezeknek a szűréseknek egy részét az iskolaorvos más részét a védő végzi. A gyerekek minden évben részt vesznek fogászati szűrésen is.

c) fejlesztő és rehabilitációs ellátásokhoz való hozzáférés

A gyerekek fejlesztése már a legkisebknél elkezdődik. A szakértői és rehabilitációs bizottság javaslata alapján a nevelési és oktatási intézményekben sajátos nevelési igény típusa szerint logopédus, gyógypedagógus, pszichológus, fejlesztőpedagógus, gyógytestnevelő szakembert vonnak be a fejlesztő tevékenységbe.

Pápay Endre Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Diákotthon és Gyermekotthon a Kozmutza Flóra Általános Iskola és Szakiskola Tagintézménye Nevelési Programjának része a fejlesztő nevelés rehabilitációs pedagógiai program.

A fejlesztő nevelés a súlyos és halmozottan fogyatékos, tanköteles korú gyermekek számára szervezett – a tanév rendjéhez igazodó, tanítási évfolyamokra nem tagolódó, de felépítésében az elért fejlődési szakaszokat követő egységes folyamat. Teljes időtartama egészségügyi és pedagógiai rehabilitációs célú foglalkoztatásnak minősül.

A súlyos és halmozott fogyatékoság az egész élet során fennálló állapot, amelyre jellemző, hogy a testi struktúrák károsodása következtében a speciálisan humánfunkciók minimálisan két területén súlyos vagy legsúlyosabb mértékű zavar mutatható ki.

E tanulók egész életükben a környezet fokozott mértékű és folyamatos komplex segítségére, támogatására utaltak. Személyiségük kibontakoztatása és életminőségük javítása érdekében fejlesztő nevelésre van szükségük.

Az intézmény a fejlesztő és rehabilitációs ellátások területén a következő szolgáltatásokat nyújtja:

- Korai fejlesztés, gyógypedagógiai tanácsadás
- Fejlesztő felkészítés
- Logopédia
- Gyógytestnevelés
- Konduktív pedagógiai ellátás

A mozgásszervi bántalmak a statisztikák szerint minden ötödik embert érintenek – Makó térségében azonban még többet, hiszen az itt hagyományos mezőgazdasági munkák különösen megviselik az embert.

A Csongrád Megyei Egészségügyi Ellátó Központ Hódmezővásárhely-Makó makói telephelyén működik rehabilitációs osztály. Makón országszerte páratlan adottságok vannak együtt a mozgásszervi rehabilitációhoz – a nagy műtétek és az agyvérzés utáni rehabilitáció mellett ez az osztály fő profilja –, hiszen a marosi gyógyiszap mellett kiváló gyógyvíz is van a városban.

A mozgásszervi megbetegedésekben szenvedőknek nyújt anyagi segítséget a 2004. január 1-től bevezetett gyógyfürdőellátás támogatása. Azok a lakosok kapnak segítséget, akik szakorvosi beutalóval gyógyfürdőellátását vesznek igénybe. A betegek mozgásszervi rehabilitációjához ilyen módon is hozzájárul az önkormányzat.

d) személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátásokhoz való hozzáférés

Az önkormányzat által biztosított szociális és gyermekjóléti szolgáltatásokat a Makói Egyesített Népjóléti Intézmény végzi.

Szociális alapszolgáltatás:

- szociális étkezés
- házi segítségnyújtás
- jelzőrendszeres házi segítségnyújtás
- családsegítés
- tanyagondnoki szolgáltatás
- nappali ellátás
  - idősek klubja
  - nappali melegedő Szociális szakosított ellátás:
- idősek átmeneti gondozóháza
- éjjeli menedékhely

Gyermekjóléti alapellátások:

- gyermekjóléti szolgálat
- gyermekek napközbeni ellátása: bölcsőde

Makón a Családok Átmenet Otthona 2011. június 1-ig nyújtott ellátás. 2011. július 1-től Makó Város Önkormányzata ellátási szerződést kötött Szentes Város Önkormányzatával, amelynek értelmében a Szentesen működő Családok Átmeneti Otthonában 3 férőhely biztosított az arra rászoruló makói lakosok számára.

e) *sportprogramokhoz való hozzáférés*

Makó város számos sporteseményt biztosít a lakosság és az érdeklődők részére. Valamennyi évszaknak vannak meghatározó rendezvényei, ahol mindenki megtalálhatja a neki legmegfelelőbb testmozgást, mozgásformát, korosztálytól, nemtől függetlenül.

- Téli Kupa teremlabdarúgó torna (január) – labdarúgás
- Gyalogtúra a Maros ártérben (április)
- Makói Amatőr Kispályás Labdarúgó Bajnokság (május)
- Bartók Béla Kerékpáros Emléktúra (május)
- Kihívás Napja (május) – szabadidősport verseny Magyarország települései között
- Triplex (Hármas-határ) kerékpártúra (június)
- Diákolimpiai versenysorozat (szeptember-június) – atlétika, kézilabda, labdarúgás, sakk, grundbirkózás, asztalitenisz, mezei futás
- Mozgás Éjszakája (július)
- Vízitúra a Maroson (július, augusztus)
- Maros Kupa kispályás labdarúgó torna (augusztus) - labdarúgás
- Hagymatikum Sportnap (július, augusztus) – strandröplabda, strandfoci, lánbtenisz, street-ball
- Hagymatúra (gyalog- és kerékpártúra, szeptember)

- Szent István napi sportprogramok (augusztus) – sportági bemutatók
- Sportágválasztó (szeptember) – sportági bemutatók, természetjárás
- Sportkarácsony (december) – Év sportolója díjátadás
- Szilveszteri futás (december) - futás

f) hátrányos megkülönböztetés, az egyenlő bánásmód követelményének megsértése a szolgáltatások nyújtásakor

Az önkormányzati intézményekben dolgozók feladatellátásuk során (az ügyintézés, szociális és gyermekvédelmi szolgáltatás, foglalkoztatás stb.) fokozott figyelmet fordítanak arra, hogy a hátrányos megkülönböztetést megelőzzék, megakadályozzák és mindent megtesznek az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség biztosítása érdekében.

g) pozitív diszkrimináció (hátrányt kompenzáló juttatások, szolgáltatások) szociális és az egészségügyi ellátó rendszer keretein belül

A szünidei gyermekétkeztetés igénybevételére a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek körében az 5 hónapos életkort betöltött gyermekek jogosultak (18 éves korig), abban az esetben, ha intézményi (jellemzően bölcsődei) jogviszonnyal nem rendelkeznek.

A rászoruló gyermekek étkeztetése Makó város Önkormányzata szervezésében történik, de az Egyesített Népjóléti Intézmény Család-és gyermekjóléti Szolgálatá bonyolítja le. Az ENI-hez benyújtott nyilatkozat alapján a szülő, törvényes képviselő kérelmére a jogosult gyermekeknek minden iskolai szünidőben biztosítva van a déli meleg főétkezés, melyet a közétkeztetésért is felelős Pulitzer József Kollégiumban fogyaszthatnak el helyben, vagy megfelelő helyiség hiányában az étel elvitele is megoldható.

Ha az intézményi és szünidei gyermekétkeztetést betegség vagy más ok miatt a gyermek nem veszi igénybe, a szülő az intézmény vezetőjénél, a szünidei gyermekétkeztetést biztosítónál köteles bejelenteni a távolmaradást és annak várható időtartamát, valamint a távolmaradásra okot adó körülmény megszűnését és azt, hogy a gyermek mikor veszi igénybe újból a gyermekétkeztetést.

2018 nyarán közel 300 fő részesül ebben a kedvezményben, éves szinten előreláthatólag több mint 10000 adag meleg étel kerül kiosztásra.

3.7 Közösségi viszonyok, helyi közélet bemutatása

a) közösségi élet színterei, fórumai

Makón számos pontja van a közösségi életnek, az információcserének. A város közéletének súlypontja a képviselő-testület, amely éves munkaterv szerint, rendszerint a hónap utolsó szerdáján tárgyalja a város életét meghatározó, döntést igénylő anyagokat. A Városháza saját lapján keresztül informálja a makóiakat ezekről a döntésekről. A városi televízió is komoly szerepet vállal a társadalmi párbeszéd létrehozásában. Emellett a helyi és regionális sajtón keresztül is kommunikál a makóiakkal az önkormányzat.

A kultúra centruma a Hagymaháznak nevezett kultúrházunk, mellette a könyvtár esti rendezvényei szolgálnak találkozás helyszínül.

Fontosak a civil szervezetek (közel 100 ilyen van a városban) által szervezett programok. Különösen sokat találkoznak, szerveznek esteket, kirándulásokat a helyi nyugdíjas klubok.

A fiatalok saját közösségi térrel, Ifjúsági Klubbal rendelkeznek, ahol ízlésüknek megfelelő programmal teszik változatossá a mindennapjaikat.

b) közösségi együttélés jellemzői (pl. etnikai konfliktusok és kezelésük)

Makón etnikai alapú, súlyos konfliktusok nem alakultak ki. A cigányság és a magyarság együttélése békés. A helyi roma önkormányzat évek óta szervez tolerancia napot, ahol a makóiak betekintést nyerhetnek a roma kultúrába, a helyi roma közösség szokásaiba.

c) helyi közösségi szolidaritás megnyilvánulásai (adományozás, önkéntes munka stb.)

Makó közössége szívesen segít lehetőségei szerint a bajba jutottakon. A Makói Egyesített Népjóléti Intézmény adományközvetítést is végez a lakosság által önkéntesen a családsegítő szolgálathoz beérkező ruhaadományokat a rászorulóknak részére közvetítik.

Több civil szervezet, egyház végez adománygyűjtést és juttatja el azt a rászorulóknak. Elmondható ezek többsége ünnephez, rendkívüli eseményhez kapcsolódik.

3.8 A roma nemzetiségi önkormányzat célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi tevékenysége, partnersége a települési önkormányzattal

A Makói Roma Nemzetiségi Önkormányzat lehetőségeihez mérten mindent megtesz annak érdekében, hogy a kultúra és hagyományörzés területén jó eredményeket érjen el és színvonalas munkát végezzen.

2014. évben az alakuló ülést követően:

- Híd a munka világába – Munkaerő-szervező Országos Foglalkoztatási Szövetkezet tájékoztatóján történő részvétel;
- 2014. december 6. napi kulturális, hagyományörző, nemzeti identitást ápoló rendezvény szervezése;
- Hagyományörző, kulturális rendezvény megtartása 2014. december 21. napján.

2015. évben:

- A „Roma kulturális, hagyományörző Családi Nap” rendezvény megszervezése;
- A Makó, Kálvin utca 8.12. szám alatti irodahelyiségben az ügyfélszolgálati tevékenység megkezdése;
- Együttműködési megállapodás kötése Makó Város Önkormányzatával, közfoglalkoztatási feladatok ellátására;
- Közfoglalkoztatás megkezdése a Makói Roma Nemzetiségi Önkormányzat által 2015. július 16. napjától 2015. október 31. napjáig 15 fővel, majd 2015. november 1. napjától 2016. február 29. napjáig 15 fő, 2015. november 1. napjától 2016. június 30. napjáig 10 fő tekintetében;
- Megemlékezés szervezése a Holokauszt Roma Áldozatainak Emléknapja alkalmából 2015. augusztus 02. napján;
- A „Magyarhertelendi Gyermektábor”-ban 20 gyermek részére kulturális-hagyományörző tábor szervezése, majd Hagymaház kistermében a tábor életéről beszámoló tartása;
- „Roma Kulturális, Hagyományörző Nap” rendezvény megtartása;
- Roma Kulturális Ismeretterjesztő Nap szervezése;
- „Cigányság Világnapja” kulturális rendezvényt megszervezése;
- 2015. december 04. napján Roma Kulturális, Hagyományörző Nap megrendezése.

2016. évben

- Közfoglalkoztatás megvalósítása 2016. március 1. napjától 2017. február 28. napjáig 15 fő, és 2016. július 1. napjától 2016. december 31. napjáig 10 fő tekintetében;

- Cigányság Világnapja alkalmából két napos rendezvénysorozat megszervezése;
- A II. Roma Családi Kulturális és Sport Nap alkalmából rendezvény megszervezése;
- Együttműködési megállapodás kötése a Csongrádi Roma Nemzetiségi Önkormányzattal, valamint Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Cigány Nemzetiségi Önkormányzatával;
- A II. Roma Kulturális Ismeretterjesztő Nap megszervezése;
- Roma Holokauszt Emléknapi rendezvény megszervezése;
- a Tiszaszigeti Cigány Nemzetiségi Önkormányzat által szervezett „Szövetség Megalakulásának céljából tartandó” konferencián történő részvétel;
- Csanádpalota Város Önkormányzata és a Csanádpalotáért Közalapítvány által szervezett „Csanádpalotai Napok” városnapi rendezvény-sorozaton történő részvétel;
- A „Roma Kulturális és Hagyományörző Honvéd Nap” című rendezvény megszervezése.
- Csongrád Megyei Egyesült Demokratikus Érdekvédelmi Közhasznú Szervezet Holokauszt Kulturális Emléknapi Rendezvényén történő részvétel.
- Közfoglalkoztatás megvalósítása 2016. július 1. napjától 2016. december 31. napjáig 10 fő tekintetében;
- Makó Város Önkormányzata által szervezett október 23-i ünnepi városi rendezvényen való részvétel;
- III. Roma Kulturális Ismeretterjesztő Nap megszervezése „Roma Konferencia: 2017. évi pályázati lehetőségek ismertetése” címmel, 2016. december 7. napi időponttal.
- „Roma Karácsony” Kulturális, Hagyományörző Nap szervezése a Csongrád Megyei Cigány Önkormányzattal közösen, 2016. december 17. napján, osztársadalmi céllal.
- Az önkormányzat képviselői részt vettek a Hódmezővásárhelyen megszervezésre került Karácsonyi Gálán.

2017. évben

- A Makó, Kálvin utca 8-12. szám alatti irodahelyiségben ügyfélszolgálati tevékenység folytatása;
- Együttműködési megállapodás kötése Makó Város Önkormányzatával;
- Közfoglalkoztatás megvalósítása 2017. január 1. napjától 2017. február 28. napjáig 15 fő tekintetében; majd Makó Város Önkormányzata által 2017.március 01-jétől indított Hosszú távú program keretében került 15 fő alkalmazásra;
- IV. Roma Kulturális Ismeretterjesztő Nap megszervezése „Évnyitó Roma Konferencia: 2017. évi programok ismertetése” címmel, 2017. február 10. napi időponttal;
- I. Roma Hagyományörző Kézműves Játszóház rendezvény szervezése 2017. február 25. napi időponttal;
- A Cigányság Világnapja alkalmából két napos rendezvénysorozat szervezése 2017. március 17-18. napokra;
- „Roma Tavaszköszöntő- Majális” szabadidős rendezvény szervezése 2017. május 1. napjára a makói Maros-parton;
- Roma Családi Kulturális és Sport Nap rendezvény megtartása 2017. május 21-én Honvéd városrészben.

A nemzetiségi önkormányzat igyekszik kihasználni a pályázati lehetőségeket is:

- A NEMZ-KUL-15 azonosítószámú pályázati felhívásra a „GasztRoma Hagyományörző Találkozó” című pályázat benyújtása, mely nem részesült támogatásban;
- A NEMZ-KUL-15 azonosítószámú pályázati felhívásra a „Roma Olvasótábor” című pályázat benyújtása, mely támogatásban nem részesült;
- A ROM-RKT-15 azonosítószámú pályázati felhívásra a „Roma Kulturális események támogatása” című pályázat benyújtása, mely 300 000,- Ft támogatásban részesült, majd a hiánypótlási szakaszban meghiúsult.
- A NEMZ-TAB-16 azonosítószámú pályázati felhívásra a „Nemzetiségi és Kulturális Tábor

szervezése a helyi roma fiatalok számára” című pályázat benyújtása, mely támogatásban nem részesült;

- A ROM-RKT-16 azonosítószámú „B” komponensű pályázati felhívásra a „Roma Egynapos Kulturális események támogatása” pályázat benyújtása, mely támogatásban nem részesült;
- A SZOC-AP-16 azonosítószámú pályázati felhívásra a „Szociális Agrárgazdálkodási Szociális Földprogram megvalósításának támogatása” című, a 22. komponens: Kertkultúra és kisállattartási alprojekt”-re „Kertkultúra és kisállattartás” címmel pályázat benyújtása, mely támogatásban részesült.

3.9 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.

A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
A nyilvántartott munkanélküliek közel fele tartósan munkanélküli	Közfoglalkoztatás folytatása. Feltérképezni a munkaerő-piaci lehetőségeket és erről tájékoztatást nyújtani.
Romlik a mélyszegénységben élők/romák egészségügyi állapota	Egészségügyi és szűrővizsgálatok népszerűsítése
A hátrányos helyzet több generáción keresztül átörökítése.	Szociális és gyermekjóléti szolgáltatások bővítése, felzárkóztatási, fejlesztési programok szervezése.
A romákkal szembeni sztereotípiák elterjedése.	A helyi médiumokban a jó példák bemutatása.
Szegregáció	A szegregátumként meghatározott területen célzott fejlesztése. A fejlesztések meghatározásánál törekedni kell arra, hogy nem vezethetnek a szegregáció erősödéséhez.

4. A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége, gyermekszegénység

4.1. A gyermekek helyzetének általános jellemzői (pl. gyermekek száma, aránya, életkori megoszlása, demográfiai trendek stb.)

Makón a lakónépesség száma 2017-es adatok alapján: 24 124 fő, ebből

0-5 évesek száma	1121
6-14 évesek száma	1997
15-19 évesek száma	1254

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyvt.) elsődleges célja, hogy alapvető szabályokat állapítson meg, melynek alapján az állam, a helyi önkormányzatok, és a gyermekek védelmét ellátó természetes és jogi személyek, meghatározott ellátásokkal és intézkedésekkel segítséget nyújtsanak a gyermekek törvényben foglalt jogainak és érdekeinek érvényesítéséhez, a szülői kötelességek teljesítéséhez, illetve gondoskodnak a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzéséről, és megszüntetéséről egyaránt.

A makói szociális ellátórendszer keretein belül az e témában érintett és dolgozó szakemberek (ifjúságvédelmi felelős, védőnő, házi orvos, családsegítő, gyámhatósági munkatárs, rendőrségi megb.) egy működő közösséget alkotva próbálnak mindent megtenni azért, hogy a gyermekek esélyegyenlősége az egyenlő bánásmód szerint megfelelően működjön.

a) veszélyeztetett és védelembe vett, hátrányos helyzetű, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, valamint fogyatékossgal élő gyermekek száma és aránya, egészségügyi, szociális, lakhatási helyzete

Veszélyeztetettség: olyan – a gyermek vagy más személy által tanúsított – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza (Gyvt. 5. § n) pont)

A védelembe vétel a gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedés. A kialakult veszélyeztetettség megszüntetése érdekében a gyermek védelembe vétele a Család- és Gyermekjóléti szolgáltatás feladata. Ha a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek veszélyeztetettségét az alapellátások önkéntes igénybevételével megszüntetni nem tudja, vagy nem akarja, de alaposan feltételezhető, hogy segítséggel a gyermek fejlődése a családi környezetben mégis biztosítható, a települési önkormányzat jegyzője a gyermeket védelembe veszi (Gyvt. 68. § (1) bekezdés).

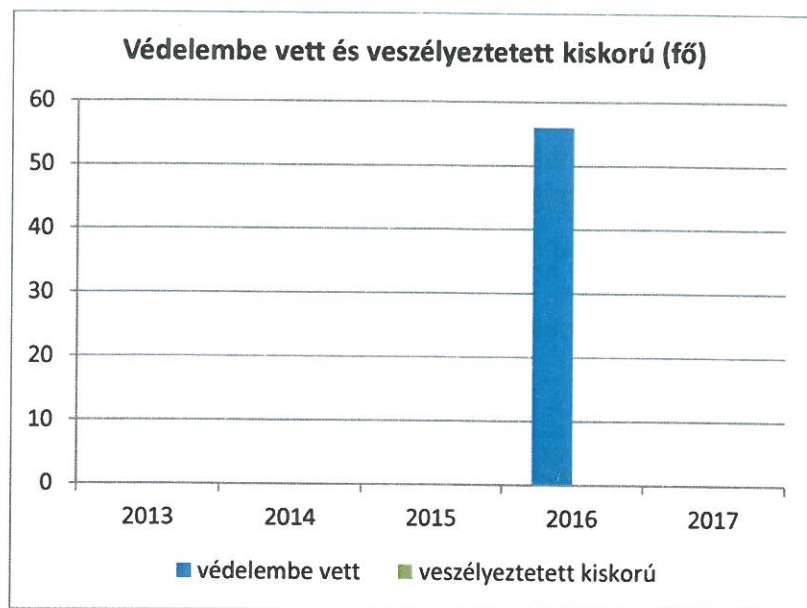
4.1.1. számú táblázat - Védelembe vett és veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma

Év	Védelembe vett kiskorú gyermekek száma december 31-én	Veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma december 31-én
2013	na	na
2014	na	na
2015	na	na

2016	56	na
2017	na	na

Forrás: TeIR, KSH Tstar

A védelembe vételi eljárást alapos, közös munka előz meg a Család- és Gyermekjóléti és a Védőnői Szolgálattal, valamint az oktatási intézmények ifjúságvédelmi felelőseinek bevonásával. Több gyermek került az utóbbi időben a Család- és Gyermekjóléti Szolgálat látókörébe, elkövetett bűncselekmény, vagy áldozattá válás miatt. Ennek egyik oka lehet, hogy nincs a gyermekeknek, fiataloknak a szabadidő értelmes eltöltésére alkalmas program. A hatósági intézkedéssel érintett gyermekek legnagyobb része a szülőknek felróható magatartási okból került a Hatóság és a Család- és Gyermekjóléti Szolgálat figyelmébe.

Védelembevételre környezeti, magatartási, anyagi, egészségi, alkoholprobléma, nem megfelelő lakáskörülmények miatt veszélyeztetett gyermek, illetve 50 igazolatlanul mulasztott kötelező tanórai foglalkozás esetén kerülhet sor.

A gyermekek védelme a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítésére, veszélyeztetettségének megelőzésére és megszüntetésére, valamint a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodásból kikerülő gyermek helyettesítő védelmének biztosítására irányuló tevékenység. A gyermekek védelmét pénzbeli, természetbeni és személyes gondoskodást nyújtó Család- és Gyermekjóléti alapellátások, illetve gyermekvédelmi szakellátások, valamint a Gyvt-ben meghatározott hatósági intézkedések biztosítják.

Pénzbeli és természetbeni ellátások:

- a) a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény,
- b) a gyermektartásdíj megelőlegezése,
- c) az otthonteremtési támogatás.

A személyes gondoskodás keretébe tartozó Gyermekjóléti alapellátások:

- a) a Család- és Gyermekjóléti szolgáltatás,
- b) a gyermekek napközbeni ellátása,
- c) a gyermekek átmeneti gondozása.

A pénzbeli ellátások és a gyermekvédelmi alapellátások célja a családok szociális helyzetének,

nevelési- gondozási funkciójának megerősítése, a gyermek helyes irányú fejlődésének elősegítése.

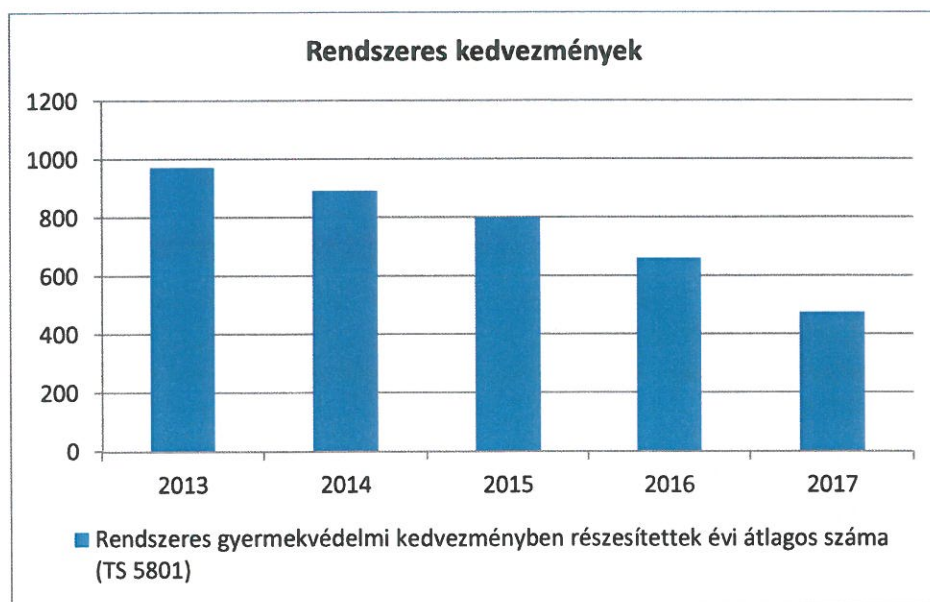
b) rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek száma

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapításának célja annak igazolása, hogy a gyermek szociális helyzete alapján jogosult normatív kedvezményekre (étkezési kedvezmény, tankönyvtámogatás, évi kétszer egyösszegű támogatás (2018-ban emelt összegű természetbeni támogatásra jogosult a támogatott, amennyiben a gyermek, fiatal felnőtt hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzetű határozattal rendelkezik. Az emelt összegű természetbeni támogatás összege 2018-ban: 6500 Ft. Az emelt összegű támogatásra nem jogosult rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők alapösszegű természetbeni támogatásra jogosultak, melynek összege: 6000 Ft.)

4.1.2. számú táblázat - Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek évi átlagos száma

Év	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek évi átlagos száma (TS 5801)
2013	973
2014	893
2015	800
2016	661,5
2017	476

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatok

c) gyermek jogán járó helyi juttatásokban részesülők száma, aránya

Beiskolázási támogatás: 2016 óta Makó Város Önkormányzata az illetékességi területén élő általános iskolásoknak beiskolázási támogatást nyújt. 2018. évben a támogatás összegét 5000 Ft-ra sikerült megemelni.

Év	Kifizetett ellátások száma	Támogatás összege
2016	1732	3 000 Ft
2017	1661	3 000 Ft
2018	1653	5 000 Ft

Újszülöttek támogatása: Makó Város 2003-ban döntött arról először, hogy minden helyi újszülöttet megajándékoz egy akkor 10 000 forint értékű Prepaid ajándékkártyával, amelynek összegét a szülők felvehették, de gyarapítani nem lehetett.

A makói Képviselő-testület 2010. szeptemberében ezt az összeget 40 000 forintra emelte és készpénzes kifizetésre váltott, majd 2014-ben további 5000 forintot tett még rá, így 45 000 forint lett ez a támogatási forma.

2015-ben az új városvezetés egyik legelső intézkedése volt, hogy megemelte a támogatás összegét, így már 100 000 forintot osztott ki fejenként az újszülöttek szüleinek. Az újszülöttek támogatását Makó Város Önkormányzata rendkívüli települési támogatás formájában nyújtja.

Év	Kifizetett ellátások száma
2015	174
2016	205
2017	214
2018.06.30-ig	108

d) kedvezményes iskolai étkeztetésben részesülők száma, aránya

Gyermekétkeztetés: Ha a szülő (törvényes képviselő) eltérően nem rendelkezik, a fenntartó az óvodában és az iskolában a gyermekek és a tanulók számára az óvodai nevelési napokon, illetve az iskolai tanítási napokon biztosítja a déli meleg főétkezést és két további étkezést. Iskolai étkeztetésben részesülhet az a tanuló is, aki a napközit nem veszi igénybe. Ezen szabályokat kell alkalmazni a nyári szociális gyermekétkeztetés esetében is.

4.2 A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint fogyatékossgal élő gyermekek szolgáltatásokhoz való hozzáférése

Amikor a szülők egy része és a családok nehezebb helyzetbe kerülnek, és a gyerekek is egyre kiszolgáltatottabbá válnak, akkor az iskola feladata és jelentősége az ifjúságvédelem területén is megnő. Egyre több az olyan hátrányos helyzetű gyerekek száma, akik a megélhetési nehézségek, a család hétköznapi gondjai miatt elhanyagoltakká válnak. A nehezedő anyagi körülmények miatt nagymértékben megnőtt a szociális támogatások iránti igény. Ezek a problémák az iskoláinkban is éreztetik hatásukat, mert befolyásolják a gyerekek eredményeit, viselkedését, társaikhoz és a munkához való viszonyukat. A gyermekvédelemben dolgozó szakemberek megállapításai alapján a veszélyeztetettség okai között elsődleges a szociális helyzet elégtelensége és ennek elsődleges közege a szegregált, teleszerű lakókörnyezet. Ezért fontos, hogy az igényeknek megfelelően bekapcsolódjunk abba a társadalmi összefogásba, mely korunk veszélyforrásaival szemben, elsődlegesen a tanulók személyiségének fejlesztésére és a prevencióra helyezi a hangsúlyt. A cél a tanulók személyiségének, életszemléletének olyan irányú fejlesztése, amely képessé teszi őket az ítéletalkotásra és a negatív jelenségek elutasítására.

A fogyatékos gyermekeket nevelő családok helyzete az átlagosnál is nehezebb, különösen a

halmozottan fogyatékos gyermeket nevelő családok esetében.

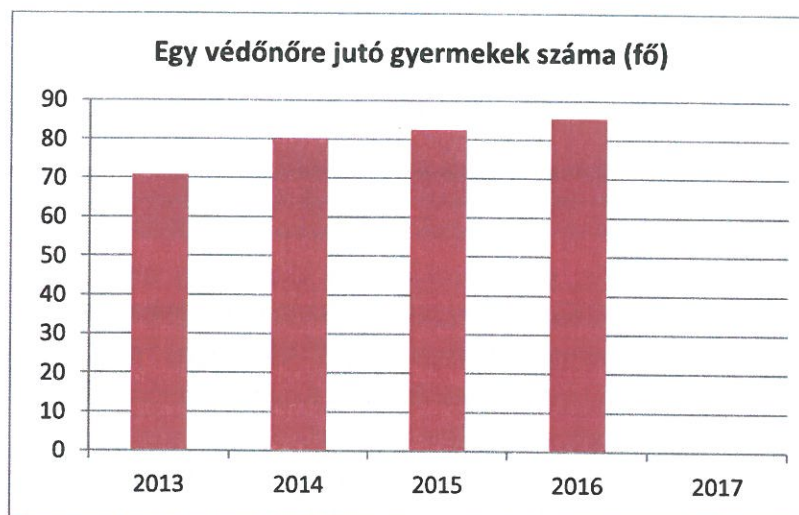
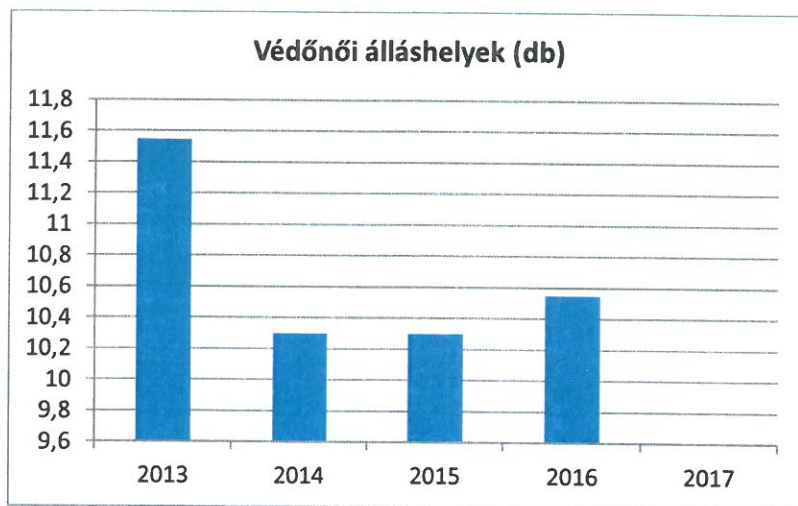
a) védőnői ellátás jellemzői (pl. a védőnő által ellátott települések száma, egy védőnőre jutott ellátott, betöltetlen státuszok)

A család- és Család- és Gyermekjóléti szolgálat munkájában fontos szerepet játszik az Iskola-egészségügyi és Területi Védőnői Szolgálat. Az iskola-egészségügyi Szolgálatot Makó Város Önkormányzata 1997 óta a Makói Egyesített Népjóléti Intézmény keretein belül működteti. Az iskola-egészségügyi feladatokat 1 főállású iskolaorvos és egy megbízással rendelkező iskolaorvos és 3 főállású iskolavédőnő látja el Makó Város Általános Iskoláiban és Középiskoláiban. 2017/2018-as tanév adatok szerint az Iskola-egészségügyi Szolgálat összesen 3082 Makón élő vagy itt tanuló diák egészségügyi ellátását biztosította. Ebből szűrővizsgálaton részt vett 1532 fő. Összesen 3115 fő vett részt orvosi vizsgálaton, szakorvosi vizsgálatra utaltak száma 335 fő volt. Védőoltást 967 diák kapott. Ugyanebben az évben az általános és középiskolai tanulók közül 937 egészségügyi és 407 szociálisan veszélyeztetett diákot szűrtek ki. A gyermekvédelmi munkában nagy előnyt jelent az intézményi integráció. A területi védőnők, mint a jelzőrendszer részei már a várandós anyák szociális problémáit is jelezni tudják a Család- és Család- és Gyermekjóléti Szolgálat felé. A Makói Egyesített Népjóléti Intézményben integráltan működik a területi védőnői szolgálat. A 2017-ben az egészségügyi szolgáltatás 7 körzetben, 7 főállású területi védőnővel, 3 tanácsadóban biztosított. 1 fő kórházi védőnői feladatokat lát el, körzeti munkája mellett, 1 fő babamasszázs oktató.

4.3.1. számú táblázat – Védőnői álláshelyek száma

Év	Betöltött védőnői álláshelyek száma	Egy védőnőre jutó gyermekek száma
2013	11,55	70,82
2014	10,3	80,19
2015	10,3	82,62
2016	10,55	85,59
2017	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar, önkormányzati adatgyűjtés

Védőnőink mindent megtesznek azért, hogy a városban élő kismamák és kisgyermekes anyukák életét, ha csak egy-egy feledhetetlen délutánra is, de megkönnyítsék. Havonta egy alkalommal baba-mamaklubot működtetnek a védőnők közreműködésével. Évente egyszer a makói családok részére nagyszabású rendezvényt szerveznek a szoptatás népszerűsítése érdekében. Szülésfelkészítő tanfolyamot tartanak igény szerint. Óvodákban egészségnapok lebonyolításában vesznek részt.

b) gyermekorvosi ellátás jellemzői (pl. házi gyermekorvoshoz, gyermek szakorvosi ellátáshoz való hozzáférés, betöltetlen házi gyermekorvosi praxisok száma)

Egészségügyi ellátás: az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXXIII. törvény előírja, hogy a települési önkormányzat az egészségügyi alapellátás körében gondoskodik:

1. a háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátásról,
2. a fogorvosi alapellátásról,
3. az alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti ellátásról,
4. a védőnői ellátásról,
5. az iskola-egészségügyi ellátásról.

Az egészségügyi alapszolgáltatást 11 háziorvos területi ellátási kötelezettséggel 2 házi orvos területi ellátási kötelezettség nélkül látja el. A városban 5 gyermekorvos nyújtja a szolgáltatást.

4.3.2. számú táblázat – Gyermekorvosi ellátás jellemzői

Év	Betöltetlen felnőtt háziiorvosi praxis/ok száma	Házi orvos által ellátott személyek száma	Gyermekorvos által ellátott gyerekek száma	Felnőtt orvos által ellátott gyerekek száma	Házi gyermekorvosok száma
2013	0	24104	3281	0	5
2014	0	23912	3276	0	5
2015	0	23873	3256	0	5
2016	0	23759	3227	0	5
2017	0	23517	3203	0	5

Forrás: TeIR, KSH Tstar, önkormányzati adatgyűjtés

c) 0–7 éves korúak speciális (egészségügyi-szociális-oktatási) ellátási igényeire (pl. korai fejlesztésre, rehabilitációra) vonatkozó adatok

A kisgyermekkorú nevelés helyzetének elemzése során problémákat okoz, hogy nincs pontos helyi nyilvántartás az 5 éven aluli óvodáskorú gyermekek korai fejlesztéséről, rehabilitációjáról.

Makói telephellyel működik a Pápay Endre Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Diákotthon, Gyermekotthon és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény a Kozmutza Flóra Általános Iskola és Szakiskola Tagintézménye.

Ebben az intézményegységben van lehetőség korai fejlesztésre 0-tól egészen 18-éves korig. A fejlesztésen túl gyógypedagógiai tanácsadást is tartanak. Mind az érintettek köre mind a terápiás módszerek széles spektrumon mozognak:

- enyhe értelmi fogyatékos
- közép súlyos értelmi fogyatékos
- súlyosan értelmi fogyatékos
- gyengénlátó
- nagyothalló
- enyhe mozgáskorlátozott
- közepesen mozgáskorlátozott
- súlyosan mozgáskorlátozott
- Down-szindróma
- autista
- CP (cerebrális-parézis)
- pszichiátriai beteg
- pszichoorganikus szindróma
- beszéd fogyatékos
- DMP (progresszív izomsorvadás)

Terápiák:

- Ayeres-terápia (szenzoros integrációs terápia)
- bázis terápia (bazális stimuláció)

- Bobath-módszer
- családterápia
- DSGM (Dévény féle speciális manuális technika, gimnasztikai módszer)
- drámapedagógia, drámajáték
- gyógytorna
- játékterápia
- Meixner-féle olvasástanítási módszer
- művészetterápia
- zeneterápia
- magatartás- és viselkedésterápia
- pszichoterápia
- megkésett beszédfejlődés terápiaja
- diszlexia-, diszgráfia-, diszcalculiaterápiák
- adaptált sport
- afáziaterápia
- beszédfejlesztés, logopédia
- emlékezet- és figyelem fejlesztés
- hallás- és beszéd nevelés
- korai fejlesztés
- kreatív foglalkoztatás
- mozgásfejlesztés
- személyiség fejlesztés

d) Család- és Gyermekjóléti alapellátás

A gyermekek napközbeni ellátásának formái - a gyermekek életkorának megfelelően -

- a) a bölcsődei ellátás,
- b) a napközbeni gyermekfelügyelet, és
- c) az alternatív napközbeni ellátás.

Makó Város Polgármesteri Hivatala az 1997.évi XXXI. törvényben foglaltaknak megfelelően, a Makói Egyesített Népjóléti Intézmény által biztosítja a Család- és Gyermekjóléti alapellátásokat.

A makói önkormányzat jelenleg kettő tagintézményben biztosít bölcsődei ellátást: a Kálvin utcai bölcsődében, 4 csoportszobában 48 férőhelyen és a Búza utcai bölcsődében, 4 csoportszobában 54 férőhelyen. A két helyen összesen tehát 102 férőhelyre van működési engedélye az önkormányzat által fenntartott Makói Egyesített Népjóléti Intézménynek.

2012-ben az önkormányzati bölcsődéknek versenytársa is akadt: a belvárosi református egyházközség megnyitotta a Kálvin téren a Szivárvány bölcsődét 24 férőhellyel. Mindeközben a születésszám csökken: 2017-ben 187 csöppség látott napvilágot a Maros-parti városban.

A két önkormányzati bölcsőde közül a legkorszerűbb a Búza utcai: 2012-ben avatták, tervezésében Makovecz Imre Kossuth-díjas építész is részt vett.

4.3.3. számú táblázat - Bölcsődék és bölcsődébe beíratott gyermekek száma

Év	Önkormányzati bölcsődék száma	Bölcsődébe beírt gyermekek száma	Szociális szempontból felvett gyerekek száma (munkanélküli szülő, veszélyeztetett gyermek, nappali tagozaton tanuló szülő)	Működő összes bölcsődei férőhelyek száma
2013	2	113	39	102
2014	2	131	40	102
2015	2	128	25	102
2016	2	128	21	102
2017	2	176	21	102

Forrás: TeIR, KSH Tstar, önkormányzati adatgyűjtés

e) gyermekvédelem

A Család- és Gyermekjóléti Szolgálat által nyújtott ellátásra a településen élő minden gyermek jogosult. A Család- és Gyermekjóléti szolgálat feladata a gyermekek testi, lelki egészségének, családban történő nevelésének elősegítése, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében, a már kialakult veszélyeztetettség megszüntetése, valamint a családjából kiemelt gyermek visszahelyezésének elősegítése.

Ennek érdekében folyamatosan figyelemmel kíséri a településeken élő gyermekek életkörülményeit és szociális helyzetét. Működteti a gyermekvédelmi jelzőrendszert, melyben az érintett intézmények (jelzőrendszeri tagok által veszélyeztetettnek ítélt gyermekek családjával felveszi a kapcsolatot, a veszélyeztetettség megszüntetése érdekében.

Tájékoztatást nyújt a gyermeki és szülői jogokról, kötelezettségekről, valamint az országos és helyi támogatásokról és ellátásokról, ezek igénybeviteléhez szükség esetén segítséget nyújt. A szolgáltatásszervezési, közvetítési feladata körében megszervezi, hogy a településen élő gyermekek szükség szerint az alábbi szolgáltatásokat elérhessék: családtervezési, pszichológiai, nevelési, egészségügyi, mentálhigiénés tanácsadás.

f) krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások

A Családok Átmeneti Otthona 2011. június 30-ig nyújtott ellátást a Makón és kistérségben élő krízishelyzetbe került várandós nőknek, anyáknak és gyermekeiknek. 2011. július 01-től Makó Város Önkormányzata ellátási szerződést kötött Szentes Város Önkormányzatával, melynek értelmében a Szentesen működő Családok Átmeneti Otthonában 3 férőhelyet biztosítanak az arra rászoruló makói lakosok számára.

g) egészségfejlesztési, sport-, szabadidős és szünidős programokhoz való hozzáférés

A makói lakosoknak az alábbi intézményekben van lehetőségük szabadidős, szünidős és sporttevékenységekben való részvétellel: Hagymatikum fürdő, Makó Városi Sportcsarnok, Makó-

Spartacus- Vasas Sporttelep, Makói Civil Szervezetek (Makói Majorette Egyesület, Budo Klub, Írisz Táncklub), József Attila Múzeum, József Attila Városi Könyvtár, Gyermekkönyvtár, Hagymaház, Kelemenház, Makói Ifjúsági Klub, Makói Kalandpark.

h) gyermekétkeztetés (intézményi, hétvégi, szünidei) ingyenes tankönyv

Az oktatási intézmények a tanév során közétkeztetés keretein belül biztosítják a gyereketkeztetést.(lsd. 4.1.d)

Sajnos Makóra is jellemző az tendencia, hogy egyre több azoknak a szerény anyagi körülmények között élő gyermekeknek a száma, akiknek nem természetes, hogy naponta egyszer meleg ételt kapnak az iskolai szünet időszakában.

Ingyenes tankönyvellátásra jogosult az a tanuló, aki tartósan beteg, testi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, autista, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül, három vagy többgyerekes családban él, valamint az a nagykorú és saját jogán iskoláztatási támogatásra jogosult tanuló, aki pszichés fejlődés zavarai miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott (pl: dyslexia, dysgraphia, dyscalculia, mutizmus, kóros hyperkinetikus vagy kóros aktivitászavar.

i) hátrányos megkülönböztetés, az egyenlő bánásmód követelményének megsértése a szolgáltatások nyújtásakor járási, önkormányzati adat, civil érdekképviselők észrevételei

Hátrányos megkülönböztetés nem történt, az egyenlő bánásmód megsértése miatt eljárásra nem került sor, jelzéssel nem éltek.

j) pozitív diszkrimináció (hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások) az ellátórendszerek keretein belül

A Makói ENI Család- és Család- és Gyermekjóléti Szolgálat fogadja a helyi lakosok, intézmények által felajánlott használt felnőtt és gyermekruhákat, melyet a szolgálathoz forduló rászoruló családok között osztanak ki. Évente több alkalommal kap a szolgálat használt, de jó állapotú bútorokat is, melyeket a szociális munkások igyekeznek a szociálisan rászoruló családoknak felajánlani.

4.3 A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek/tanulók, valamint fogyatékossgal élő gyerekek közoktatási lehetőségei és esélyegyenlősége

Makó város területén 6 óvodai nevelést végző intézmény 9 telephellyel 10 épületben végzi a 3-6 éves korú gyermekek gondozását, nevelését.

Az 5 intézményből 1 önkormányzati, 1 állami, 3 egyházi fenntartású.

- A Makói Óvoda összesen 5 épületben működik, fenntartója Makó Város Önkormányzata.
- A Kozmutza Flóra Általános Iskola és Szakiskola Pápay Endre Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény fenntartója a Hódmezővásárhelyi Tankerületi Központ.
- A Bárka Református Óvoda fenntartója Makó-Belvárosi Református Egyházközség.
- A Szikszai György Református Óvoda fenntartója a Makó-Újvárosi Református Egyházközség
- A Makói Katolikus Általános Iskola és Óvoda fenntartója a Szeged-Csanádi Egyházmegye.

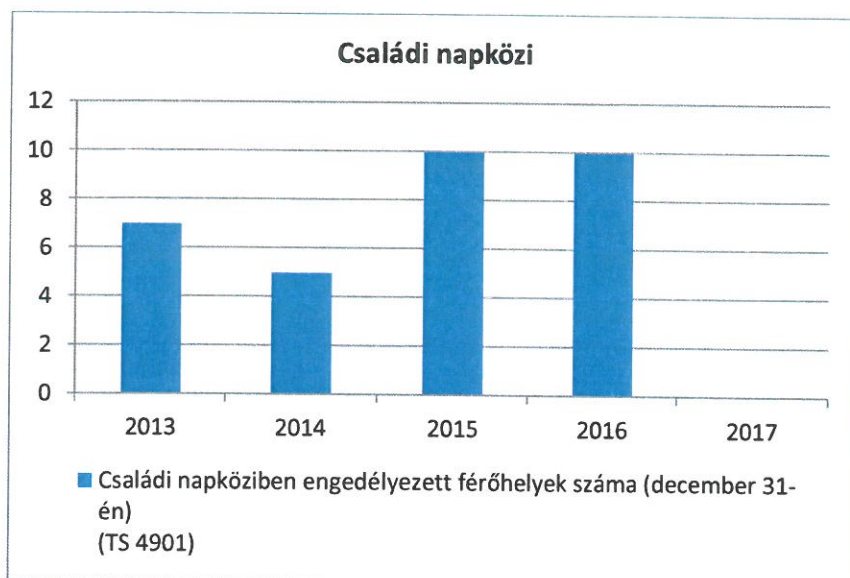
4.4.2. számú táblázat - Óvodai nevelés adatai

Év	3-6 éves korú gyermekek száma	Óvodai gyermekcsoportok száma	Óvodai férőhelyek száma (gyógy-pedagógiai neveléssel együtt)	Óvodai feladatellátási helyek száma (gyógy-pedagógiai neveléssel együtt)	Óvodába beírt gyermekek száma (gyógy-pedagógiai neveléssel együtt)	Óvodai gyermekcsoportok száma gyógy-pedagógiai nevelésben
2013	922	36	936	8	778	1
2014	824	34	936	8	706	1
2015	792	35	886	8	731	2
2016	818	34	901	8	730	2
2017	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatgyűjtés

4.3.4. számú táblázat - Családi napköziben engedélyezett férőhelyek száma

Év	Családi napköziben engedélyezett férőhelyek száma (december 31-én)
2013	7
2014	5
2015	10
2016	10
2017	n.a.

Az óvodák nyitvatartása jól illeszkedik a munkába járó szülők munkaidejéhez, így a szülők már reggel 6 órától vihetik gyermekeiket, ahol este 17.00 óráig tartózkodhatnak. Kivételt képez a Bárka Református Óvoda, ahol szülői igényeket kielégítve, már 5.30-tól megnyitja az óvoda a kapuit. Az óvodák a nyári szünetben a bezárás időszakában felváltva vannak nyitva, így azoknak a gyermekeknek, akiknek szülei erre az időszakra elhelyezésüket nem tudják megoldani, felügyeletet lehet biztosítani.

a) a hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint sajátos nevelési igényű és beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek/tanulók óvodai, iskolaiellátása

Az egyenlő bánásmód követelménye kiterjed minden olyan nevelésre, oktatásra, képzésre, amely államilag jóváhagyott vagy előírt követelmények alapján folyik, vagy amelynek megszervezéséhez az állam közvetlen normatív költségvetési támogatást nyújt, illetve amelyhez közvetve – így különösen közterhek elengedése, elszámolása vagy adójóváírás útján – hozzájárul.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. tv. 47. §-a alapján sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók neveléséről, iskolai felkészítéséről a szakértői bizottság szakértői véleménye szerint kell gondoskodnia az óvodának, iskolának.

Kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló:

a) különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:

aa) sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,

ab) beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló, ac) kiemelten tehetséges gyermek, tanuló.

Az esélyegyenlőség érvényesítése érdekében különös figyelmet kell fordítani minden infrastrukturális és szakmai fejlesztés támogatása esetén a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók és sajátos nevelési igényű tanulók oktatási helyzetére a beruházásokban, fejlesztésekben, a közoktatási intézményekben.

A Kozmutza Flóra Általános Iskola és Szakiskola Pápay Endre Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény óvodájában az értelmi fogyatékos óvodáskorú gyermekek különböző fejlettségi szinten, eltérő fogyatékkal kerülnek ebbe az intézménybe. Fejlődésük lelassult, ezért kis lépésekkel, sok-sok gyakorlással érik el a kitűzött célt.

Három alapelvnek kell érvényesülni: „Ölelj át!”, „Tegyél le!”, „Hagyjál békén!”. A sérült

gyermeknek szüksége van a bizalomteljes szeretetre, elfogadásra, de a túlzott óvó-védő szeretet gátja lehet az önállósulásnak.

Az óvodás gyermekek nagy része hátrányos helyzetű, kisebb hányada halmozottan hátrányos helyzetű, illetve veszélyeztetett családban él. A szülők alapvető megélhetési, munkahelyi gondokkal küzdenek a mindennapokban.

A családokkal, szülőkkel való együttműködés során felszínre kerülnek az egyedi problémák, amihez megfelelő segítségnyújtást biztosítunk számukra.

Az óvoda feladata:

- az előítéletek csökkentése
- ismeretbővítés
- készségek, képességek fejlődésének elősegítése
- egyéni bánásmód alkalmazása
- fejlesztő foglalkozások biztosítása szakmai team által
- rendszeres orvosi, védőnői felügyelet

Az óvoda 3 éves kortól felveszi a hátrányos helyzetű gyermekeket, ezzel is segítséget nyújt a nehéz helyzetben lévő családoknak. Rendszeresen felméri a veszélyeztetett gyermekeket (családokat) és szükség esetén intézkedési tervet készítenek a megoldásokra. Szorosan együttműködnek a Család- és Gyermejköltségi szolgálattal, hogy az adott problémát mielőbb orvosolni tudják.

A Szikszai György Református Óvoda: Az óvoda célja a gyermeki jogok és érdekek érvényre juttatása, veszélyeztetettség megelőzése, megszüntetése, a hátrányos helyzet kompenzálása.

Minden év szeptemberében az óvónők felméri a csoportjukba járó hátrányos helyzetű gyermekeket, majd az egész éves felmérés eredményéről tájékoztatják a vezető óvónőt. Figyelemmel kísérik a nehezen kezelhető gyermekek fejlődését, feltárják fejlődési zavarait ha kell szakorvosi vizsgálatra irányítják. Folyamatosan tartják a kapcsolatot a védőnővel, háziorvossal.

A *Makói Óvoda* 4 épületben működik. Az Erdélyi Püspök utcai épület a 2017/2018-as nevelési évtől elnyerte a Madár-barát kert, valamint a Zöld óvoda címetet.

Ebben az óvodában is integráltan együttnevelik a különböző képességekkel rendelkező gyermekeket. Egyéni bánásmóddal, a sajátos nevelési igény biztosításával, minden óvodáskorú gyermeknek egyenlő esélyeket adva, differenciáltan foglalkoztatás folyik.

Az integrációs folyamatban a különböző képességekkel rendelkező gyerekeket differenciálás módszereinek felhasználásával, egyénekhez igazítottan segítik, támogatják.

Pozitív énkép, szociális érzékenység és reális én tudat kialakítása, az egymás és a felnőttek tiszteletére, a másság elfogadására nevelés programjuk fontos eleme.

Az Óvoda kiemelt célja, hogy a nevelés-oktatás eszközeivel a társadalmi leszakadást megakadályozza és a tehetség gondozás megvalósuljon.

Nagy hangsúlyt fektetnek a kiemelt figyelmet igénylő gyermekekre (SNI, beilleszkedési, tanulási nehézséggel küzdő, a tehetséges, a HH és HHH) valamint a sajátos nevelési igényű gyermek közül annak a különleges bánásmódot igénylő gyermeknek a megsegítésére, aki a szakértői bizottság véleménye alapján érzékszervi (nagyothalló) fogyatékkal küzd.

A nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló, sajátos nevelési igényű, hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, valamint a kiemelkedő képességű gyermekek nevelése esetén speciális ismereteket, szükség esetén megfelelő szakemberek (pszichológus, logopédus, gyógypedagógus, konduktor) közreműködését veszik igénybe.

A Makói Katolikus Általános Iskola és Óvoda két épületében folyik óvodai nevelés. A Tulipán és a Zrínyi utcai óvodákban összesen 150 óvodai férőhelyen 134 gyerek jár. Hat óvodai csoportot működtetnek. A Makói Katolikus Általános Iskola és Óvoda az esélyegyenlőség jegyében integrációs pedagógiai programot alkalmaz.

Valamennyi halmozottan hátrányos helyzetű gyermeket és tanulót bevonnak a programba, megnyerve így szülőket is partnerként.

Az iskolában a pedagógiai munka egyik kiemelt területévé vált az érintett tanulók hátrányainak feltérképezése az alapvető képesség és készségterületeken, az egészséges személyiségfejlődés, a szociális fejlettség, a közösségi kapcsolatok és tanulási nehézségek területén.

A feltérképezett hátrányok enyhítésére kidolgozott egyéni fejlesztési terveket készítenek, megjelölve benne a hátrányokat, azok fokát, a kompenzációs feladatokat, a tevékenységeket, a módszereket és a szervezeti kereteket, színtereket, gyakoriságot – ennek megfelelő folyamatos egyéni fejlesztés zajlik.

A differenciált tanórai tanulásszervezés, valamint a fejlesztő, felzárkóztató, tehetséggondozó és az érdeklődési körnek megfelelő szakköri tanórán kívüli foglalkozások biztosítása, melynek eredményeként a lemorzsolódási, továbbtanulási, kompetenciamérési eredmények az érintett tanulók körében folyamatosan javuló mutatókat érnek el.

Az érintettek bekapcsolódnak az iskolán kívüli, továbbtanulást segítő programokba (pl.: Útravaló Ösztöndíjprogram, Tanoda Program, Arany János Tehetséggondozó Program)

Fokozott figyelem irányítása az érintett gyermekekre, tanulóira, pozitív befogadó intézményi attitűddel, folyamatos pozitív mintaadással.

Városunkban 2 állami és 4 egyházi fenntartásban levő általános Iskola van.

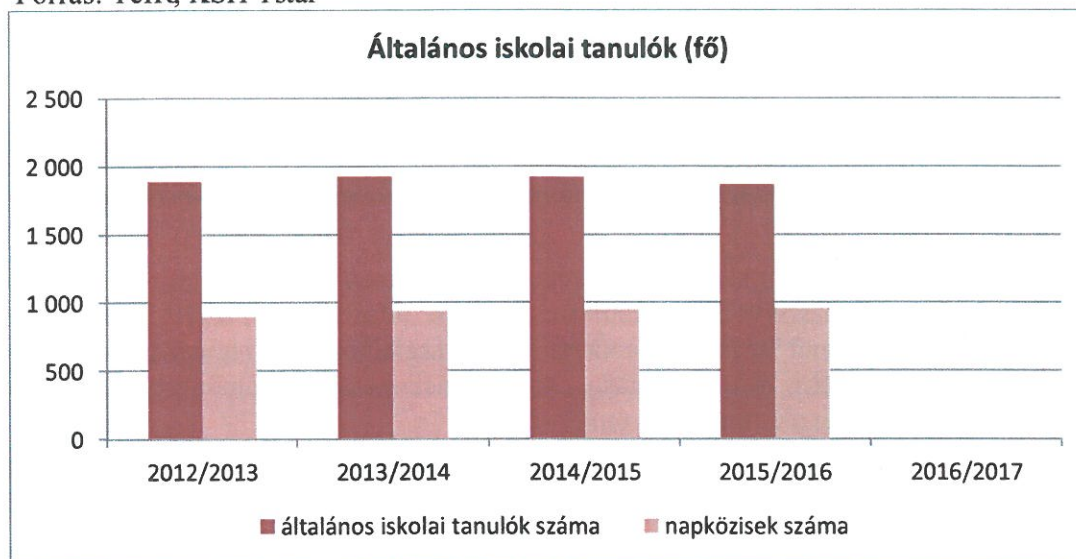
- A Makói Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola (két tagintézménye: Almási/Bartók), valamint a Kozmutza Flóra Általános Iskola és Szakiskola Pápay Endre Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény fenntartója a Hódmezővásárhelyi Tankerületi Központ.
- A Kálvin Téri Református Általános Iskola fenntartója a Makó-Belvárosi Református Egyházközség.
- A Szent István Egyházi Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium fenntartója a Boldogasszony Iskolanővérek.
- A Szikszai György Református Általános Iskola fenntartója a Makó-Újváros Református Egyházközség.
- A Makói Katolikus Általános Iskola és Óvoda fenntartója a Szeged-Csanádi Egyházmegye.

4.4.7. számú táblázat - Általános iskolában tanulók száma, általános iskolai napközis tanulók száma

Tanév	Általános iskola 1-4. évfolyamon tanulók száma (gyógypedagógiai oktatással együtt)	Általános iskola 5-8. évfolyamon tanulók száma (gyógypedagógiai oktatással együtt)	Általános iskolások száma	Napközis általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (iskolaotthonos tanulókkal együtt)	
	fő	fő	fő	fő	%
2012/2013	949	943	1 892	897	47,4%

2013/2014	983	943	1 926	941	48,9%
2014/2015	978	944	1 922	947	49,3%
2015/2016	940	929	1 869	959	51,3%
2016/2017	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar

Makói Katolikus Általános Iskola (kifejtve lsd. Óvodáknál)

A Szikszai György Református Általános Iskola

Az iskola tanulóinak mintegy 50%-a hátrányos és veszélyeztetett környezetben él. Az otthoni nevelés hiányaival küzdő diákok részére több területen próbálnak segítséget nyújtani.

A szociális viselkedés arra irányul, hogy az egyén a környezet elvárásainak megfeleljen. Ha egy gyermek nem tud az elvárásoknak megfelelni, akkor a szociális viselkedés elsajátításának folyamata rosszul működik. Ezért kiemelkedő fontosságúnak tartják, hogy a megfelelő magatartásmódok kialakításában, illetve a magatartási problémák kezelésében a pedagógusok, személyiségük közvetlen befolyását használják a tanulókkal kapcsolatos viszonyuk kialakításában.

A Kálvin Téri Református Általános Iskola is rendelkezik integrált pedagógiai programmal, melynek célja az óvodás korú gyermekek felkutatása, különös tekintettel a halmozottan hátrányos helyzetűekre.

Intézményük alapító okirata szerint kiemelten foglalkozik a sajátos nevelési igényű tanulók integrált oktatásával - nevelésével, akik a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos rendellenességével küzdenek, illetve a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének súlyos rendellenességével küzdenek.

Az iskola egyik legfontosabb feladata a sajátos nevelési igényű tanulók részképesség zavarának időbeli felismerése. Szükség esetén speciális képesítésű szakemberek segítségének igénybevételel veszik igénybe. Egyéni fejlesztési terv alapján a sajátos nevelési igényű tanulót kiscsoportokban vagy egyénileg igyekeznek felzárkóztatni. Fontos a reális helyzetfelismerés és helyzetelemzés. A fejlesztést csak a szülői háttér együttműködésével tartják sikeresnek.

Mivel a hátránykompenzáció szoros együttműködést feltételez a benne résztvevők (pedagógus, szakember, gyermek, szülő) részéről, az iskola kiemelt feladatként tekinti a kapcsolattartás milyenségét és mennyiségét, vagyis az együttműködést.

A Szent István Egyházi Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium nagyon fontosnak tartja a beilleszkedési, magatartási problémákkal küszködő tanulók fejlesztését, mert a problematikus tanuló saját fejlődésének és közössége fejlesztésének is gátjává válhat.

A hátrányos és veszélyeztetett helyzetű tanulók száma emelkedik. Ezért is indokolt, hogy a gyermek és ifjúságvédelem átfogja az iskolai élet egészét, biztosítsa a gyermekeket megillető jogok érvényesülését, védő-óvóintézkedéseket tegyen a rászorulóknak érdekében.

Ezt a tevékenységet a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős koordinálja. Folyamatos kapcsolatot tart az osztályfőnöki munkaközösség vezetőjével és az osztályfőnökökkel. Családlátogatáson vesz részt a veszélyeztetett okok feltárása érdekében. Kapcsolatot tart a különböző gyermekvédelmi szervezetekkel.

A Kozmutza Flóra Általános Iskola és Szakiskola Pápay Endre Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény a nevelő-oktató munka legfontosabb eleme a sajátos nevelési igényű tanulók sérüléséből adódó hátrányos következmények maximális csökkentése, ellensúlyozása.

A tanulók életkori és sérüléséből adódó specifikumok, lehetőségek, korlátok és speciális szükségletek figyelembe vételével az aktuális igényeknek megfelelően módosítják az alkalmazott módszereket, eszközöket, eljárásokat, tevékenységformákat és szervezeti kereteket. Differenciált és egyéni segítségnyújtást biztosítunk tanulóinknak, az önmagukhoz viszonyított fejlődésüket figyelembe véve. A kiemelkedő képességű tanulók lehetőséget kapnak tehetségük kibontakozására.

A Makói Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola (2 tagintézménye/Almási/Bartók) Pedagógia programjában foglaltak szerint tapasztalat, hogy a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek élethelyzetét előidéző hátráltató tényezők általában halmozottan jelentkeznek. A szociokulturálisan hátrányos feltételek között élő gyermek bizonyos képességeinek fejlődése elmarad, majd ez áttevéődik más képességekre és az egész személyiségfejlődésének lelassulásához vezet. Ez leginkább iskolai teljesítményén és magatartásán érhető tetten. A veszélyeztetett gyermek esetében segíteni csak tartós, szakemberek által nyújtott támogatással lehet, hogy életesélyeik, fejlődési lehetőségeik javuljanak. A nehezen nevelhető gyermekek, akiknél a hagyományos módszerekkel nem lehet eredményt elérni, egyéni bánásmódot igényelnek. Egy részüknél minimális idegrendszeri károsodás is van.

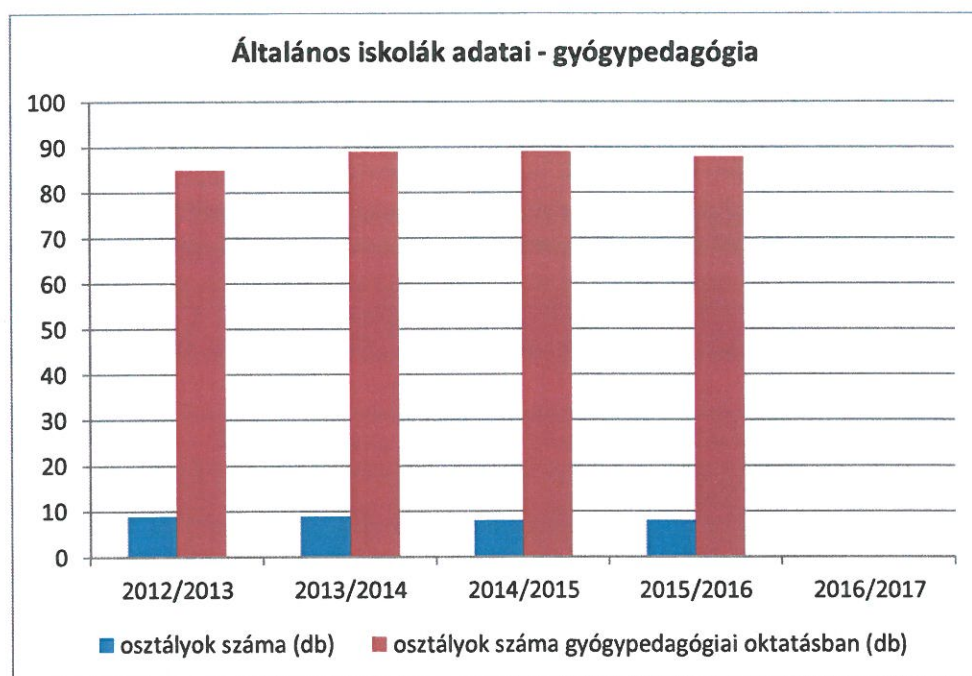
Megoldási lehetőségek, amelyeket nyújtanak az e körben érintett gyermekeknek:

- Fejlesztő csoportok létrehozása.
- Többszöri családlátogatás, nevelési segítség, ill. tanácsadás, jelzés a szülők felé.
- A gyermek irányítása Nevelési Tanácsadóba, Családsegítő és Gyermekvédelmi Szakszolgálathoz.
- Segélykérelem kezdeményezése, ill. a kérelem véleményezése az illetékes gyámhatóságtól.
- Javaslat a gyermekek védelembe vételére (Gyámhivatal).
- Kérelem a Gyermekvédelmi Szolgálathoz a gyermek alapellátásba vételére.

4.4.8. számú táblázat - Általános iskolák adatai: osztályok, gyógypedagógiai osztályok, feladat-ellátási helyek

Tanév	Az általános iskolai osztályok száma a gyógypedagógiai oktatásban (a nappali oktatásban)	Az általános iskolai osztályok száma (a gyógypedagógiai oktatással együtt)	Általános iskolai feladat-ellátási helyek száma (gyógypedagógiai oktatással együtt)
	1-8 évfolyamon összesen	1-8 évfolyamon összesen	db
2012/2013	9	85	8
2013/2014	9	89	8
2014/2015	8	89	8
2015/2016	8	88	8
2016/2017	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar

A hátrányos helyzetű tanulók intézményeken belüli eloszlása elég aránytalan. Magas számban fogadja be ezen tanulókat a Szikszai György Református Általános Iskola és a Makói Katolikus Általános Iskola, illetve a Pápay Tagintézmény amely speciális iskola.

Ennek oka, hogy Makó Honvéd városrészéhez, ez a két iskola van a legközelebb. A legtöbb hátrányos helyzetű és roma lakos ebben a városrészben él. Iskolaválasztásuk elsődleges szempontja az iskola közelsége.

A halmozottan hátrányos helyzetű tanulóknál ez az aránytalanság még szembetűnőbb. A két Honvéd városrészhez közeli iskola a Szikszai György Református Általános Iskola és a Makói Katolikus Általános Iskola nem csak a tanulói létszámukhoz képest nevel halmozottan hátrányos helyzetű tanulókat, hanem az összlétszámhoz képest is.

A sajátos nevelési igényű tanulók eloszlása már kiegyenlítettebb képet mutat. Természetesen

kitűnik a Pápay Tagintézmény, de mivel speciális iskoláról van szó, ide kerülnek azon sajátos nevelési igényű tanulók, akik integráltan nem oktathatók.

A két legkevesebb sajátos nevelési igényű tanulót oktató József Attila Gimnázium, amely felvételiztetett tanulókkal dolgozik. A felvételi eljárás miatt a sajátos nevelési igényű tanulók kimaradnak. A másik, kevés sajátos nevelési igényű létszámmal dolgozó Bartók Tagintézmény szintén a felvételi eljárás során, ahol a zenei képességek alapján válogatnak, „kerüli el” ezen tanulókat. Ebből azt a következtetést lehet levonni, hogy a felvételi eljárás kiszűri a sajátos nevelési igényű tanulókat. A köznevelési törvény nem is enged felvételi eljárást csak a zenei és a testnevelési osztályokba jelentkezőknél.

A jelenlegi arány viszonylag kiegyenlített, de a jövőben csak egy intézmény marad, amelyikbe felvételi eljárás, vagy elbeszélgetés nélkül kerülhetnek be a gyerekek. Félő, hogy ez az arány el fog tolni az Almási Tagintézmény felé. Ezt a folyamatot figyelemmel kell kísérni.

a) hátrányos megkülönböztetés és jogellenes elkülönítés az oktatás, képzés területén, az intézmények között és az egyes intézményeken belüli szegregáció

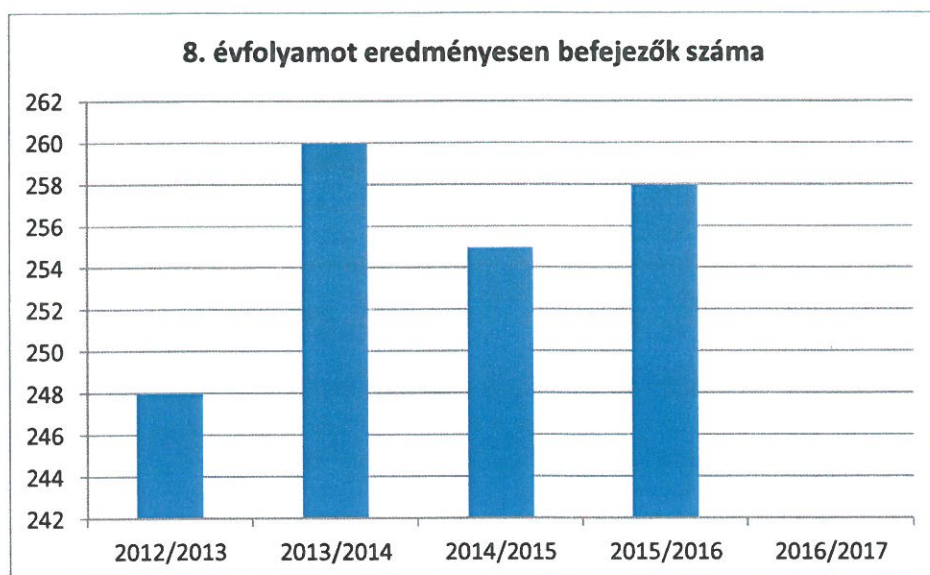
A tapasztalat azt mutatja, hogy az oktatási intézményekben történik a legtöbb jogellenes elkülönítés. Nem sérti az egyenlő bánásmód követelményét, ha az oktatást csak az egyik nembeli tanulók részére szervezik meg, de csak akkor, ha a részvétel önkéntes, és a tanulókat nem éri hátrány. Ugyancsak az önkéntesség a feltétele annak, hogy vallási, világnézeti, kisebbségi vagy nemzetiségi oktatást elkülönülten szervezzenek, de ennek az oktatásnak is meg kell felelnie az állam által támasztott követelményeknek. Makón oktatás, képzés területén hátrányos megkülönböztetésről nincs tudomásunk. Minden óvodai csoportban a nevelés és minden iskolai osztályban a nevelés és oktatás integráltan folyik a hátrányos helyzetű/halmozottan hátrányos helyzetű és a sajátos nevelési igényű gyermekek részvételével.

b) az intézmények között a tanulók iskolai eredményességében, az oktatás hatékonyságában mutatkozó eltérések

4.4.12. számú táblázat - A 8. évfolyamot eredményesen befejezettek a nappali oktatásban

Tanév	A 8. évfolyamot eredményesen befejezte a nappali oktatásban
	Fő
2012/2013	248
2013/2014	260
2014/2015	255
2015/2016	258
2016/2017	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar Forrás: Önkormányzati és intézményfenntartói, tankerületi adatok

4.4 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.

A gyerekek helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
A családokat veszélyeztető tényezők közül a családok anyagi, család széteséséből, szeretet hiányából adódó veszélyeztetettség megemelkedett	Szabadidős programok szervezése, szakemberek képzése, szülők kompetenciáinak fejlesztése érdekében.
Egyre nagyobb az igény a völcsoédék iránt.	A gyermeklétszámhoz és a felmerülő igényekhez igazodó intézményhálózat működtetése.

5. A nők helyzete, esélyegyenlősége

Jogi alapvetések a nők esélyegyenlőségéhez:

Az Alaptörvény XV. cikke rögzíti, hogy a nők és férfiak egyenjogúak, vagyis mind a nőket, mind a férfiakat azonos jogok kell, hogy megillessék minden polgári, politikai, gazdasági, szociális, kulturális jog tekintetében.

a Tanács 76/207/EGK irányelve a nőkkel és a férfiakkal való egyenlő bánásmód elvének a munkavállalás, a szakképzés és az előmenetel lehetőségei, valamint a munkafeltételek terén történő végrehajtásáról és az azt módosító 2002/73/EK irányelv,

a Tanács 79/7/EGK irányelve a férfiakkal és a nőkkel való egyenlő bánásmód elvének a szociális biztonság területén történő fokozatos megvalósításáról,

a Tanács 86/378/EGK irányelve a férfiakkal és a nőkkel való egyenlő bánásmód elvének a foglalkoztatási szociális biztonsági rendszerekben történő megvalósításáról.

5.1 A nők gazdasági szerepe és esélyegyenlősége

A Munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 12. §-a rendelkezik arról, hogy a munkaviszonnyal, így különösen a munka díjazásával kapcsolatban az egyenlő bánásmód követelményét meg kell tartani. A munka egyenlő értékének megállapításánál különösen az elvégzett munka természetét, minőségét, mennyiségét, a munkakörülményeket, a szükséges szakképzettséget, fizikai vagy szellemi erőfeszítést, tapasztalatot, felelősséget, a munkaerő-piaci viszonyokat kell figyelembe venni.

Az Ebktv. megfogalmazza a közvetlen és a közvetett diszkrimináció fogalmát, amely rögzíti, hogy az adott személy olyan tulajdonsága miatt kerül hátrányba más, összehasonlítható helyzetben lévő személyekhez képest, amit nem tud befolyásolni. Védett tulajdonságként nevezi meg a törvény a nemet, családi állapotot, az anyaságot és terhességet is.

A munkaerő minősége nem függ attól, hogy a munkavállaló férfi, vagy nő sokkal inkább attól, hogy milyen képzettséggel rendelkezik. A gazdaságnak egységes munkaerő-piacara van szüksége. Nem csak a gazdaság, hanem a család szempontjából is fontos a nők foglalkoztatása. Nők esetében az egyenlő jogok biztosítása nem elegendő a munkába állásához.

Speciális helyzetben vannak:

- kismamák, gyereket nevelő nők
- 45 év feletti nők
- sok gyerekes anyák
- gyerekeiket egyedül nevelő nők

Leginkább veszélyeztetettek az anyák és az idősebbek. Szükség van speciális programokra, hogy a nők gyerekvállalás után vissza tudjanak térni a munkavilágába hiszen sok esetben ez nem megy zökkenőmentesen. Ennek oka lehet, hogy nincs lehetőség réz- és távmunka vállalásra, az anyák ismeretei esetenként megkopnak. Emellett a munkaadók azt gondolják, hogy a gyermeket nevelő nők kevésbé terhelhetők, gyerekeik esetleges betegsége, család ellátása miatt kevésbé kiszámíthatók. Az idősebb nők esetében hiányt jelent, hogy nem rendelkeznek nyelvismerettel, informatikai ismeretekkel és megfelelő képzettséggel. Ennek következtében hiába szeretnének munkát vállalni még sem tudnak.

a) foglalkoztatás és munkanélküliség a nők körében

5.1.1. számú táblázat - Foglalkoztatás és munkanélküliség a nők körében

Év	Munkavállalási korúak száma		Foglalkoztatottak		Munkanélküliek	
	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők
2013	8106	8188	n.a.	n.a.	728,5	860,75
2014	8041	8110	n.a.	n.a.	531,75	643,5
2015	7922	8028	n.a.	n.a.	379,5	477,5
2016	7837	7868	n.a.	n.a.	335,25	435,75
2017	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	256,25	370,25

Forrás: TeIr és helyi adatgyűjtés

A munkanélküli nők száma minden évben meghaladta a férfi munkanélküliek számát. Ugyan ez tapasztalható már a pályakezdő munkanélküliek esetében is, annak ellenére, hogy a 18-29 évesek között a nők száma alacsonyabb a férfiakéhoz képest.

a) nők részvétele a foglalkoztatást segítő képzési programokban

Kifejezetten nők számára indított képzési programok nincsenek a településen. A munkaügyi központ, és a képzést biztosító intézmények számítanak a nők részvételére, de arányukra vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

b) alacsony iskolai végzettségű nők elhelyezkedési lehetőségei

A 2001 évi népszámlálás adatai szerint 15 éves feletti nők 15,7 %-a általános iskolai végzettséggel nem rendelkezik. Ez a szám jóval meghaladja a férfiak 9,6 %-os arányát. Feltételezhető, hogy az alacsonyabb foglalkoztatás egyik legfőbb oka a képzetlenség.

c) hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén (pl. bérkülönbség)

Az Egyenlő Bánásmód Hatóság adatai szerint a városban nem történt panasz a nők hátrányos megkülönböztetését érintően. Más adattal erre vonatkozóan nem rendelkezünk.

5.2 A munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetését segítő szolgáltatások (pl. bölcsődei, családi napközi, óvodai férőhelyek, férőhelyhiány; közintézményekben rugalmas munkaidő, családbarát munkahelyi megoldások stb.)

A gyermekek számára nyújtott napközbeni ellátások fontos szerepet játszanak a nők munkaerő-piaci elhelyezkedésében. Amennyiben ezek hiányoznak, vagy hiányosak rontják a nők esélyeit a foglalkoztatásban. A településen biztosított a bölcsődei, az óvodai és az iskolai ellátás is.

A városban önkormányzati és egyházi fenntartású bölcsőde is működik. Bölcsődei férőhelyeknek köszönhetően bölcsődés korú gyereket nem kell elutasítani helyhiány miatt. Az intézmények szakemberei a 3 évalatti gyerekek életkorának és egészségi állapotának megfelelő szakszerű gondozását-nevelését végzik. Azok a gyerekek részesülnek bölcsődei ellátásban, akiknek napközbeni ellátásáról szülei munkavégzésük, betegségük, szociális helyzetük, vagy egyéb ok miatt nem tudnak gondoskodni. A bölcsődékben gondozó- nevelő munka folyik, mely tartalmazza azokat a nevelési, gondozási feladatokat, melyek biztosítják a gyermekek fejlődését, a közösségi életre való felkészítését és a szociálisan hátrányos helyzetben lévők felzárkóztatását.

A településen 5 óvoda működik a Belvárosi Óvodában három, az Újvárosi Óvoda kettő a Makói Katolikus Általános Iskola és Óvodában kettő, a Bárka Református óvodában egy és a Szikszai György Református Óvodában egy épületben folyik az óvodai nevelés. Az óvoda, mint közoktatási intézmény a napközbeni ellátás mellett a gyerekek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését is szolgálja. Az óvodai nevelés a közoktatási intézményekben folyó nevelő-oktató munka első szakasza, fontos célja a gyermek személyiségének fejlesztése.

Ha a szülő igényli az iskola köteles a felügyeletre szoruló tanulók részére a tízedik évfolyam befejezéséig, a gyógypedagógiai nevelésben és oktatásban résztvevő iskolákban pedig valamennyi évfolyamon napközis, illetve tanulószobai foglalkozást szervezni.

Nehezebb azoknak a nőknek a helyzete, akik nem a településen dolgoznak, vagy munkaidejük eltér az oktatási nevelési intézmények nyitva tartásától. Esetleg amiatt esnek el a munka lehetőségétől, hogy nem tudják a nap bizonyos időszakában a gyerekek elhelyezését megoldani.

5.3 Családtervezés, anya- és gyermekgondozás területe

A városban 3 iskolai-, 7 területi védőnő - akik közül 1 kórházi védőnői feladatokat is ellát - végez védőnői feladatokat. A területi védőnő a családtervezéssel, anya és gyermekgondozással kapcsolatosan a következő feladatokat látja el:

- a családtervezéssel kapcsolatos tanácsadás, életmód tanácsadás, az anyaságra való felkészülés segítése;
- a várandós anyák gondozása
- a gyermekágyas időszakban segítségnyújtás és tanácsadás az egészségi állapottal, az életmóddal, szoptatással, valamint a családtervezéssel kapcsolatban;
- kisgyerekkorú gyermekek gondozása, ennek során a családlátogatás, védőnői tanácsadás keretében folyamatos, célzott és szükséglet szerinti gondozás végzése, továbbá a harmonikus szülő-gyermek kapcsolat kialakulásának, a gyermek nevelésének és a szocializációjának segítése, valamint a gyermek fejlődéséhez igazodóan az egészséges életmódhoz szükséges ismeretek nyújtása,
- az újszülöttek, a koraszülöttek, a kis súllyal születettek, valamint az egészségi és környezeti ok miatt veszélyeztetett csecsemők és gyermekek figyelemmel kísérése és segítése,
- a szoptatás és az anyatejes táplálás fokozott figyelemmel kísérése,
- a gyermek fejlődését veszélyeztető tényező észlelésekor a háziorvos, illetve a gyermekjóléti szolgálat haladéktalan értesítése mellett a veszélyeztetett gyermek és családjának fokozott gondozásba vétele,
- a család felkészítése a beteg csecsemő és gyermek, otthoni ápolására,
- a családok tájékoztatása az életkorhoz kötött védőoltások fontosságáról, a védőoltások szervezése, nyilvántartása, jelentése,
- az óvodába járó gyermekek gondozása, szűrése, hygiénes ellenőrzésese,
- a gyermekjóléti szolgálat és a háziorvos értesítése, illetve hatósági eljárás kezdeményezése a gyermek bántalmazása, súlyos elhanyagolása, a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása vagy egyéb súlyos veszélyeztető ok fennállása esetén,
- figyelemfelhívás a népegészségügyi szűrővizsgálaton történő megjelenés fontosságára, továbbá tájékoztatás az önkéntesen igénybe vehető ajánlott szűrővizsgálatokról,

Az iskolát ellátó védőnők a 6-18 évesek, valamint a 18 év feletti, középfokú nappali rendszerű iskolai oktatásban résztvevők megelőző iskola-egészségügyi ellátásában vesznek részt. Az iskola-egészségügyi ellátás az iskolaorvos és védőnő együttes szolgáltatásából áll.

Az iskola-védőnők többek között egyéni és csoportos egészségfejlesztő tevékenységet, valamint vizsgálatokat, szűrővizsgálatokat végeznek, közreműködnek a védőoltások szervezésében és teljesítésében, szorosan együttműködnek az oktatási intézmény dolgozóival.

A kórházi védőnő a szülészeten, újszülött osztályon dolgozik és a várandós- és gyermekágyas anyák ellátásában, a szoptatás segítésében, az anya- és újszülöttjének hazabocsátásának előkészítésében, az egészségnevelésben vesz részt.

Feladatok közé tartozik a válságban lévő várandós anyák segítése, támogatása, illetve a terhesség megszakítás előtti és utáni tanácsadás.

5.3. számú táblázat - Családtervezés, anya- és gyermekgondozás területe

Év	Védőnők száma	0-3 év közötti gyermekek száma	Átlagos gyermekszám védőnőnként
2013	11,55	818	70,82
2014	10,3	826	80,19
2015	10,3	851	82,62
2016	10,55	903	85,59
2017	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR és helyi adatgyűjtés

5.4 A nőket érő erőszak, családon belüli erőszak

A nők elleni erőszak a nők elleni diszkrimináció legszélsőségesebb formája. A helyzetet nehezíti, hogy a családban, az otthon falai mögött folyó erőszak a privát szféra sérthetlenségénél fogva gyakran láthatatlan, ami az áldozat számára jelentősen megnehezíti a segítségkérést, a környezet számára pedig a segítségnyújtást.

Nők elleni erőszak fajtái a verbális, lelki, testi, szexuális erőszak, anyagi függésben való tartás.

A Makói Rendőrkapitányság kapitányságvezetője minden évben beszámol a képviselő-testületnek a kapitányság előző év munkájáról. A családon belüli erőszak és kiskorúak sérelmére elkövetett bűncselekmények 2016. évi megoszlása:

személyi szabadság megsértése:	1
könnyű testi sértés:	6
súlyos testi sértés	3
magánlaksértés:	2
zaklatás:	8
kiskorú veszélyeztetés:	9
tartás elmulasztás:	6
garázdaság:	11
szemérem sértés:	1

A családon belüli erőszakkal kapcsolatos bejelentéseket - annak megelőzése, eredményes felderítése és bizonyíthatósága érdekében – a rendőrség kiemelt figyelemmel reagálta le.

Kiemelt feladatnak tartjuk, hogy kapcsolat alakítsunk ki a célcsoporttal. A nők tudjanak róla, hogy hova fordulhatnak, és onnan milyen segítséget kaphatnak. Nagyon nehéz mérni az ilyen programhoz kapcsolódó eredményeket. A programot követően is csak esetlegesen emelkedhet a felszínre kerülő esetek száma és a nők ellen elkövetett erőszakos cselekmények közül csak a súlyosabb esetek jelennek meg bűnügyi statisztikákban. Fontos, hogy ne csak a célcsoport, hanem a problémában nem érintett lakosság is tájékoztatást kapjon programról. Az embereket mélyen megérinti, ha bántalmazás elszenvetője gyerek és elnézőbbek esetleg felmentik a bántalmazót, ha az áldozat nő. Nagyon fontos, hogy a környezet is felismerje az intő jeleket és ne okolja, ne fordítson hátat a bántalmazottnak.

5.5 Krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások (pl. anyaothton, családok átmeneti otthona)

Makón a Családok Átmenet Otthona 2011. június 1-ig nyújtott ellátás. 2011. július 1-től Makó Város Önkormányzata ellátási szerződést kötött Szentes Város Önkormányzatával, amelynek

értelmében a Szentesen működő Családok Átmeneti Otthonában 3 férőhely biztosított az arra rászoruló makói lakosok számára.

5.6 A nők szerepe a helyi közéletben

Az önkormányzat 12 tagú képviselő-testületében egy női képviselő található, valamint városunk polgármestere, Farkas Éva Erzsébet.

5.7 A nők helyi szinten fokozottan érintő társadalmi problémák és felszámolásukra irányuló kezdeményezések

Az önkormányzati intézmények működtetése során figyelembe kell venni a nemek eltérő helyzetét és szükségletét és törekedni kell speciális problémáik megoldására. (pl. Közfoglalkoztatás keretében dolgozó anyáknak lehetőséget biztosítottak csúsztatott munkakezdésre.)

Új bölcsőde épült Makón ezzel jelentősen bővült a bölcsődei férőhelyek száma, ami a gyereke nappali ellátásnak biztosításával esélyt teremt a nők munkában való visszatérésére.

5.8 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.

A nők helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
A munkanélküliek között magas a nők aránya, a tartós munkanélküliek aránya a nők között jóval magasabb, mint a férfiak között.	Speciális a nők számára induló, valamint egyéb képzések felkutatása, erről tájékoztatás. Szükség esetén a képzőszervezet és a célcsoport közötti közvetítőszerep ellátása. A városban és a környező településeken található munkáltatók megkeresése és folyamatos kapcsolattartás.
A családon belüli erőszak rejtve marad	Tájékoztatás, figyelemfelhívó programok szervezése, csoportfoglalkozás szervezése.
A CSED, GYED, GYES alatt a nők kiesnek a munkaerőpiacról, a korszerű ismeretekre nem tesznek szert.	Bővíteni kell a gyermekvállalás miatt hosszabb időre kieső nők által igénybe vehető képzési lehetőségeket.
A gyermeket egyedül nevelő, vagy több gyermeket nevelő család esetében a szegénység kockázata magas.	A szociális és gyermekjóléti szolgáltatások, ellátások során célzott támogatások körének kialakítása.
A nemi diszkrimináció "rejtettsége" (Nagyon nehezen feltárható, bizonyítható jellege.)	Kutatások, felmérések készítése a problémák beazonosítása érdekében.

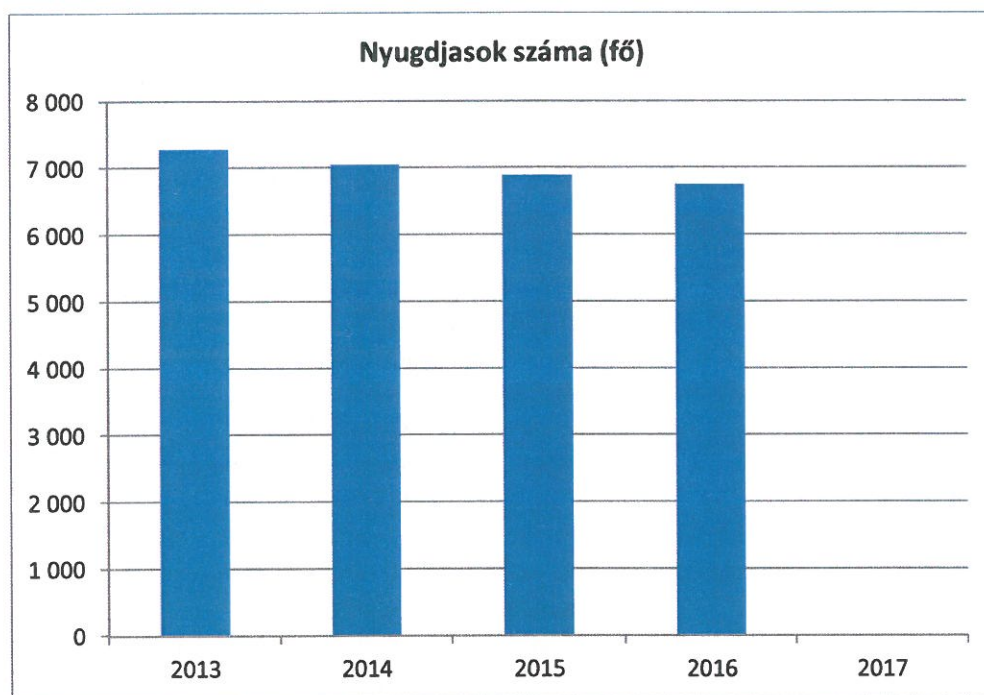
6. Az idősök helyzete, esélyegyenlősége

6.1 Az időskorú népesség főbb jellemzői (pl. száma, aránya, jövedelmi helyzete, demográfiai trendek stb.)

6.1.1. számú táblázat – Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma

Év	Nyugdíjban, járadékban és járandóságban részesülő férfiak száma	ellátásban, és egyéb férfiak	Nyugdíjban, járadékban és járandóságban részesülő nők száma	ellátásban, és egyéb nők	Összes nyugdíjas
2013	2836		4448		7 284
2014	2737		4318		7 055
2015	2676		4220		6 896
2016	2607		4146		6 753
2017	n.a.		n.a.		n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar

A nyugdíjban részesülő személyek száma a vizsgált időszakban csökkenő trendet mutat. Ennek oka elsősorban nyugdíjkorhatár emelkedésével magyarázható, hiszen a vizsgált időszakban nagy számban kaptak nyugdíjat azok a személyek, akik még az 55 éves korhatár mellett vehették igénybe a nyugdíjat, emiatt a népességén belül nagyobb arányt képviseltek a nyugdíjasok.

6.2 Idősök munkaerő-piaci helyzete

a) idősök, nyugdíjasok foglalkoztatottsága

A nyugdíj melletti foglalkoztatás csak bizonyos tevékenységi körökben jellemző. Elsősorban az egyéni vállalkozók körében gyakori, ezek jellemzően orvosok, ügyvédek, taxisok, őstermelők.

b) tevékeny időskor (pl. élethosszig tartó tanulás, idősök, nyugdíjasok foglalkoztatásának lehetőségei a közintézményekben, foglalkoztatásukat támogató egyéb programok a településen)

2013. január 1-jétől az általános biztosítási jogviszonyból származó jövedelem mértékéhez igazodó szüneteltetési szabályt a közalkalmazottak vonatkozásában kiegészítette a jogalkotó, és önmagában a közalkalmazotti jogviszony fennállása maga után vonja a nyugdíjfolyósítás szüneteltetését. Azaz függetlenül attól, hogy az adott személy az öregségi nyugdíjkorhatárt betöltötte vagy sem, illetve függetlenül attól, hogy a közalkalmazotti jogviszonyból milyen mértékű jövedelmet szerzett az érintett személy, a közalkalmazotti jogviszony létesítését követő hónaptól részére a nyugdíj nem folyósítható.

A nyugdíj melletti foglalkoztatásra jelentős igény nem jelentkezett, ezért erre program kidolgozásra nem került.

c) hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén

A 3.2.2. táblázatban foglalt adatok alapján megállapítható, hogy az 50 éves, vagy annál idősebb, de a rá irányadó nyugdíjkorhatárt még be nem töltött személyek esetében az álláskereső aránya magasabb, mint a nagykorú népességre vetített átlag. Ennek oka, hogy az elmúlt két évtizedben a városban jelentősen megváltozott a foglalkoztatás szerkezete. Korábban a mezőgazdasági munkások számára több termelőszövetkezet is egész évben biztos megélhetést nyújtó foglalkoztatást tudott biztosítani. A termelőszövetkezetek felbomlásával párhuzamosan az állattenyésztés jelentősége csökkent, míg a növénytermesztés munkája inkább idényjellegű foglalkoztatást tesz lehetővé. Ezért a korábban mezőgazdaságban dolgozó, mára a nyugdíjkorhatárhoz közelítő személyek között magas, idényjellegű munkanélküliség tapasztalható.

További problémát okoz az 50 évesnél idősebb álláskeresőknél az, hogy a város ipari termelése is jelentősen átalakult. A korábbi, hazai tulajdonú cégek helyét multinacionális vállalatok magyarországi részlegei vették át, ahol jellemzően a fiatalok foglalkoztatását preferálják. Ennek oka az, hogy a termelésben jellemzően korszerű technikát alkalmaznak, amelyet az idősebbek nehezen tudnak kezelni, ezért a magasabb szintű munkamoráljuk ellenére kevésbé kívánatos munkaerőnek tekintik őket.

6.3 A közszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez, információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés

a) az idősök egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférése

6.3.1. számú táblázat - 64 évnél idősebb népesség és nappali ellátásban részesülő idősorúak száma

Év	65 év feletti lakosság száma	Nappali ellátásban részesülő idősorúak száma	
	Fő	Fő	%
2013	4479	60	1%
2014	4526	60	1%
2015	4583	60	1%
2016	4620	60	1%
2017	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH

Tstar

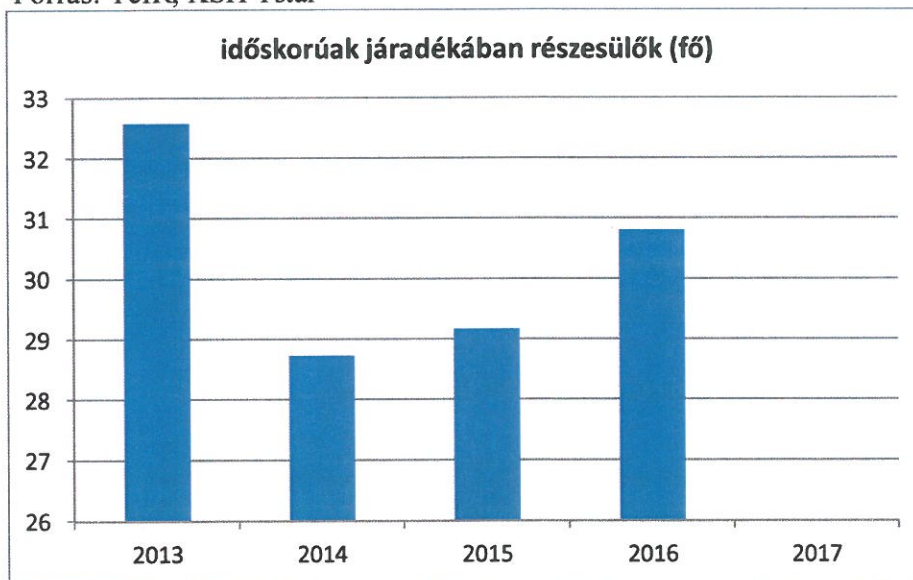
A város hagyományainak megfelelően az idős személyek igyekeznek önállóságukat megőrizni, a nappali ellátások csak akkor veszik igénybe, ha egészségi állapotuk miatt önellátásukat nem tudják biztosítani. Makó Város Önkormányzata a Makói Makói Egyesített Népjóléti Intézmény által

szervezett szociális szolgáltatásokat nyújtja az időskorúak részére. Ennek megfelelően a városban két helyen, idősek által lakott területen idősek klubját működtet, illetve a város teljes területén biztosítja az étkeztetés és házi segítségnyújtás szolgáltatásokat. Ezen kívül időskorúak gondozóháza is működik az Makói Egyesített Népjóléti Intézmény keretében. Makó Város területén működik még a Csongrád Megyei Önkormányzat által fenntartott Marosmenti Szociális Intézmény Makói Idősek Otthona.

6.3.2. számú táblázat - Időskorúak járadékában részesítettek átlagos száma

Év	Időskorúak járadékában részesítettek (évi) átlagos száma (fő)
2013	32,58
2014	28,74
2015	29,17
2016	30,81
2017	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar

b) kulturális, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférés

Makó Város Önkormányzata már korán felismerte az idős személyek életkorukból eredő sajátos igényeit, ezért részükre:

- Minden nyáron Operett fesztivált szervez,
- Minden nyáron megrendezésre kerül a Makói Muzsika nevű rendezvénysorozat, amelynek repertoárja az idősek igényeit is figyelembe veszi,
- A szépkorúak részére Nőtaest kerül megrendezésre,
- A szépkorúak részére külön Idősek karácsonya rendezvényt szervez
- Támogatja a helyi civil klubok működését.

a) idősek informatikai jártassága

Az informatikai ismeretek, internethasználat megismerésére jelentős igény jelentkezett az

időskorúak részéről. Ezért a Makó Város Önkormányzata fenntartásában lévő József Attila Városi Könyvtár rendszeresen szervez tanfolyamokat, amelyeken az ismeretek elsajátíthatóak. Ezeket a tanfolyamokat célzottan idős személyek részére szervezik, így a csoportokban nem jelentkezik az ismeretek esetleges lassabb elsajátítása miatti frusztráció okozta lemorzsolódás. A tanfolyamok baráti hangulatban, az idősek igényeinek, érdeklődésüknek megfelelő témákat érintve tanítják meg a résztvevőket a korszerű ismeretekre.

Kérdőíves felmérésünket helyi nyugdíjasklubok tagjai kikérdezésével vettük fel. A kérdésre, hogy miért kezdték el a számítógépet használni a következő válaszokat kaptuk:

- Szórakozás érdekében
- Kapcsolattartás érdekében
- Érdeklődés, látókör szélesítése érdekében
- Családi kapcsolatok fenntartása, ápolása érdekében
- Önfelnevelés érdekében
- Kaptam egy számítógépet
- Lehetőség a szélesebb tájékozódásra
- Szinte minden megtudható általa
- Utazási ajánlatok
- Külföldön tartózkodó rokonokkal kapcsolattartás érdekében
- Ismeretek szerzése érdekében
- Munkahelyen vált szükségessé a használata

Az informatikai jártasságban folyamatos javulás tapasztalható, azonban még mindig jelentősen elmarad a fiatalabb korosztályokban tapasztalt adatokkal szemben. Ennek további javítása szükséges.

6.4 Az időseket, az életkorral járó sajátos igények kielégítését célzó programok a településen

Makó Város Önkormányzata immáron több cikluson áthúzódóan kiemelt figyelemmel kíséri az idősek helyzetét, igyekszik javítani életkörülményeiken.

- Minden évben Nyugdíjas Batyus bál kerül megrendezésre,
- Minden évben neves művészek meghívásával színvonalas rendezvénnyel ünnepli az Idősek világnapját,
- 2011 évben befejeződött a Polgármesteri Hivatal akadálymentesítésének folyamata,
- Az önkormányzati tulajdonú gyógyfürdőben jelentős kedvezményt biztosít a nyugdíjasok részére, 2003-tól gyógyfürdőellátási támogatást vezetett be, amely lehetővé teszi, hogy a szakorvos által felírt gyógyfürdőben végzett kezeléseket a makói lakosok ingyenesen vehessék igénybe,
- A gyógyszer-támogatás jogosultsági feltételeinek kialakításánál különösen az egyedül élő idős emberek igényeit figyelembe véve került meghatározásra a jövedelemkorlát,
- A makói József Attila Városi Könyvtár rendszeresen szervez számítógép-kezeléssel és internethasználattal kapcsolatos tanfolyamokat kifejezetten idős embereknek,
- A Makói Egyesített Népjóléti Intézmény keretében az idősek részére szociális szolgáltatásokat nyújt:
  - szociális étkeztetés
  - házi segítségnyújtás
  - Idősek Klubja
  - Időskorúak gondozóháza
  - tanyagondnoki szolgáltatás
- Makó városában 2002 őszén, modellkísérletként kezdte meg működését és azóta is teljes kihasználtsággal működik a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás 60 darab készülékkel. 2006 óta a szolgáltatást kistérségi szinten látja el a Makói Egyesített Népjóléti Intézmény, így

Makón 50 készülék áll rendelkezésre, a fennmaradt 10 készüléken Kiszombor, Ferencszállás és Klárafalva osztozik meg.

Az idők helyzetének javításáért tett erőfeszítéseket az Emberi Erőforrások Minisztere 2017-ben az „Idősbarát Önkormányzat” kitüntető címmel díjazta, amit városunk 2007. után már másodszer nyert el.

6.4.1. számú - Művelődési közintézmények adatai

Év	A nyilvános/települési könyvtárak száma	A nyilvános/települési könyvtárak egységeinek száma (leltári állomány)	Muzeális intézmények száma	Közművelődési intézmények száma
2013	1	81407	2	1
2014	1	83227	2	1
2015	1	85804	2	1
2016	1	87674	2	3
2017	1	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TEIR

6.5 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.

Az idők helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
Nagy az idők informatikai lemaradása	Tanfolyami lehetőségek biztosítása
Idősek között magas a nők aránya. Emelkedik az egyszemélyes háztartások száma ennek következménye az elmagányosodás	Aktivitásukat megőrző programok szervezése. Az önkormányzat által nyújtott szociális szolgáltatásokba való bevonás
Az intergenerációs kapcsolatok problémája.	Olyan helyi programok szervezése, amely elősegíti a nemzedékek közötti kapcsolatok kiépülését, fenntartását.

7. A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége

Fogyatékos személy: aki érzékszervi - így különösen látás-, hallásszervi, mozgásszervi, értelmi képességeit jelentős mértékben vagy egyáltalán nem birtokolja, illetőleg a kommunikációjában számottevően korlátozott, és ez számára tartós hátrányt jelent a társadalmi életben való aktív részvétel során.

A Fogyatékos-sággal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 2007. évi XCII. törvény 1 cikk szerint fogyatékos személy minden olyan személy, aki hosszan tartó fizikai, értelmi, mentális vagy érzékszervi károsodással él, amely számos egyéb akadállyal együtt korlátozhatja az adott személy teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását.

A 2011 évi KSH népszámlálás adatai szerint 490578 fogyatékos ember élt Magyarországon

A magyar társadalomban a fogyatékos emberek a leghátrányosabb helyzetű társadalmi csoportokat képviselik. Általában egészségügyi problémáik nagymértékben összefüggnek szociális helyzetük romlásával, életlehetőségeik és esélyeik szűkülésével.

7.1 A településen fogyatékos-sággal élő személyek főbb jellemzői, sajátos problémái

A városunkban élő fogyatékkal élőkéről nincs pontos adat, ezért a helyzetelemzéshez nem mutatnak teljes képet.

A településen több civilszervezet is foglalkozik érdekképviselésükkel, foglalkoznak a fogyatékkal élők egy-egy közösségével, de teljes átfogó képet mindez nem mutat. Tudomásunk szerint a mozgáskorlátozottaknak 2, siketek és nagyothallóknak 1, értelmi fogyatékosoknak 1, vakok és csökkentlátóknak 1 szervezete található a városban. A szervezetek nagy részének a város biztosít klubhelyiséget

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény 7/A. §-a alapján a fogyatékos személy számára - figyelembe véve a különböző fogyatékos-sági csoportok eltérő speciális szükségleteit - biztosítani kell a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést. A közszolgáltatások fizikai és infokommunikációs akadálymentesítése nem teljes körű, ezért ennek megvalósítása a következő időszak feladata.

a) fogyatékkal élők foglalkoztatásának lehetőségei, foglalkoztatottsága (pl. védett foglalkoztatás, közfoglalkoztatás)

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. tv. 15-16. §-a értelmében a fogyatékos személy lehetőség szerint integrált, ennek hiányában védett foglalkoztatásra jogosult.

A foglalkoztatást biztosító munkáltató köteles biztosítani a munkavégzéshez szükséges mértékben a munkahelyi környezet, így különösen a munkaeszközök, berendezések megfelelő átalakítását. Az átalakítással kapcsolatos költségek fedezésére a központi költségvetésből támogatás igényelhető.

Ha a fogyatékos személy foglalkoztatása az integrált foglalkoztatás keretében nem megvalósítható, úgy számára speciális munkahelyek működtetésével a munkához való jogát lehetőség szerint biztosítani kell. A védett munkahelyet a központi költségvetés normatív támogatásban részesíti.

Fogyatékkal élő munkavállaló, aki

1. a nemzeti jog szerint fogyatékosnak elismert, vagy
2. elismerten fizikai, elméleti vagy pszichológiai károsodásban szenved.

Megváltozott munkaképességű munkavállaló, aki

1. rehabilitációs ellátásban részesül,
2. aki 2011. december 31-én III. csoportos rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjban, rendszeres szociális járadékban részesült. (a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 1991. évi IV. tv. 57/B §.)

A településen nem jellemző az integrált és védett foglalkoztatás. A fogyatékosok alkalmazásának egyik gátja, hogy a teljesítménykényszer következményeként a munkáltató nem képes a fogyatékos személy speciális munkavégzési körülményeit, igényeit figyelembe venni.

A tapasztalatunk szerint a fogyatékkal élőknek és a megváltozott képességű személyek szeretnének dolgozni, de számukra csak korlátozottan kínál munkalehetőség a munkaerő-piac.

7.1.1 számú táblázat - Megváltozott munkaképességű személyek szociális ellátásaiban részesülők száma nemenként

Év	Megváltozott munkaképességű személyek szociális ellátásaiban részesülők száma - férfiak	Megváltozott munkaképességű személyek szociális ellátásaiban részesülők száma - nők
2013	586	802
2014	553	757
2015	530	709
2016	475	655
2017	n.a.	n.a.

Forrás: TeIR, KSH Tstar

b) önálló életvitelt támogató helyi intézmények, szolgáltatások, programok

A települési önkormányzat segítséget nyújt a szociálisan rászorulóknak részére saját otthonukban és lakókörnyezetükben önálló életvitelük fenntartásában, valamint egészségi állapotukból, mentális állapotukból vagy más okból származó problémáik megoldásában. A szociális alapszolgáltatások közül a fogyatékosok számára is biztosított a szociális étkezéshez, házi segítségnyújtáshoz, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás és idősek klubjában nappali ellátást is igénybe vehetnek.

A fogyatékosok helyi civil szervezeteinek az önkormányzat biztosít helyiséget, megfelelő

körülmények között tarthassák klubfoglalkozásaikat. Emellett minden évben anyagi támogatást is nyújt az önkormányzat.

7.2 Fogyatékkal élő személyek pénzübeli és természetbeni ellátása, kedvezményei

A fogyatékkal élők támogatásai csak részben fedezik a megélhetésükkel kapcsolatos többlet kiadásokat.

A 18 évnél fiatalabb gyermek után, aki a külön jogszabályban meghatározott betegsége, illetve fogyatékosága miatt állandó vagy fokozott felügyeletre, gondozásra szorul, emelt összegű családi pótlék jár. A tizennyolcadik életévét betöltött tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos személy is jogosult a családi pótlékra, amennyiben utána tizennyolcadik életévének betöltéséig magasabb összegű családi pótlékot folyósítottak.

2001. június 30-ig a 18. életévét betöltött erősen látáscsökkenett vagy vak személy részére a vakok személyi járadékát állapították meg. 2001. július 1-jétől új jogosultságot nem lehet megállapítani.

A súlyosan fogyatékos állapotból eredő társadalmi hátrányok mérsékléséhez nyújtott havi rendszeres pénzübeli juttatás, a fogyatékosági támogatás. Rokkantsági járadékra jogosult a 18. életévét betöltött személy, ha 25. életévének betöltése előtt teljesen munkaképtelenné vált, illetve 80%-os vagy azt meghaladó mértékű egészségkárosodást szenvedett. Az ellátást legkorábban a 18. életév betöltésekor, de még a 25. életév betöltése előtt lehet igényelni.

A gyermekgondozási segélyt (GYES) tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermeket nevelő szülő a gyermek 10. életévének betöltéséig

Az aktív korúak ellátásában részesülhet az aktív korú, munkaképességét legalább 67%-ban elveszte-tett, illetve legalább 50%-os mértékű egészségkárosodást szenvedett személy, vagy aki vakok személyi járadékában, ill. aki fogyatékosági támogatásban részesül, ha a családjában az egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 90%-át és vagyona nincs. Ez az ellátás nem alanyi jogon, hanem rászorultsági alapon vehető igénybe.

Közgyógyellátásra jogosult alanyi jogon az, aki után szülője vagy eltartója magasabb összegű családi pótlékban részesül. Közgyógyellátási igazolvány kiállítható a szociálisan rászorult személy részére is az egészségi állapot megőrzéséhez és helyreállításához kapcsolódó kiadásainak csökkentésére.

Parkolási igazolvány kiváltására jogosult a súlyos mozgáskorlátozott, a látási fogyatékos, az értelmi fogyatékos, a mozgásszervi fogyatékos, az autista és a vak vagy gyengénlátó.

Utazási kedvezmény igénybevételére jogosult korlátlan számban megváltható kedvezményes menetjeggyel, vagy bármely viszonylatban megváltható, viszonylathoz kötött kedvezményes bérlettel az a személy, aki vagy aki után szülője vagy eltartója magasabb összegű családi pótlékban részesül, a Magyar Államkincstár Igazgatósága által kiállított hatósági bizonyítvány alapján, továbbá korlátlan számban megváltható kedvezményes menetjeggyel a fenti személlyel (vak, hallássérült, súlyosan fogyatékos) együtt utazó személy (kísérő).

Utazási költségtérítés: Ha a gyermek beteg, a járó-beteg szakellátások igénybevételéhez, illetve fekvőbeteg gyógyintézetbe történő beutazáshoz kísérőjével együtt utazási költségeihez támogatás jár. A fogyatékos gyermek ellátását biztosító gyógypedagógiai intézmény, korai fejlesztését és gondozását, fejlesztő felkészítést nyújtó intézmény és a fogyatékos gyermek rehabilitációs célú szolgáltatását biztosító intézmény igénybevételével kapcsolatban felmerült utazási költségekhez támogatás jár.

További ellátások és kedvezmények vehetők igénybe ezek a következők gépkocsi súlyadó kedvezmény, gépjárműszerzési és átalakítási támogatás, települési támogatás, rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény.

7.3 A közszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez, információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés lehetőségei, akadálymentesítés

A fogyatékos embereket nem azonos szükségletű homogén csoportként kell kezelni más és más szempontból akadályozott az ember a közszolgáltatások igénybevétele során, ha mozgássérült, ha siket vagy nagyothalló, ha vak vagy gyengénlátó, ha értelmi fogyatékos vagy autista vagy más nehézséggel küzd. A fogyatékos emberek eltérő szükségleteiből adódóan a közszolgáltatás egyenlő esélyű hozzáférhetősége nemcsak az épület akadálymentesítését jelenti, hanem ezen túl magában foglalja információkhoz való hozzáférést és kommunikáció lehetőségét is. A törvényes kötelezettség tehát az, hogy a közszolgáltatást, annak az épületből, az információkból és a kommunikációból álló elemeit a fogyatékos emberek eltérő szükségletei alapján különböző megoldásokkal hozzáférhetővé tegyék.

Az épület és a szolgáltatások szempontjából akkor beszélhetünk teljes körű vagy komplex akadálymentesítésről, ha az épület valamennyi közösségi funkciója, illetve az ott nyújtott valamennyi közszolgáltatás képességeitől függetlenül mindenki számára elérhető és maga a szolgáltatás igénybe vehető.

a) települési önkormányzati tulajdonban lévő középületek akadálymentesítettsége

A városban elkészült legújabb épület a Justh Gyula utcai bölcsőde, a 2010/11-es tanévre átadott Kálvin Téri Általános Iskolában és Justh Gyula utcai rendelő akadálymentesítettsége teljes körű. Az akadálymentesítés folytatásához szükséges további pályázati lehetőségeket keresni.

b) közszolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés lehetőségei, fizikai, információs és kommunikációs akadálymentesíttség, lakóépületek, szolgáltató épületek akadálymentesítettsége

A helyi sport és kulturális programok mindenki számára elérhetőek hozzáférhetőek. Az önkormányzat által ingyenesen főként időseknek rendezett programokon szívesen vesznek részt a fogyatékkal élők is.

A helyi tv a képviselő-testület üléseit közvetíti, mely nem csak a fogyatékkal élők esélyegyenlőségét segíti, hanem a lakosság információhoz jutását is. Az önkormányzat sajtóterjesztésű újságjában közzéteszi a várost érintő aktuális híreket.

Az Egyesített Népjóléti Intézmény a külterületen élő lakosságnak tanyagondnoki szolgáltatást nyújt. Az ellátás célja a tanyasi lakott helyek intézményhiányából eredő hátrányainak enyhítése, az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatásokhoz, közszolgáltatáshoz valamint egyes alapszolgáltatásokhoz való hozzájutás biztosítása, továbbá az egyéni, közösségi szintű szükségletek teljesítésének segítése.

c) munkahelyek akadálymentesítettsége

Azokon a munkahelyeken van az akadálymentesítés megoldva, mely közhasználatú építményben van elhelyezve és hatósági engedélyezés elé került, így például Járási Hivatal, Munkaügyi Központ, városháza épülete.

d) közösségi közlekedés, járdák, parkok akadálymentesítettsége

Az önkormányzat kiemelt figyelmet fordított eddig is és fordít ezt követően is a járdák akadálymentesítésére, így a közterületi felújítások során szem előtt tartja a nyomvonalas építmények akadálymentesítését, erre jó példa a Makovecz tér átépítése és a Hunyadi utca, Szép utca felújítása.

A közösségi közlekedés részét képező, felújított autóbusz-pályaudvar is akadálymentesítésre került.

e) fogyatékos személyek számára rendelkezésre álló helyi szolgáltatások (pl. speciális közlekedési megoldások, fogyatékosok nappali intézménye, stb.)

Makó Város Önkormányzata a szociális szolgáltatásokat a Makói Egyesített Népjóléti Intézmény útján biztosítja.

A szociális alapszolgáltatások egyike az étkeztetést, amelynek keretében legalább napi egyszeri meleg étkezéséről gondoskodnak a szociálisan rászorultak részére, amennyiben azt önmaguk, illetve eltartottaik részére tartósan vagy átmeneti jelleggel nem képesek biztosítani, különösen koruk, egészségi állapotuk, fogyatékoságuk, pszichiátriai betegségük, szenvedélybetegségük, vagy hajléktalanságuk miatt.

Házi segítségnyújtás keretében a szolgáltatást igénybe vevő személy saját lakókörnyezetében kell biztosítani az önálló életvitel fenntartása érdekében szükséges ellátást.

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtás a saját otthonukban élő, egészségi állapotuk és szociális helyzetük miatt rászoruló, a segélyhívó készülék megfelelő használatára képes időszerű vagy fogyatékos személyek, illetve pszichiátriai betegek részére az önálló életvitel fenntartása mellett felmerülő krízishelyzetek elhárítása céljából nyújtott ellátás.

Az intézmény nappali ellátás keretében a városban több idősek klubját működtet. Ezen intézményi formában fogyatékosokat is ellát.

f) pozitív diszkrimináció (hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások)

Hatósági engedélyezés során az akadálymentesítés az építési törvény előírásai szerint kerül megkövetelésre, elsősorban minden esetben a közhasználatú épületek esetében, míg más esetben kérelmező, építető igényei és elvárásai szerint (lakóépület, szolgáltató épület engedélyezés során nem kötelező).

7.4 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása

A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
A közszolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáféréseik korlátozottak, az akadálymentesített környezet nem teljes.	A fizikai környezetben található akadályok megszüntetése, információs és kommunikációs akadályok megszüntetése, lakókörnyezet akadálymentesítését célzó program.
A pszichiátriai problémákkal küszködő, illetve a szenvedélybetegséggel élő emberek száma nem csökken.	Az ellátásukban résztvevő civil szervezetek támogatása elemzések készítésére, problémafeltárássra, életminőséget javító intézkedések bevezetése.
Az egészségügyi prevenció szolgáltatásokat, szűrővizsgálatokat a mozgásukban korlátozott személyek kevésbé veszik igénybe.	Megoldást találni arra, hogy a fogyatékkal élők is nagyobb számban vegyenek részt a prevencióban.

8. Helyi partnerség, lakossági önszervezések, civil szervezetek és for-profit szereplők társadalmi felelősségvállalása

a) a 3–7. pontban szereplő területeket érintő civil, egyházi szolgáltató és érdekvédelmi szervezetek, önszervezések feltérképezése (pl. közfeladatot ellátó szervezetek száma közfeladatonként bemutatva, önkéntesek száma, partnerségi megállapodások száma stb.)

Makón a civilszervezetek száma közel száz 100, többségük tevékenységi köre a sport, szabadidő, kulturális területet öleli fel. Mozgáskorlátozottaknak 2, siketek és nagyothallóknak 1, értelmi fogyatékosoknak 1, vakok és csökkentlátóknak 1, nőknek 1, időseknek 8 civilszervezete működik a városban.

Négy nagyobb és több kisebb egyházi közösség működik a településen. Az egyházak által fenntartott köznevelési intézmények a következők:

- Szent István Egyházi Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium fenntartója Boldogasszony Iskolanővérek
- Juhász Gyula Református Gimnázium és Szakképző Iskola fenntartója Makó-Belvárosi Református Egyházközség
- Bárka Református Óvoda fenntartója Makó-Belvárosi Református Egyházközség
- Kálvin Téri Református Általános Iskola fenntartója Makó-Belvárosi Református Egyházközség
- Szikszai György Református Általános Iskola fenntartója Makó-Újvárosi Református Egyházközség
- Makói Katolikus Általános Iskola és Óvoda fenntartója Szeged-Csanádi Egyházmegye A belvárosi református egyházközség Szivárvány Bölcsődéje.

A gyerekek időszakos gyerekfelügyeletére egy családi napközi működik a településen.

b) önkormányzati, nemzetiségi önkormányzati, egyházi és civil szektor közötti partnerség bemutatása

Makó önkormányzata hagyományosan jó viszonyt ápol a helyi civilekkel és a történelmi egyházakkal.

A nemzeti ünnepek előtt rendszeres az ünnep programjának egyeztetése az egyházakkal és a helyi pártok és társadalmi szervezetek képviselőivel.

Makón két katolikus és három református iskola működik, amelyre – bár fenntartói feladatai már nincsenek – az önkormányzat kiemelten odafigyel, együttműködik az egyházakkal az oktatási feladatokkal kapcsolatban felmerülő problémák kezelésében.

c) önkormányzatok közötti, illetve térségi, területi társulásokkal való partnerség

Makó önkormányzata úttörője volt a térségi összefogásnak, a 16 makói településsel alkotott társulás része volt a Belügyminisztérium kísérleti programjának is akkor, amikor a térségi gondolat kormányzati szinten először felmerült. A települések hagyományosan jó viszonyt ápolnak egymással, együttműködtek szociális, oktatási és területfejlesztési feladatok közös megvalósításában.

Makó több határon túli magyar és külföldi településsel ápol jó kapcsolatokat, lehetővé téve ezáltal a kapcsolattartást és együttműködést ezen városok polgárai között az élet minden területén. Biztosítja a helyi közösségek kölcsönös barátságának, megértésének és fejlődésének feltételeit. Továbbá támogatja az európai közösség gondolatát a polgárok szabadságának és a kulturális értékek tisztelete jegyében. A kulturális, oktatási és művelődési együttműködés mellett nagy hangsúlyt kapnak a gazdasági kapcsolatok.

A szerb Kisorossal/Rusco Selo és a romániai Bodófalvával 1997 óta tartunk kapcsolatot. Ezekkel a településekkel baráti kapcsolatokat ápolunk azóta is, évente meghívást kapunk a Bodófalvi Napokra.

További városokkal tervezzük már meglévő kapcsolataink kiszélesítését és erősítését: Martinsicuro olasz várossal 2005-ben került sor testvérvárosi együttműködés aláírására. Az USA-beli Maumeeben is járt már delegációnk kapcsolatépítés céljából. A romániai Lugos és városunk között már több alkalommal sor került kölcsönös látogatásokra.

Testvérvárosaink: Ada, Csíkszereda, Zselíz, Jaslo, Kyriat Yam, Xinyang, Nagyszentmiklós, Radomsko, Rheine, Kisorosz, Atca, Bodófalva, Martinsicuro, Maumee, Lugos.

d) a nemzetiségi önkormányzatok célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi tevékenysége

Makón a roma és a román nemzetiségi önkormányzat rendezvényekkel, programokkal segíti saját hagyományainak, kulturális szokásainak megismerését. A roma önkormányzat rendszeresen szervez tolerancia napot, míg a román önkormányzat elsősorban a gasztronómián keresztül igyekszik bemutatkozni, de emellett megünneplik a hagyományos román nemzeti és egyházi ünnepeket is.

e) civil szervezetek célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi tevékenysége

Makón számos civil szervezet kifejezetten hátrányos helyzetű állampolgárok érdekében, az ő gondjaik kezelésére, a közös problémák kibeszélésére és megoldására jött létre. Az önkormányzat Civil Házat tart fenn nekik, ahol rendszeresen találkoznak. Munkájukat a városháza munkatársa is segíti, a felmerülő, adminisztratív problémákat a klubfoglalkozásokon is megpróbálják orvosolni.

f) for-profit szereplők részvétele a helyi esélyegyenlőségi feladatok ellátásában.

A városba betelepült Givaudan kiemelten fontosnak tartotta, hogy részt vegyen a város életében. A polgármester kezdeményezésére támogatta a Makó Város Fejlesztéséért Közalapítványt, amely a kapott összeget a tehetséges makói diákok és felkészítő tanáraik jutalmazására, munkájuk elismerésére fordította többek között.

A teljesen hazai tulajdonú, makói székhelyű Váll-Ker Kft. évente megrendezi Grillfesztiválját, amellyel a helyiek kikapcsolódását, szórakozását segíti a város egyéb rendezvényei mellett.

9. A helyi esélyegyenlőségi program nyilvánossága

a) a helyzetelemzésben meghatározott esélyegyenlőségi problémák kapcsán érintett nemzetiségi önkormányzatok, egyéb partnerek (állami vagy önkormányzati intézmények, egyházak, civil szervezetek, stb.) bevonásának eszközei és eljárásai a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének folyamatába

b) az *a)* pont szerinti szervezetek és a lakosság végrehajtással kapcsolatos észrevételeinek visszacsatolását szolgáló eszközök bemutatása.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)

1. A HEP IT részletei

A helyzetelemzés megállapításainak összegzése

Célcsoport	Következtetések	
	problémák beazonosítása rövid megnevezéssel	fejlesztési lehetőségek meghatározása rövid címmel
Romák és/vagy mélyszegénységben élők	A nyilvántartott munkanélküliek közel fele tartósan munkanélküli	Közfoglalkoztatás folytatása. Feltérképezni a munkaerő-piaci lehetőségeket és erről tájékoztatást nyújtani.
	Romlik a mélyszegénységben élők/romák egészségi állapota	Egészségügyi és szűrővizsgálatok népszerűsítése
	A hátrányos helyzet több generáción keresztül átörökítése.	Szociális és gyermekjóléti szolgáltatások bővítése, felzárkóztatási, fejlesztési programok szervezése.
	A romákkal szembeni sztereotípiák elterjedése.	A helyi médiumokban a jó példák bemutatása.
	Szegregáció	A szegregátumként meghatározott területet célzott fejlesztése. A fejlesztések meghatározásánál törekedni kell arra, hogy nem járulhatnak hozzá, hogy erősödjön a szegregáció.
Gyermekek	A családokat veszélyeztető tényezők közül a családok anyagi, család széteséséből, szeretet hiányából adódó veszélyeztetettség megemelkedett	Szabadidős programok szervezése, szakemberek képzése, szülők kompetenciáinak fejlesztése érdekében.
	Egyre nagyobb az igény a völcődék iránt.	A gyermeklétszámhoz és a felmerülő igényekhez igazodó intézményhálózat működtetése.
Nők	A munkanélküliek között magas a nők aránya, a tartós munkanélküliek aránya a nők között jóval magasabb, mint a férfiak között.	Speciális a nők számára induló, valamint egyéb képzések felkutatása, erről tájékoztatás. Szükség esetén a képzőszervezet és a célcsoport közötti közvetítőszerep ellátása. A városban és a környező településeken található munkáltatók megkeresése és folyamatos kapcsolattartás.
	A családon belüli erőszak rejtve marad	Tájékoztatás, figyelemfelhívó programok szervezése, csoportfoglalkozás szervezése.
	A CSED, GYED, GYES alatt a nők kiesnek a munkaerőpiacról, a korszerű	Bővíteni kell a gyermekvállalás miatt hosszabb időre kieső nők által igénybe vehető képzési lehetőségeket.

	ismeretekre nem tesznek szert.	
	A gyermekét egyedül nevelő, vagy több gyermeket nevelő család esetében a szegénység kockázata magas.	A szociális és gyermekjóléti szolgáltatások, ellátások során célzott támogatások körének kialakítása.
	A nemi diszkrimináció "rejtettsége". (Nagyon nehezen feltárható, bizonyítható jellege.)	Kutatások, vélemények készítése a problémák beazonosítása érdekében.
Idősek	Nagy az idősek informatikai lemaradása	Tanfolyami lehetőségek biztosítása
	Idősek között magas a nők aránya. Emelkedik az egyszemélyes háztartások száma ennek következménye az elmagányosodás	Aktivitásukat megőrző programok szervezése. Az önkormányzat által nyújtott szociális szolgáltatásokba való bevonás
	Az intergenerációs kapcsolatok problémája.	Olyan helyi programok szervezése, amely elősegíti a nemzedékek közötti kapcsolatok kiépülését, fenntartását.
Fogyatékkal élők	A közszolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés lehetőségei korlátozottak, az akadálymentes környezet nem teljes.	A fizikai környezetben található akadályok megszüntetése, információs és kommunikációs akadályok megszüntetése, lakókörnyezet akadálymentesítését célzó program.
	A pszichiátriai problémákkal küszködő, illetve a szenvedélybetegséggel élő emberek száma nem csökken.	Az ellátásukban résztvevő civil szervezetek támogatása elemzések készítésére, problémafeltárássra, életminőséget javító intézkedések bevezetése.
	Az egészségügyi prevenció szolgáltatásokat, szűrővizsgálatokat a mozgásukban korlátozott személyek kevésbé veszik igénybe.	Megoldást találni arra, hogy a fogyatékkal élők is nagyobb számban vegyenek részt a prevencióban.

Az intézkedési területek részletes kifejtése

A mélyszegénységben élők és romák

Makó Honvéd városrész megújítása

- 219 millió Ft elnyert támogatás (TOP-5.2.1-15-CS1-2016-00002)
- 36 hónapos megvalósítás **2017.07.01 – 2020.06.30.**
- **Fő kedvezményezett:** Makó Város Önkormányzata, **Konzorciumi tagok:** Makói Egyesített Népjóléti Intézmény, Makó és Szeged-Csanádi Egyházmegye
- **Tevékenységek:** mintegy 200 fő Honvéd városrészben élő, makói lakos bevonásával, egyéni fejlesztési folyamatok indítása, melyekhez 8 különböző program nyújt támogatást

Projekt előrehaladása:

- 10 fő szociális munkás folyamatos munkája 2017. július 1-től- 212 elkötelező nyilatkozat aláírása
- **Tehetség gondozás:** 4 fő művészetpedagógus- 2017. október 1-től- a kiválasztás folyamata lezajlott (nyílt órákon való részvétel), összesen 30 fő jelentkezett, heti rendszerességgel történő foglalkozások
- Képzőművészet (8 fő)
- Színháztársaság (11 fő)
- Néptánc (6 fő)
- Zene (5 fő)
- **Otthon lenni otthon:** 2 fő családsegítő- Makói Egyesített Népjóléti Intézmény- 2017. szeptember 1-től- összesen 44 gyermek bevonásával, otthoni családgondozás, mely lehetőséget nyújt a rendezett életvitel feltételeinek teljesüléséhez
- **Kaláka-** 2017. október 1-től- összesen 146 fő jelentkezett, a SZAK-MA Center Kft. szakmai vezetői munkavédelmi oktatást követően, megismertetik az eszközöket és az anyagokat a kaláka tagokkal, tanulóműhelyben elsajátítják a különböző mesterségek alapjait, majd saját ingatlanukon gyakorolják, eszközöket és a gyakorláshoz szükséges alapanyagokat a projekt biztosít
- **Kavarda-** főzőtanfolyam gyermekeknek és felnőtteknek egyaránt, heti rendszerességgel, mely során a résztvevők elsajátíthatják a háztartás kezelését, az étkezési, főzési, alapanyag-felhasználási szokások átalakításának támogatását, a szelektív hulladékgyűjtés szokásának kialakítását, a konyhapénz beosztásához szükséges praktikákat- 12 fő részvételével

További tevékenységek:

- **Egyéni egészségfejlesztési tervek-** Makói Egyesített Népjóléti Intézmény- egészségfelmérés, szűrések, 3 év alatt 3 alkalommal (első mérés, középső ellenőrzés, végső mérés)
- **Mosoda és Honvéd Klub -** Közösségi Ház megépülése után induló programok- mosoda és fürdőszoba üzemeltetése klubszerű foglalkozás keretében, ezenkívül rendszeres klubszerű és közösségi tevékenységek (művészeti foglalkozások, előadások, táncház, sportversenyek, közösségi ünnepek stb.)

Intézkedés címe:	Kaláka program
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	A szegregátum területén leromlott a lakókörnyezet, felújításra szorulnak a magánterületek.

Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszú távú időegységekre bontásban	Rövidtávú cél: A Kalála programban résztvevő családok, elsősorban az egyéni fejlesztési tervekkel rendelkező jelentkezők saját tulajdonú ingatlanjaikat szakemberek vezetésével és segítségével, valamint a kezdéshez elegendő anyagszükséglettel rendezettebbé tehetik. Elsajátíthatják a legalapvetőbb épületkarbantartási-felújítási technológiákat, amikkel gondoskodhatnak saját lakókörnyezetük élhetővé tételéről. Középtávú cél: Az erre szánt anyagi keret figyelembevételével minél több ingatlan tulajdonosnak segíteni- A szakemberek megpróbálják átadni szakmai tudásukat a programban résztvevő egyéneknek. Ezen munkálatok közben elsajátíthatják a különböző szakmák alapjait és a kaláka csoportokban résztvevő tagok jobban megismerhetik egymást. Hosszútávú cél: Az együtt –egy kalákában - dolgozó emberek a továbbiakban is tudjanak egymásnak segíteni a házak rendezettebbé és szebbé tételében. Együttműködés a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek megteremtése céljából. Kölcsönös segítségnyújtást támogató közösség létrehozása.
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	A Kalála programban résztvevő családok saját tulajdonú ingatlanjaiknak megtekintése. Az ingatlanok elsődleges javítási munkálatainak megbeszélése. Az anyagszükségletek összeírása, megvásárlása Időpontok leegyeztetése a brigádvezetővel , a ház tulajdonosával és a Kaláka csoportban résztvevő tagokkal. A megbeszélte időpontban egy adott ingatlanon közös erővel a munkálatok evégzése.
Résztvevők és felelős	Makói Egyesített Népjóléti Intézmény, SzAK-MA CENTER Kft. Makó, Kálvária u. 75. Felelős: Tóthné Balázs Andrea intézményvezető
Partnerek	Makó Város Önkormányzata,
Határidő(k) pontokba szedve	Rövidtáv: 2018.12.31. Középtáv: 2019.12.31 Hosszútáv: 2020. 06. 30.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	Több ingatlanon már megtörtént az ajtó és ablak csere. Vannak épületek, melyeknek a tető javítási munkálatai már elkészültek, és a többi pedig ezek után fog átesni a javítási munkálatokon. Ezeket figyelembe véve javulnak a házak hőszigetelési adottságai. Remélhetőleg így már a fűtésre szánt összeg is kevésbé terheli meg a tulajdonosokat. A Kalákákban résztvevő családok jobban megismerkednek egymással, és a későbbiekben is

	kölcsönösen tudnak egymásnak segítséget nyújtani.
Kockázatok és csökkentésük eszközei	Társadalmi feszültségekhez vezet, hogy a programba nem minden Honvéd területén élő családot tudunk bevonni.
Szükséges erőforrások	Műszaki és szociális szakemberek, építőanyag.

Intézkedés címe:	Otthon lenni otthon
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	A szegregátumban élő nehéz szociális helyzetben élő családok gyermekei nehezen bontják ki tehetségüket.
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszú távú időegységekre bontásban	Rövidtávú cél: A körzetben működő oktatási intézmények felkeresése, a program ismertetése szülői értekezlet keretében. Személyes kapcsolatok felhasználása a program ismertetése, népszerűsítése céljából. A településrészen működő oktatási intézmények és a szociális munkások részéről javaslat kérése a programelembe bevonható családok köréről. Kérdőív készítése a felméréséhez. Az oktatási intézmények és a szociális munkások által javasolt családok személyes felkeresése, kérdőívezés, igényfelmérés. Középtávú cél: Az igényfelmérés és megbeszélés alapján személyre szóló segítő munka megkezdése. Folyamatos családlátogatások, kapcsolatfelvétel a gyermekekkel foglalkozó szakemberekkel, együttműködés kialakítása, információk begyűjtése és továbbítása. A tehetséggondozás programrész lehetőségének ismertetése a bevont családok számára, igényfelmérés. A gyermekek szállítása az első, bemutató foglalkozásokra. Folyamatos tájékoztatás a foglalkozások helyszínéről, időpontjáról. Rendszeres családlátogatások. Az igényelt támogatások folyamatos fenntartása. A felmerülő problémáknak megfelelő segítségnyújtás. Szükség esetén továbbirányítás, más segítő szakemberek bevonása a problémamegoldásba. Ösztönzés a további programelemekben történő részvételre. Hosszútávú cél: A családok benntartása a programban. A gyermekek iskolai teljesítményének a javulása, képességeknek megfelelő teljesítés. Iskolai végzettség sikeres megszerzése. A szülők részéről a gyermeket támogató, ösztönző felelősségteljes magatartás kialakítása a sikeres teljesítés érdekében.

Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	• Projekt- és munkamegbeszéléseken való folyamatos részvétel. • Kérdőívek felvétele, igényfelmérés. • A programelemben résztvevő családok rendszeres felkeresése, családlátogatás (9 család, 21 gyermek) • Toborzás, motiválás a tehetséggondozó foglalkozásokon részvételre. Résztvevők szállítása a bemutató foglalkozásokra, közös részvétel. • Folyamatos tájékoztatás a foglalkozások helyszínéről, időpontjáról. • Három gyermeke pszichiátriai kivizsgálásának megszervezésében közreműködés • Két gyermek sikeres iskolaváltásában történő közreműködés. • Két gyermek pszichológia tanácsadáson történő részvételének elősegítése. • Egy gyermek folyamatos reggeli ébresztése. • Egy gyermek korrepetálásának megszervezésében közreműködés • Folyamatos családsegítés. Hivatalos ügyekben való segítségnyújtás, információnyújtás, tanácsadás. • Gyermek ügyében szervezett esetmegbeszélésen, esetkonferencián történő részvétel. • Színjátzás és Kavarda klubfoglalkozáson történő részvétel, közreműködés • Tavaszi zsongás elnevezésű programra történő toborzás, részvétel a programon.
Résztevők és felelős	Felelős: Kádárné Szakál Bernadett, családsegítő
Partnerek	Makó Város Önkormányzata, Makói Egyesített Népjóléti Intézmény
Határidő(k) pontokba szedve	Rövidtáv: 2017. november 30. Középtáv: 2019. június 30. Hosszútáv: 2020. június 30.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	A programban résztvevő gyermekek iskolai eredményének javulása.
Kockázatok és csökkentésük eszközei	3 Kitartás hiánya a családok részéről 4 A családok szeretnének változást, de ennek érdekében nehezen tesznek meg bármit is. (Szeretnék a gyermekek részvételét a tehetséggondozáson, de nem hozzák el őket) 5 A befektetett munka nem azonnali változást eredményez, gyorsan csökken a lelkesedésük, tenni akarásuk. 6 A programelem nyújtotta lehetőség számukra nem anyagi, kézzel fogható. 7 Téves információk, „pletykák”, ellentmondó információk, ígéret

	Kockázatcsökkentés eszközei 3 Folyamatos motiválás, támogatás 4 Az elért részeredmények rendszeres értékelése a résztvevőkkel 5 Megfelelő, hiteles informálás
Szükséges erőforrások	Megfelelő közösségi tér, szociális szakemberek, oktatási szakemberek

Gyermekek

Intézkedés címe:	Kavarda főzőklub
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	A gyermekek szabadidejüket nem tudják hasznosan eltölteni
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszú távú időegységekre bontásban	Rövidtávú cél: közösségformálás, egymás elfogadására nevelés, tolerancia fejlesztése. Szokásrendszer kialakítása, közösségi szabályok közös megalkotása és azok betartásának gyakorlása. Kiegyensúlyozott (nyugodt, higgadt, stabil) érzelmi klíma kialakítása. Középtávú cél: Személyiségfejlesztés, énképformálás pozitív visszajelzések által. Azonosulási minta adása. Sikerélményhez juttatás. A sütés, főzés, mint alkotó folyamat átélése. Értő olvasás gyakorlása (receptek értelmezése) Írás gyakorlása receptek másolásával, ill. diktálás után. Matematikai képességek fejlesztése (hozzávalók kimérése, mennyiségátváltás, törtek) Esztétikus, tiszta környezet iránti igény elmélyítése, gyakorlati teendők gyakorlása (pakolás, mosogatás, takarítás) Hosszútávú cél: Stratégiai gondolkodás fejlesztése, részfeladatok átgondolása, kivitelezés gyakorlása. Alapanyag ismeret fejlesztése, érdeklődés felkeltése újdonságok iránt. Sikerélmény közösséghez tartozás élményének átélése a kész produktum elfogyasztásával, közös étkezéssel. Hasznosság-érzés elmélyítése, bevésése. Közös élmények átélése (nyári kirándulás a Fűvészkertbe, látogatás nálam)
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	• Előre megbeszélt sütemény ill. étel hozzávalóinak beszerzése. • Recept közös elolvasása, értelmezése. • Alapanyagok kimérése, előkészítése. • Részfolyamatok egymást követő elvégzése • Sütés, közben rendrakás (mosogatás, összepakolás, takarítás) • Társasjátékozás • Recept-másolás vagy diktálás • A kész produktum kóstolása, maradék elcsomagolása az otthon lévők részére
Résztvevők és felelős	Résztvevők: 11 gyermek 2 csoportban, felelős: Rudisch Ferencné

Partnerek	Makó Város Önkormányzata, Egyesített Népjóléti Intézmény
Határidő(k) pontokba szedve	Rövidtáv: 2018.12.31. Középtáv: 2019.12.31 Hosszútáv: 2020. 06. 30.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	Érzelmi kapcsolat további erősítése a gyermekcsoportokkal. Közös élmények, programok megvalósítása.
Kockázatok és csökkentésük eszközei	Esetleges lemorzsolódás a gyermekek köréből. Demokratikus szemléletű csoportvezetés, sajátos igények figyelembevétele.
Szükséges erőforrások	Alapanyagok, konyhai eszközök, helyiség.

Nők

Intézkedés címe:	Női információs és szolgáltató központ létrehozása Makón a család-munka összeegyeztethetőségének javítása céljából
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	A Makó Városi Kulturális-Közművelődési Nonprofit Kft. kezdeményezése egy olyan térségi munkaerő-piaci állapot kialakítására irányul, amely a helyi megoldásokra és együttműködésekre alapozva megkönnyíti az atipikus munkavállalást és a munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetű nőknek a munkaerő-piacra való könnyebb visszatérését. Csakis e célok elérése által javulhat a nők munkaerő-piaci helyzete mellett fenntartható módon a családok anyagi helyzete, illetve a kisgyermekes anyák társadalmi presztízse, mentálhigiénés állapota és önbecsülése is.
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszú távú időegységekre bontásban	Rövidtávú cél 1 db Család és KarrierPONT létrehozása, működtetése. Középtávú cél: 250 fő elérése a kommunikációs és szemléletformáló tevékenységekkel; 10 db helyi munkáltató bevonása, együttműködési megállapodások megkötése Hosszútávú cél a nők munkaerő-piaci helyzetének javulása.
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	Képzések szervezése A gyermekfelügyelet emberi és dologi feltételeinek a biztosítása A munkavállalást segítő mentálhigiénés fejlesztéshez szakértő biztosítása Helyszín biztosítása
Részvevők és felelős	Makó Városi Kulturális- Közművelődési Nonprofit Kft. Fiatal Családosok Klubja (FiCSak), Felelős: Zsámboki Erika ügyvezető
Partnerek	Makó Város Önkormányzata, Maroslele Község Önkormányzata, Kiszombor Nagyközség Önkormányzata és Apátfalva Község Önkormányzata
Határidő(k) pontokba szedve	Rövidtáv: 2018.07.31. Középtáv: 2018.11.30. Hosszútáv: 2020.11.30.

Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	A nők tartós munkanélküliségének csökkenése.
Kockázatok és csökkentésük eszközei	A partner szervezetek munkatársainak passzivitása. A végrehajtásba bevonni kívánt partnereket már a tervezés folyamatában bevonjuk a projektbe, a projektszervezet kiemelt figyelmet fordít a belső kommunikációra és a szükséges változáskezelésre. Képzésen résztvevők száma nem éri el a szükséges mennyiséget A résztvevők minimális számának biztosítása érdekében valamennyi partner önkormányzat területéről toborzunk, valamint legalább 100 fős tartaléklistát hozunk létre az előre nem látható okok miatt a képzéseken részt nem vevők azonnali pótlása érdekében. Emellett a képzéseken résztvevők motivációs díjban is részesülnek.
Szükséges erőforrások	1 fő programszervező munkatárs 1 fő pénzügyi vezető 1 db iroda tárgyalótérrel 1 db tanácsadói tér 1 db ügyfél fogadó helyiség, gyermeksarokkal, pelenkázóval

Idősek

Intézkedés címe:	Idősügyi Infokommunikációs program
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	A 65. év feletti idősek nagy része nem tudja használni a számítógépet és az internetet.
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszú távú időegységekre bontásban	Rövidtávú cél: A programban résztvevő idősek számítógéppel és internet eléréssel való ellátása Középtávú cél: A programban résztvevő idősek megtanítása a számítógép és az internet használatára Hosszútávú cél: A programban részt vevő idősek önállóan számítógép és internet használókká váljanak, ezáltal aktívabb életet élhessenek.
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	1. A program során a közfoglalkoztatott munkatársak a településen élő 65 év feletti, programban résztvevő időseket tanítják meg számítógép- és internethasználatra. 2. Munkavégzésük során meg kell ismerniük a helyi szociális alapellátás intézményrendszerét, a helyi idősek jellemzőit, képzéseken kell részt venniük, adminisztrációs feladatokat kell végezniük és az időseket saját otthonukban kell felkeresniük ahhoz, hogy egy kérdőív kitöltésével felmérjék a jellemzőiket, majd az Önkormányzat által kiválasztott időseket megtanítják a számítógép- és internethasználatra. 3. A program célja, hogy az internetező idősekkel az önkormányzat által felállított diszpécserközpontokban számítógépen keresztül is felvegyék a kapcsolatot.
Résztvevők és felelős	Felelős: Segítő Kezek az Aktív Évekért Közhasznú Nonprofit Kft. (1051 Budapest, Nádor utca 36.) Mentus

	Éva Zsófia ügyvezető Résztevő partner: Makó Város Önkormányzata, dr. Ákosi Ádám Gábor kapcsolattartó
Partnerek	Makó Város Önkormányzata, Közfoglalkoztatott munkatársak
Határidő(k) pontokba szedve	Rövidtáv: 2017. 12. 31. Középtáv: 2018. 08. 31. Hosszútáv: 2019. 12. 31.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	Az idősek informatikai jártasságának növekedése. Rövidtáv: A résztvevők rendelkezzenek a szükséges eszközökkel. Középtáv: A résztvevők megtanulják az eszközök használatát. Hosszútáv: A résztvevők önállóan, készségszinten internethasználókká váljanak.
Kockázatok és csökkentésük eszközei	Kockázatot jelent, hogy a program lezárásával az idősek a számítógép használatát elhagyják. Szükséges lehet az idősekkel való kapcsolat fenntartása a Család- és Gyermekjóléti szolgálat munkatársain keresztül.
Szükséges erőforrások	1 db irodahelyiség, 17 fő közfoglalkoztatott, megfelelő mennyiségű irodaszer, számítástechnikai eszközök, személyenként 1 db asztal, 1 db szék

Fogyatékkal élők

Intézkedés címe:	Akadálymentesítés a városban
Feltárt probléma (kiinduló értékekkel)	Az önkormányzati intézmények akadálymentesítésének megoldását követően a program kiterjesztése szükséges.
Célok - Általános megfogalmazás és rövid-, közép- és hosszú távú időegységekre bontásban	A város közös használatú területeinek teljes körű akadálymentesítése. Rövidtávú cél: Állapotfelmérés, igényfelmérés, rangsorolás Középtávú cél: Pályázati források és egyéb pénzügyi források felkutatása Hosszú távú: Folyamatos megvalósítás
Tevékenységek (a beavatkozás tartalma) pontokba szedve	Adatgyűjtés, felmérés, értékelés, tervezés, lebonyolítás, koordinálás, monitoring
Résztevők és felelős	Makó Város Önkormányzat, Zsámboki Zsolt csoportvezető
Partnerek	kivitelezők, beruházók, a forrást biztosítók, az épületek használói Polgármester
Határidő(k) pontokba szedve	Rövidtáv: 2019. 12. 31. Középtáv: 2021. 08. 31. Hosszútáv: 2023. 12. 31.
Eredményességi mutatók és annak dokumentáltsága, forrása (rövid, közép és hosszútávon), valamint fenntarthatósága	Rövid: a felmérést követően adatbázis álljon rendelkezésre a szükséges akadálymentesítési feladatokról Közép: sikeres pályázatok esetén egy-egy terület teljes körű akadálymentesítése Hosszú: Makó Város közterülete teljesen akadálymentesített lesz
Kockázatok és csökkentésük eszközei	Forráshiány, pályázati lehetőségek felkutatása
Szükséges erőforrások	Szakemberek, pénzügyi forrás

2. Összegző táblázat - A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)

3. melléklet a 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelethez

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedés eléri kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményes ségét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége										
1	Kalácsa program	A szegregátum területén leromlott lakókörnyezet, felújításra szorulnak a magánterületek.	Együttműködés a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek megteremtése céljából. Kölsönös segítségnyújtást támogató közösség létrehozása.	Makó Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája	A szegregátum területén található ingatlanokat a tulajdonosok közösen, az önkormányzat által biztosított műszaki szakemberekkel és építőanyag	Tóthné Balázs Andrea intézményvezető	2020. június 30.	A szegregátum területén található lakóingatlanok általános állagjavulása.	Műszaki és szociális szakemberek, építőanyag.	Anyagi és szakmai feltételek megléte

				kkal felújítják.						
2	Otthon lenni otthon	A szegregátumban élő nehéz szociális helyzetben élő családok gyermekei nehezen bontják ki tehetségüket	A gyermekek iskolai teljesítményének javulása, képességeknél megfelelő teljesítés.	Makó Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája	A szegregátum területén élő diákok tehetséggon- dozása, pszichiátriai tanácsadás al, folyamatos családsegítéssel, közösségi foglalkozással.	Kádárné Szakál Bernadett, családsegítő	2020. június 30.	A programban résztvevő gyermekek iskolai eredmények javulása.	Megfelelő közösségi tér, szociális szakemberek, oktatási szakemberek	Anyagi és szakmai feltételek megléte

II. A gyermekek esélyegyenlősége

1	Kavarda főzőklub	A gyermekek szabadidejüket nem tudják hasznosan eltölteni	Stratégiai gondolkodás fejlesztése, részfeladatok át gondolása, kivitelezés gyakorlása. Alapanyag ismeret fejlesztése, sikerélmény, közösséghez	Szociális Szolgáltatás tervezési Koncepció	A szegregátum területén élő gyermekek közösségben játékosan háztartásvezetési ismereteket sajátítanak el.	Rudisch Ferencné	2020. június 30.	Stratégiai gondolkodás fejlesztése, részfeladatok át gondolása, kivitelezés gyakorlása. Alapanyag ismeret fejlesztése, sikerélmény, közösséghez	Alapanyagok, konyhai eszközök, helyiség.	Anyagi és szakmai feltételek megléte

		tartozás élményének átélése.				tartozás élményének átélése.			
III. A nők esélyegyenlősége									
1	Női információs és szolgáltató központ létrehozása Makón a család- munka összeegyezt ethetőségén ek javítása céljából	A CSED, GYED, A nők GYES alatt munkaerő- a nők piaci kiesnek a helyzetének munkaerőpi javulása. acról.	Szociális Szolgáltatás tervezési Koncepció	Képzések szervezése, a gyermekfelü gylet emberi és dologi feltételeinek a biztosítása, a munkavállal ást segítő mentálhigiéné és fejlesztéshe z szakértő biztosítása	Zsámboki Erika ügyvezető	2020. november 30.	A nők tartós munkanélkü liségének csökkenése.	Munkatársak, helyiségek	Anyagi és szakmai feltételek megléte
IV. Az idősek esélyegyenlősége									
1	Idősügyi Infokommunikációs program	A 65. év A feletti programban idősek nagy részt vevő része nem idősek tudja önállóan használni a számítógép számítógépe és internet t és az használókká internetet. váljanak,	Szociális Szolgáltatás tervezési Koncepció	. A program során a közfoglalkoztatott munkatársak a településen élő 65 év feletti,	Mentus Éva Zsófia ügyvezető	2019. december 31.	A résztevők önállóan, készség szinten internet haszná lóká váljanak	1 db irodahelyiség, 17 fő közfoglalkoztatott, megfelelő mennyiségű irodaszer, számítástechnika	Anyagi és szakmai feltételek megléte

		ezáltal aktívabb életet élhessenek.		programban résztvevő időseket tanítják meg számítógép-és internethasználatra.			technikai eszközök.	

V. A fogyatékkal élők esélyegyenlősége

1	Akadálymentesítés a városban	Az önkormányzati intézmények akadálymentesítésének megoldását követően a program kiterjesztése szükséges.	Makó Város községi területén teljes akadálymentesítése	Makó Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája	Adatgyűjtés, felmérés, értékelés, tervezés, lebonyolítás, koordinálás, monitoring	Zsámboki Zsolt csoportvezető	2023. december 31.	Makó Város községi területén teljes akadálymentesítése	Szakemberek, pénzügyi forrás	Anyagi és szakmai feltételek megléte

3. Megvalósítás

A megvalósítás előkészítése

Önkormányzatunk az általa fenntartott intézmények vezetői számára feladatul adja és ellenőrzi, a településen működő nem önkormányzati fenntartású intézmények vezetőit pedig partneri viszony során kéri, hogy a Helyi Esélyegyenlőségi Programot valósítsák meg, illetve támogassák.

Önkormányzatunk azt is kéri intézményeitől és partnereitől, hogy vizsgálják meg, és a program elfogadását követően biztosítsák, hogy az intézményük működését érintő, és az esélyegyenlőség szempontjából fontos egyéb közszolgáltatásokat meghatározó stratégiai dokumentumokba és iránymutatásokba épüljenek be és érvényesüljenek az egyenlő bánásmódról és esélyegyenlőségre vonatkozó azon kötelezettségek, melyek az önkormányzat Helyi Esélyegyenlőségi Programjában részletes leírásra kerültek.

Önkormányzatunk elvárja, hogy intézményei a Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Tervében szereplő vállalásokról, az őket érintő konkrét feladatokról intézményi szintű akcióterveket és évente cselekvési ütemterveket készítsenek.

Önkormányzatunk a HEP kidolgozására és megvalósítására, továbbá értékelésére, ellenőrzésére és az ennek során nyert információk visszacsatolására, valamint a programba történő beépítésének garantálására Helyi Esélyegyenlőségi Programért Felelős Fórumot hoz létre és működtet.

A fentiekkel kívánjuk biztosítani, hogy az HEP IT-ben vállalt feladatok településünkön maradéktalanul megvalósuljanak.

A megvalósítás folyamata

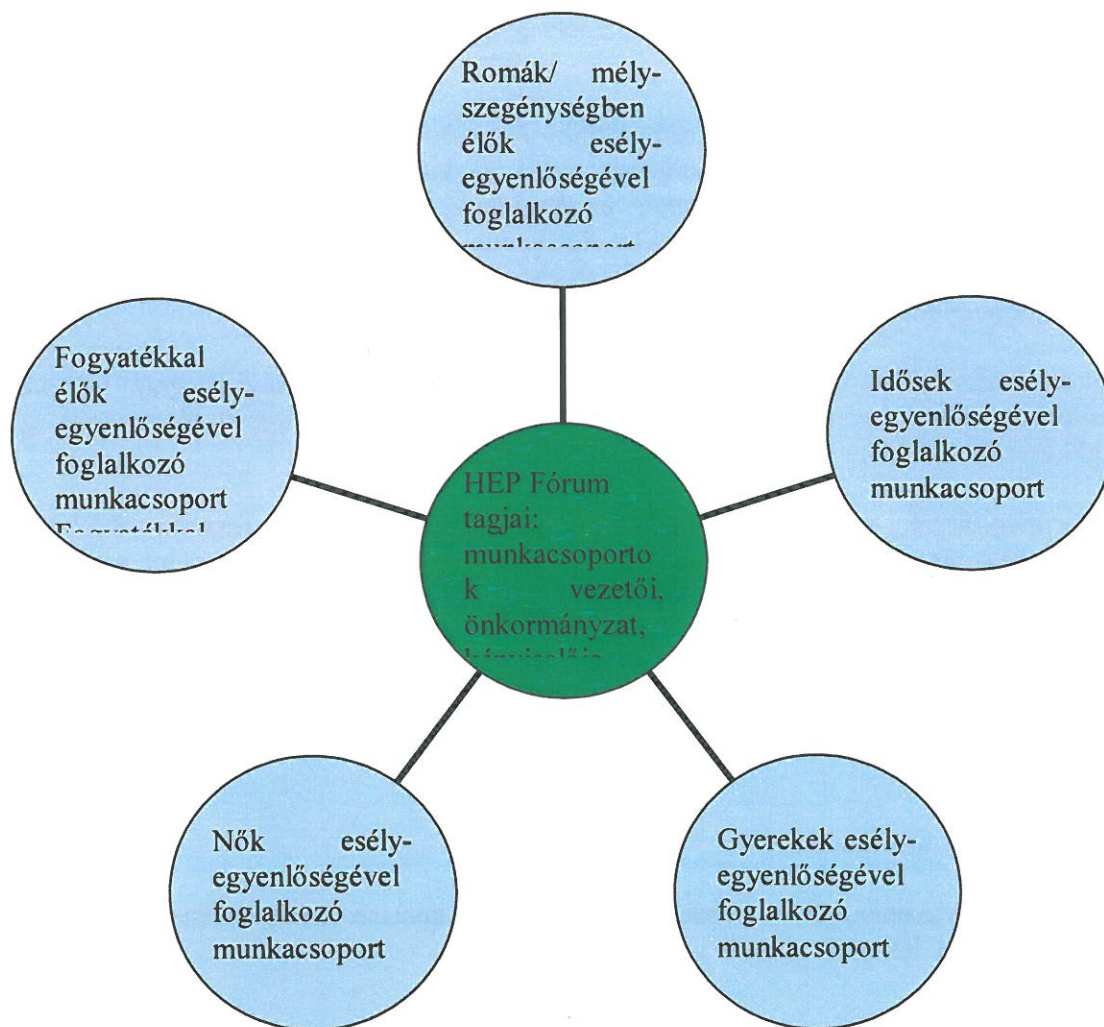
A Helyi Esélyegyenlőségi Programban foglaltak végrehajtásának ellenőrzése érdekében HEP Fórumot hozunk létre.

A HEP Fórum feladatai:

- az HEP IT megvalósulásának figyelemmel kísérése, a kötelezettségek teljesítésének nyomon követése, dokumentálása, és mindezekről a település képviselő-testületének rendszeres tájékoztatása,
- annak figyelemmel kísérése, hogy a megelőző időszakban végrehajtott intézkedések elősegítették-e a kitűzött célok megvalósulását, és az ezen tapasztalatok alapján esetleges új beavatkozások meghatározása
- a HEP IT-ben lefektetett célok megvalósulásához szükséges beavatkozások évenkénti felülvizsgálata, a HEP IT aktualizálása,
- az esetleges változások beépítése a HEP IT-be, a módosított HEP IT előkészítése képviselő-testületi döntésre
- az esélyegyenlőséggel összefüggő problémák megvitatása
- a HEP IT és az elért eredmények nyilvánosság elé tárása, kommunikálása

Az esélyegyenlőség fókuszban lévő célcsoportjaihoz és/vagy kiemelt problématerületekre a terület aktorainak részvételével tematikus munkacsoportokat alakítunk az adott területen

kitűzött célok megvalósítása érdekében. A munkacsoportok vezetői egyben tagjai az Esélyegyenlőségi Fórumnak is, a munkacsoportok rendszeresen (minimum évente) beszámolnak munkájukról az Esélyegyenlőségi Fórum számára. A munkacsoportok éves munkatervvel rendelkeznek.

A HEP Fórum működése:

A Fórum legalább évente, de szükség esetén ennél gyakrabban ülésezik.

A Fórum működését megfelelően dokumentálja, üléseiről jegyzőkönyv készül.

A Fórum javaslatot tesz az HEP IT megvalósulásáról készített beszámoló elfogadására, vagy átdolgoztatására, valamint szükség szerinti módosítására.

A HEP Fórum egy-egy beavatkozási terület végrehajtására felelőst jelölhet ki tagjai közül, illetve újabb munkacsoportokat hozhat létre.

Monitoring és visszacsatolás

A Helyi Esélyegyenlőségi Program megvalósulását, végrehajtását a HEP Fórum ellenőrzi, és javaslatot készít a HEP szükség szerinti aktualizálására az egyes beavatkozási területek felelőseinek, illetve a létrehozott munkacsoportok beszámolóinak alapján.

Nyilvánosság

A program elfogadását megelőzően, a véleménynyilvánítás lehetőségének biztosítása érdekében nyilvános fórumot hívunk össze.

A véleményformálás lehetőségét biztosítja az Helyi Esélyegyenlőségi Program nyilvánosságra hozatala is, valamint a megvalósítás folyamatát koordináló HEP Fórum első ülésének mihamarabbi összehívása.

A nyilvánosság folyamatos biztosítására legalább évente tájékoztatjuk a program megvalósításában elért eredményekről, a monitoring eredményeiről a település döntéshozóit, tisztségviselőit, az intézményeket és az együttműködő szakmai és társadalmi partnerek képviselőit.

A HEP Fórum által végzett éves monitoring vizsgálatok eredményeit nyilvánosságra hozzuk a személyes adatok védelmének biztosítása mellett. A nyilvánosság biztosítására az önkormányzat honlapja, a helyi média áll rendelkezésre. Az eredményekre felhívjuk a figyelmet az önkormányzat és intézményeinek különböző rendezvényein, beépítjük kiadványainkba, a tolerancia, a befogadás, a hátrányos helyzetűek támogatásának fontosságát igyekszünk megértetni a lakossággal, a támogató szakmai és társadalmi környezet kialakítása érdekében.

Kötelezettségek és felelősség

Az esélyegyenlőséggel összefüggő feladatokért az alábbi személyek/csoportok felelősek:

A Helyi Esélyegyenlőségi Program végrehajtásáért az önkormányzat részéről Gyurkovics Zoltán felel:

- Az ő feladata és felelőssége a HEP Fórum létrejöttének szervezése, működésének sokoldalú támogatása, az önkormányzat és a HEP Fórum közötti kapcsolat biztosítása.
- Folyamatosan együttműködik a HEP Fórum vezetőjével.
- Felelősségi körébe tartozó, az alábbiakban felsorolt tevékenységeit a HEP Fórum vagy annak valamely munkacsoportjának bevonásával és támogatásával végzi. Így
  - Felel azért, hogy a település minden lakója és az érintett szakmai és társadalmi partnerek számára elérhető legyen a Helyi Esélyegyenlőségi Program.
  - Figyelemmel kíséri azt, hogy az önkormányzat döntéshozói, tisztségviselői és intézményeinek dolgozói megismerik és követik a HEP-ben foglaltakat.
  - Támogatnia kell, hogy az önkormányzat, illetve intézményeinek vezetői minden ponton megkapják a szükséges felkészítést és segítséget a HEP végrehajtásához.
  - Kötelessége az egyenlő bánásmód elvét sértő esetekben meg tennie a szükséges lépéseket, vizsgálatot kezdeményezni, és a jogsértés következményeinek elhárításáról intézkedni

A HEP Fórum vezetőjének feladata és felelőssége:

- a HEP IT megvalósításának koordinálása (a HEP IT-ben érintett felek tevékenységének összehangolása, instruálása),
- a HEP IT végrehajtásának nyomon követése,
- az esélyegyenlőség sérülésére vonatkozó esetleges panaszok kivizsgálása az önkormányzat felelősével közösen
- a HEP Fórum összehívása és működtetése.

A település vezetése, az önkormányzat tisztségviselői és a települési intézmények vezetői

- felelősek azért, hogy ismerjék az egyenlő bánásmódra és esélyegyenlőségre vonatkozó jogi előírásokat, biztosítsák a diszkriminációmentes intézményi szolgáltatásokat, a befogadó és toleráns légkört, és megragadjanak minden alkalmat, hogy az esélyegyenlőséggel kapcsolatos ismereteiket bővítő képzésen, egyéb programon részt vegyenek.
- Felelősségük továbbá, hogy ismerjék a HEP IT-ben foglaltakat és közreműködjenek annak megvalósításában.
- Az esélyegyenlőség sérülése esetén hivatalosan jelezzék azt a HEP IT kijelölt irányítóinak.
- Az önkormányzati intézmények vezetői intézményi akciótervben gondoskodjanak az Esélyegyenlőségi Programban foglaltaknak az intézményükben történő maradéktalan érvényesüléséről.

Minden, az önkormányzattal és annak intézményeivel szerződéses viszonyban álló, számukra szolgáltatást nyújtó fél felelőssége, hogy megismerje a HEP IT-t, magára nézve kötelezőként kövesse azt, és megfeleljen az elvárásainak, amelyre vonatkozó passzust a jövőben bele kell foglalni a szerződésbe. Szükséges továbbá, hogy a jogszabály által előírt feladat-megosztás, együttműködési kötelezettség alapján a települési önkormányzattal kapcsolatban álló szereplők ismerjék a HEP-ot, annak megvalósításában aktív szerepet vállaljanak. (Ld. pl. a köznevelési intézmények fenntartása és működtetése.)

Érvényesülés, módosítás

Amennyiben a kétévente előírt – de ennél gyakrabban, pl. évente is elvégezhető - felülvizsgálat során kiderül, hogy a HEP IT-ben vállalt célokat nem sikerül teljesíteni, a HEP Fórum 30 napon belül jelentést kér a beavatkozási terület felelősétől, amelyben bemutatja az indikátorok teljesülése elmaradásának okait, és a beavatkozási tevékenységek korrekciójára, kiegészítésére vonatkozó intézkedési tervjavaslatát annak érdekében, hogy a célok teljesíthetők legyenek. A HEP Fórum a beszámolót a benyújtástól számított 30 napon belül megtárgyalja és javaslatot tesz az önkormányzat képviselőtestületének a szükséges intézkedésekre.

A program szándékos mulasztásból fakadó nem teljesülése esetén az HEP IT végrehajtásáért felelős személy intézkedik a felelős(ök) meghatározásáról, és – szükség esetén – felelősségre vonásáról.

Az egyenlő bánásmód elvét sértő esetekben az HEP IT végrehajtásáért felelős személy megteszi a szükséges lépéseket, vizsgálatot kezdeményez, és intézkedik a jogsértés következményeinek elhárításáról.

Az HEP IT-t mindenképp módosítani szükséges, ha megállapításaiban lényeges változás következik be, illetve amennyiben a tervezett beavatkozások nem elegendő módon járulnak hozzá a kitűzött célok megvalósításához.

4. Elfogadás módja és dátuma

I. A .... város/község Helyi Esélyegyenlőségi Programjának szakmai és társadalmi vitája megtörtént. Az itt született észrevételeket a megvitatást követően a HEP Intézkedési Tervébe beépítettük.

III. Ezt követően ..... város/község képviselő-testülete a Helyi Esélyegyenlőségi Programot (melynek része az Intézkedési Terv) megvitatta és ..... számú határozatával elfogadta.

Mellékletek:

Dátum

Aláírás

Makó Város Önkormányzat Helyi Esélyegyenlőségi Programjának partnerei ismerik a Helyi Esélyegyenlőségi Programot, és annak megvalósításában tevékenyen részt kívánnak venni.

Dátum

Partner aláírás

Dátum

Partner aláírás

Dátum

Partner aláírás

HEP elkészítési jegyzék⁶

NÉV ⁷	HEP részei ⁸										Aláírás ⁹
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	
	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	
	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	
	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	
	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	
	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	
	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	RÉTE	

⁶ Ez a jegyzék – mint a HEP melléklete – szakmailag is bizonyítja, hogy a HEP széleskörű egyetértésen és közös munkán alapul, és nem kizárólagosan egy „partneri aláírással” igazolt dokumentum

⁷ A jegyzék soronként jelöli a HEP elkészítési folyamatban résztvevő személyeket, intézményeket, partnereket.

⁸ A jegyzék oszlopaiba kerülnek a HEP egyes tartalmi részei, ahol az adott betű karikázásával jelezni lehet, hogy az adott személy, intézmény, partner az elkészítésben részt vett, észrevételezett, támogatta, ellenezte.

R= részt vett, É= észrevételezte, T=támogatta, E= ellenezte.

⁹ Az adott partner aláírásával hitelesíti a sorban jelölt részvételét a HEP elkészítési folyamatban.